

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN SOSYAL
DESTEK DÜZEYLERİ İLE SOSYAL YETERLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asuman ZORLU YAM

TOKAT

Temmuz, 2019

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN SOSYAL
DESTEK DÜZEYLERİ İLE SOSYAL YETERLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asuman ZORLU YAM

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ

TOKAT

Temmuz, 2019

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Asuman ZORLU YAM'ın "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlikleri Arasındaki İlişki" adlı çalışması 25/07/2019 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Dr. Dr. İsmail DOĞAN

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İZERİ

Üye : Prof. Dr. Tolun İLHAN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 29/07/2019

Asuman ZORLU YAM

İmza

ÖNSÖZ

Bireylerin sosyal hayatları içinde kurmuş oldukları ilişkilerin kalitelerini belirleyen içsel ve dışsal süreçler bulunmaktadır. Bireyleri etkileyen en önemli içsel faktörlerden ikisi algıladıkları sosyal destek ve sosyal yeterlik düzeyleridir. İnsanların yaşamış oldukları çevrede bulunan sosyal destek kaynaklarını bilmesi, tanınması ve bunlardan aldığı destek düzeyine ilişkin farkındalığının olması önemli bir konudur. Çünkü bu şekilde birey çevresiyle olan ilişkisinin düzeyini belirlerken aynı zamanda sosyal ilişki içinde bulunduğu insan örüntülerini sürekli olarak şekillendirme fırsatı bulabilmektedir. Diğer açıdan bireylerin algıladıkları sosyal destek kaynaklarını bilmeleri ve düzeyleri ile ilgili algılarının farkında olmaları onların psikolojik sağlığına da katkı sağlayabilmektedir.

Bireylerin sosyal ortamdaki davranışlarını ve iletişim biçimlerini belirleyen diğer bir etmen ise sosyal yeterlik düzeyleridir. Toplumsal bir varlık olan insanların davranışları dış faktörlerden şekilleniyor gibi gözükse bile asıl belirleyici olan bireyin kendi yeterliklerine olan inanç düzeyidir. Sosyal yeterlik kavramı, bireyin sosyal ortamlarda ilişki başlatma, sürdürme ve iletişim ağları kurabilme becerilerine ilişkin inancının bulunduğu psikolojik bir alandır. İnsanların sosyal çevrelerindeki ortamlar, iletişim kurma ve sürdürmeye ne kadar elverişli olursa olsun eğer bireyin kendine yönelik sosyal yeterlik algısı düşük ise bu iletişimi başlatması pek mümkün olmamaktadır. Diğer bir ifade ile sosyal yeterlik algısı düşük olan bireylerin sosyal ortamlarda kendilerine yönelik özgüven düzeyleri de düşük olabilmektedir.

Toplumsal dinamiğin en önemli parçası olacak olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterliklerinin ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin araştırılmasının hem kendileri açısından hem de öğretmen yetiştirme politikaları açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü sosyal bir olgu olan eğitimin işlevsel biçimde gerçekleştirilebilmesi için bu eğitimi verecek olan eğitim fakültesi öğrencileri sadece akademik beceriler ile donatılmamalıdır. Bunun yanı sıra sosyolojik ve psikolojik açıdan da farkındalığı yüksek beceriler ile donatılmış olmaları gerekmektedir. Bu çalışmada, toplumun temel dinamiği ve yapı taşını oluşturan, gelecek nesillere yön verecek olan eğitim fakültesi öğrencilerinin, algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve sosyal yeterlik düzeyleri incelenmiştir. Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen bulgular tartışılarak ilgili alan yazına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmamı hazırlamamda, planlamadan yazım aşamasına kadar pek çok insanın katkısı bulunmuştur. En başta saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ'ye, her türlü bilimsel katkıları, değerli bilgileri ve rehberliği için, yapıcı eleştirileri, hoşgörülü ve arkadaşça iletişimiyle ümitsizliğe düştüğümde beni yüreklendirdiği için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Eğitim hayatım boyunca, yaşama ve mesleğimize dair engin bilgileriyle bizi zenginleştiren, zor zamanlarımda destek ve motivasyonuyla beni cesaretlendiren saygıdeğer hocam Prof. Dr. Tahsin İLHAN'a sonsuz müteşekkirim. Ayrıca bizi mesleğimizle tanıştıran, değerli engin bilgileriyle yolumuza ışık tutan, rol model olan, her anlamda yetişmemize çok büyük katkı ve emek sağlayan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her aşamasında, en büyük sosyal destek kaynaklarım olan, güç veren başta kıymetli anneciğim Necla ZORLU ve babacığım Ziya ZORLU olmak üzere güzel ailemin fertlerine sonsuz teşekkürler ediyorum ve varlıkları için şükrediyorum. Ayrıca çalışmamın her aşamasında doğrudan ve dolaylı katkılar sağlayan, destek olan hocalarımla ve dostlarıma, birlikte çalıştığımız dört yıl boyunca, sürekli beni tezi yazmam için cesaretlendiren ve Türkçe'ye uyarlamasını yaptıkları ölçek ve fikirleriyle katkı sağlayan sevgili arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Fuad BAKİOĞLU'na, sevgili arkadaşım ve veri toplama sürecinde yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Emine SAKLAN'a ve yine veri toplama sürecime destek veren arkadaşlarımla Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ERDEM ve Dr. Öğr. Üyesi Şefika ERDEM'e, araştırma örneklemimdeki tüm gönüllü katılımcılara da çok teşekkür ederim.

Varlığıyla hayatımın her anındaki desteğim, yoldaşım, umudum, gücüm olan kıymetli ve sevgili eşim Uzm. Psik. Dan. Faruk Caner YAM'a hem hayatımdaki yeri ve sevgisi hem de mesleki kariyerime katkıları ve bu tezi gerçekleştirmem sürecinde her aşamadaki danışmanlığı, kıymetli bilgileri, destek ve yardımı için, motivasyonum her düştüğünde beni yüreklendirdiği için, kendi doktora ders yoğunluklarına rağmen ondan çaldığım her zamana sabır ve hoşgörü gösterdiği için sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ İLE SOSYAL YETERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yam Zorlu, Asuman

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel Tüzel İşeri

Temmuz 2019, xviii + 130 sayfa

Bu çalışmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin sosyal yeterlik düzeyleri üzerindeki yordayıcı gücünü incelemektir. Diğer açıdan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal yeterlik düzeyleri çeşitli kişisel değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda 155 erkek ve 331 kadın eğitim fakültesi öğrencilerinden veriler toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerine yanıt aramak için ortalama, standart sapma, *t*-testi, tek yönlü Anova, pearson momentler çarpımı korelasyon analizi, basit ve çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yüksek olduğu, kadın katılımcıların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer açıdan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri anne ve baba eğitim düzeylerinin göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Araştırmanın diğer bir sonucuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kardeş sayıları yükseldikçe algıladıkları sosyal destek düzeyleri azalmaktadır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin kendi gelir düzeyleri ile paralellik gösterdiği sonucu elde edilmiştir.

Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kadın eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal sonuç beklentisi düzeyleri, erkek eğitim fakültesi öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Diğer açıdan, eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe, sosyal yeterlik düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre eğitim fakültesi

öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri okunan bölüm açısından sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanlara göre rehberlik ve psikolojik danışmalık ile müzik öğretmenliği bölümünde okuyan eğitim fakültesi öğrencilerinin lehine anlamlı olarak farklılaşmıştır. Kardeş sayısı ile eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri arasında düşük düzeyde anlamlı negatif yönde ilişki bulunmuştur. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri hem ailelerinin hem de kendi gelir seviyelerine göre yüksek gelire sahip olanların lehine anlamlı olarak farklılaşmıştır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri, aileden ayrı ikamet ettikleri yerin türü açısından devlet yurdunda kalanlara göre özel yurt ve evlerde kalan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin sosyal yeterlikleri üzerindeki yordayıcı gücünü incelemek için basit ve çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizlerin sonucuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanları ile aile, arkadaş ve özel bir kişi alt boyutlarından alınan puanlar, eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinin anlamlı bir şekilde yordamıştır. Elde edilen tüm bulgular alan yazın ışığında tartışılmış ve öneriler eklenmiştir.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerini artırmak, sosyal olarak daha yeterli hale gelebilmelerine katkı sağlamak amacıyla, üniversite bünyelerinde sosyo-kültürel faaliyet alanları zenginleştirilebilir. Öğrencilerin ekonomik gelirlerinin onların sosyal yaşantıları üzerinde etkili olduğundan dolayı burs vb. parasal kaynaklar sağlanmasının ve yurt olanaklarının sosyal olarak zenginleştirilmesinin, öğrencilerin sosyal yeterliklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca tüm bölümlerde, ders programlarına seçmeli ders olarak sosyal etkileşime dayalı drama vb. dersler, kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim becerileri gibi sosyal hayata dair içeriği olan dersler eklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim fakültesi öğrencisi, sosyal destek, sosyal yeterlik.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED SOCIAL SUPPORT LEVELS AND SOCIAL COMPETENCE OF STUDENTS OF EDUCATION FACULTY

Yam Zorlu, Asuman

Master's Thesis, Division of Psychological Counseling and Guidance

Advisor: Asst. Prof. Dr. Emel Tüzel İşeri

July 2019, xviii + 130 pages

The aim of this study is to investigate the predictive power of perceived social support levels of students of education faculty on social competence levels. On the other hand, the levels of social competence of students of education faculty perceived social support levels were evaluated in terms of their various personal variables. Personal information form, Multidimensional Perceived Social Support Scale, Social Efficacy and Outcome Expectations Scale were used as data collection tools. Mean, standard deviation, *t*-test, one-way Anova, correlation moment product correlation analysis, simple and multiple linear regression analysis methods were used to find answers to the sub-problems of the study. As a result of the analyzes, it was concluded that the perceived social support levels of the students of education faculty were higher and the perceived social support levels of the female participants were significantly higher than the male participants. On the other hand, perceived social support levels of university students did not differ significantly according to their education levels. According to the other results of the study, as the number of siblings increases, the perceived social support levels of the students of education faculty decrease. The perceived social support levels of the students of education faculty were found to be in parallel with their income levels.

In the study, it was seen that the students of education faculty social competence levels were high. In addition, female students of education faculty social outcome expectation levels were significantly higher than male students of education faculty. On the other hand, it was concluded that the higher the age of students of education faculty, the higher their social competence levels. According to another finding of the study, the level of social competence of teacher candidates differed significantly in favor of students in the guidance and psychological counseling department and the students in the department of music teaching.

There was a significant negative correlation between the number of siblings and the social competence levels of the students of education faculty. Teacher candidates' social competence levels differ significantly in favor of both their families and those with high income according to their income levels. It was found out that the social competence levels of teacher candidates were higher in private dormitories and homes compared to those living in state dormitories in terms of the type of place of residence separate from the family.

Simple and multiple linear regression analysis were conducted to examine the predictive power of teacher candidates' perceived social support levels on their social efficacies. According to the results of these analyzes, the total social support scores of the teacher candidates and the scores obtained from the sub-dimensions of family, friends and a special person predicted the social competence levels of the teacher candidates.

Key Words: Students of education faculty, social support, social competence.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ETİK SÖZLEŞME	ii
ÖNSÖZ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	viiix
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR	xviii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi.....	6
Araştırmanın Sayıltıları.....	8
Araştırmanın Sınırlılıkları	8
Tanımlar	8
BÖLÜM II	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
Sosyal Destek	10
Sosyal Destek Kavramı	10
Algılanan Sosyal Destek Kavramı	15
Sosyal Ağ Kavramı	17
Sosyal Destek Modelleri	18
Temel Etki Modeli.....	18
Tampon Etkisi Modeli.....	18
Sosyal Destek ve Olumsuz Yaşam Olaylarının Birbirlerinden Bağımsız Etkileri.....	19
Sosyal Destek Türleri.....	19
Niceliksel Açından Sosyal Destek	19
Niteliksel Açından Sosyal Destek.....	19

Maddi destek	20
Duygusal destek.....	20
Zihinsel destek.....	20
Duygusal destek.....	20
Araçsal destek.....	20
Bilgisel destek.....	20
Yayın destek.....	20
Duygusal destek.....	21
Dinleyerek destek verme.....	21
Gerçekliği doğrulama desteği.....	21
Duygusal meydan okuma.....	21
İşe meydan okuma desteği.....	21
Gözle görülen destek ve yardım.....	21
İş takdir desteği.....	21
Kişisel yardım.....	21
Sosyal Desteğin İşlevleri.....	22
Duygusal Destek	24
Bilgisel Destek	24
Yansıtıcı Destek	25
Materyal Destek	25
Sosyal Destek Kaynakları	27
Saygı-Değer	28
Bilgi Desteği	29
Sosyal arkadaşlık.....	29
Araçsal destek	29
Aileden Sağlanan Sosyal Destek.....	29
Arkadaştan Sağlanan Sosyal Destek	31
Okul Ortamı ve Sosyal Destek.....	31
Öz Yeterlik	32
Öz Yeterliğin Kaynakları	36
Başarı İle Tamamlanmış Deneyimler	36
Dolaylı Deneyimler	37
Sözel İkna	37
Fizyolojik ve Duyuşsal Durum	38

Öz Yeterliğin Etkilediği Süreçler	38
Bilişsel Süreçler	39
Motivasyonel Süreçler	39
Duyuşsal Süreçler	40
Seçim Süreçleri	40
Sosyal Öz Yeterlik	41
Sosyal Yeterlik	41
BÖLÜM III	47
YÖNTEM	47
Araştırma Modeli	47
Evren ve Örneklem	47
Ölçme Araçları	50
Kişisel Bilgi Formu	50
Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği (SYSSBÖ)	50
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)	51
Veri Toplama Süreci	52
Verilerin Çözümlemesi	52
BÖLÜM IV	53
BULGULAR VE YORUMLAR	53
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri (ASDÖ)	53
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişisel Değişkenlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri	53
Cinsiyete Göre Sosyal Destek	54
Yaşa Göre Sosyal Destek	54
Öğrenim Görülen Bölüme Göre Algılanan Sosyal Destek	55
Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	57
Kardeş Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek	59
Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	60
Şimdiye Kadar Yaşadığı İl Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek	61
Ailenin Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek	62
Kendi Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek	63
Aile ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	64
Aileden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Algılanan Sosyal Destek	65
Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup-Olmama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	67

Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Dúzeyleri.....	67
Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Kişisel Değişkenlerine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Dúzeyleri	68
Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	68
Yaşaa Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	69
Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi.....	69
Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi.....	71
Kardeş Sayısına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	74
Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	74
Şimdiye Kadar Yaşadığı İl Sayısına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	75
Ailenin Gelir Dúzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	76
Kendi Gelir Dúzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	78
Aile ile Birlikte Yaşayıp Yaşamam Durumuna göre Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi.....	79
Ailenden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	80
Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup-Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi	82
Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Dúzeyleri ile Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Dúzeyleri Arasındaki İlişki	83
Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Üzerindeki Yordayıcı Rolü	84
BÖLÜM V	86
TARTIŞMA	86
Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Dúzeyi.....	86
Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek	87
Yaşaa Göre Algılanan Sosyal Destek	88
Öğrenim Görülen Bölüme Göre Algılanan Sosyal Destek	89
Anne Baba Eğitim Dúzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek	89
Kardeş Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek.....	90
Anne Baba Medeni Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	91
Yaşanılan İl Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek	91
Ailenin Aylık Ortalama Gelir Seviyesine Göre Algılanan Sosyal Destek.....	91
Kendi Aylık Ortalama Gelir Seviyesine Göre Algılanan Sosyal Destek	92
Aileyle Birlikte ya da Ailenden ayrı İkamet Etme Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek	92
Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek.....	93

Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik Düzeyleri	93
Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik	94
Yaşaa Göre Sosyal Yeterlik	94
Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sosyal Yeterlik.....	95
Anne Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik.....	95
Kardeş Sayısına Göre Sosyal Yeterlik	96
Anne Baba Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik.....	96
Yaşanılan İl Sayısına Göre Sosyal Yeterlik	96
Ailenin Aylık Ortalama Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik	96
Öğrencinin Kendisinin Aylık Ortalama Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik	97
Aileyle Birlikte ya da Aileden ayrı İkamet Etme Durumuna Göre Sosyal Yeterlik	97
Sosyal Kulüp Üyesi Olup Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik	98
Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Üzerindeki Yordayıcı Rolü	99
BÖLÜM VI	100
SONUÇLAR	100
BÖLÜM VII	104
ÖNERİLER	104
Sosyal Desteğin Artırılmasına Yönelik Öneriler	104
Sosyal Yeterliğin Artırılmasına Yönelik Öneriler.....	105
Araştırmacılara Öneriler	106
KAYNAKÇA	107
EKLER	107
EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	122
EK 2. Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Ölçeği Örnek Maddeler	124
EK 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Örnek Maddeler	125
EK 4. Ölçek Uygulama İzinleri	126
EK 5. Veri Toplama İzinleri.....	128
EK 6. Özgemiş.....	130

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Cutrano ve Suhr' un Beş Sosyal Destek Türü ile İlgili Örnekler.....	20
Tablo 2. Goleman' ın Duygusal ve Sosyal Yeterlikler Modeli.....	43
Tablo 3. Araştırma Örneklem Sayıları.....	46
Tablo 4. Katılımcıların Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı.....	47
Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Algıladıkları Sosyal Destek Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	51
Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	52
Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Yaşa Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon.....	53
Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	53
Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	55
Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	56
Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Kardeş Sayısına Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon Sonuçları.....	58
Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Anne-Babalarının Medeni Durumuna Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	58
Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Yaşadıkları İl Sayısına Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon Sonuçları.....	59
Tablo 14. Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova	

Sonuçları.....	60
Tablo 15. Öğretmen Adaylarının Kendi Gelir Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	61
Tablo 16. Öğretmen Adaylarının Ailesi ile Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	63
Tablo 17. Öğretmen Adaylarının Ailesinden ayrı İkamet Ettikleri Yere Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	64
Tablo 18. Öğretmen Adaylarının Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	65
Tablo 19. Öğretmen Adaylarının Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	66
Tablo 20. Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	67
Tablo 21. Öğretmen Adaylarının Yaşa Göre Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon Sonuçları.....	67
Tablo 22. Öğretmen Adaylarının Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	68
Tablo 23. Öğretmen Adaylarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	70
Tablo 24. Öğretmen Adaylarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	71
Tablo 25. Öğretmen Adaylarının Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon Sonuçları.....	72

Tablo 26. Öğretmen Adaylarının Anne-Babalarının Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	73
Tablo 27. Öğretmen Adaylarının Yaşadıkları İl Sayısına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Korelasyon Sonuçları.....	74
Tablo 28. Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	74
Tablo 29. Öğretmen Adaylarının Kendi Gelirlerine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	76
Tablo 30. Öğretmen Adaylarının Ailesi İle Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	78
Tablo 31. Öğretmen Adaylarının Ailesinden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	78
Tablo 32. Öğretmen Adaylarının Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar, Standart Sapma Değerleri ve Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	80
Tablo 33. Öğretmen Adaylarının Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları.....	81
Tablo 34. Öğretmen Adaylarının Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi.....	82
Tablo 35. Öğretmen Adaylarının Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Öz Yeterlik Sonuç Beklentisi.....	56
--	----

KISALTMALAR

ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

SYSSBÖ: Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıtları, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Çağımızda teknolojik ve sosyolojik gelişmelere bağlı olarak bireylerin sosyal yaşantıları ve kişiler arası iletişimlerini değişimlere uğramıştır (Özbay, Palancı, Kandemir ve Çakır, 2012). Bu değişimlerle birlikte bireyler günlük hayatında yaşamış oldukları yaşantısal zorluklar ile mücadele edebilmek için çeşitli psikolojik desteklere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçların en başında sosyal destek kavramı gelmektedir (Traş ve Arslan, 2013). Sosyal destek ise bireyin yaşamış olduğu stres durumları ile başa çıkarken, olumsuz yaşam koşulları ile mücadele ederken veya hayatı için önemli kararlar verirken etrafındaki sosyal ağlarından edindiği psikolojik ve sosyal destek kaynakları şeklinde tanımlanabilir (Yıldırım, 1997). İnsanların yaşamındaki diğer tüm biyolojik ihtiyaçları gibi sosyal destek de vazgeçilmez bir ihtiyaçtır (Budak, 1999). Diğer açıdan sosyal destek bireylerin günlük hayatlarında kaliteli bir yaşam sürdürmeleri, sosyal uyum düzeyleri ve yaşam amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için önemli bir tetikleyici faktördür (Demirtaş, 2007). Bununla birlikte sosyal desteğin bireylerin hayatları boyunca karşılaşmış oldukları tüm olumsuz yaşam olayları karşısında psikolojik olarak sağlam durabilmelerine katkı sağladığı bilinen bir durumdur.

Sosyal destek ile ilgili yapılmış çalışmalarda bu desteğin olumsuz yaşantılara karşı koruyucu bir tampon görevi üstlendiği görülmüştür (Gökler, 2007). Bundan dolayı sosyal destek kavramı bireylerin psikolojik sağlamlık, stres ile başa çıkabilme, travmatik olaylar sonrası günlük yaşama adaptasyonu üzerinde çok büyük etkiye sahiptir (Yüksel, 1997). Cohen ve Wills (1985) sosyal destekten mahrum olan bireylerin olumsuz yaşam olayları karşısında daha fazla etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Diğer bir çalışmada ergenlik dönemindeki bireylerin yaşamış oldukları dönemsel çalkantıları ve kimlik kazanım süreçleri üzerinde sosyal destek varlığının etkisinin büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kanser tedavisi gören bireyler arasında sosyal destek kaynakları olan bireylerin tedavi sürecinde hayata daha umutlu baktıkları gözlenmiştir (Dedeli, Fadiloğlu ve Uslu, 2014). Bu çalışmalar bize sosyal

desteğin bireylerin tüm hayatlarında ne kadar önemli roller üstlendiğini göstermektedir. Bireylerin sosyal hayatlarında yer alan önemli kavramlardan bir diğeri ise öz yeterlidir.

Öz yeterlik kavramı bireyin kendini algılayışı, yaptığı etkinlikler sonucunda kendisi ile ilgili değerlendirmeleri, bir iş için çaba harcama düzeyi ile gerekli olan planlamaları yapabilme ve eyleme geçebilme gücü ile ilgili inançlarını barındıran bir sistemdir (Bandura, 1997). Öz yeterlik algısı kişilerin yaşamları sırasında karşılaşılabilecek her türlü durumların üstesinden gelebilme becerileri üzerinde etkili olmaktadır (Basım, Korkmazıyrek ve Tokat, 2008; Gürol, Altunbaş ve Karaaslan, 2010).

Öz yeterlik kavramından söz ederken karşımıza bu kavramın bir türü olan sosyal öz yeterlik çıkmaktadır. Sosyal öz yeterlik, bireylerin sosyal ortamlarda herhangi bir davranışı başlatabilme, iletişime geçebilme ve sürdürebilme, belirli davranışları başlatma ve bitirme becerilerine ilişkin inançları olarak açıklanmaktadır (Smith ve Betz, 2000). Sosyal yeterlik kişilerin sağlıklı ilişkiler geliştirmesinde önemli bir role sahiptir (Coleman, 2003). Diğer açıdan sosyal öz yeterlik bireylerin psikolojik iyi oluşları, yalnızlık hissetme düzeyleri ve sosyal doyumları üzerinde önemli etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir (Galanaki ve Kalantzki-Azizi, 1999).

Kişiler bazen karşılaştığı bir olumsuzluğu çözümlenemese düşünce ve duygularını bastırma veya değiştirme, çaresizce kabullenme, duygusal ve davranışsal kaçınma gibi tercihlerde bulunabilmektedirler. Bu seçim yaşam kalitesi açısından çeşitli problemlere yol açabilmektedir. Bu anlamda sosyal yeterliği bir çeşit sosyal güvence ve olumsuz yaşantılarla baş etme eğilimi olarak da değerlendirmek mümkündür (Wallace ve Alden, 1997; Palancı, 2004). Bireylerin sahip oldukları güçlü sosyal öz yeterlik algıları onların daha başarılı ve güvenli sosyal etkileşimlerde bulunmalarını sağlamakta oldukça önemlidir. Ayrıca duygusal tutarlılık, yüksek sosyal yeterlik ve dışadönüklük gibi özelliklere sahip olan bireylerin, zorluklarla başa çıkma becerileri, iyilik hali ve psikolojik sağlamlıklarının da olumlu etkilendiği söylenebilir (Caprara, Steca, Cervone ve Artistico, 2003). Görüldüğü gibi, sosyal öz yeterliğin sağlıklı ilişkiler kurma, olumlu sosyal yaşantılar geçirme, psikolojik sağlık gibi değişkenlerle arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Türkiye’de sosyal yeterlik veya bireylerin kendi sosyal yeterliklerine ilişkin algılarını ifade eden sosyal öz yeterlik konularında yapılan araştırmalarda daha çok sosyal beceriler, sosyal beceri eğitimi, duygusal öz yeterlik, empatik beceriler, medya okuryazarlığı gibi

değişkenler ile sosyal yeterlik arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Örneğin Şahin (2001) sosyal beceri eğitiminin etkili hale getirilmesiyle bireylerin gerek akademik olarak daha başarılı gerekse sosyal yaşamı ve uyum konusunda daha yeterli hale geleceklerini ifade etmektedir. Sosyal yeterlik ile ilgili çalışmalarda bazen sosyal beceri ve sosyal yeterlik kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmekle birlikte bunu ayrı ayrı ele alan çalışmalar da mevcuttur. Hops (1983) sosyal yeterliği bireylerin performanslarının genel niteliği hakkında bir sosyal yargıyı belirten kapsamlı bir kavram olarak ele almış ve sosyal olarak yeterli bireylerin aynı zamanda sosyal becerilere de sahip olduğunu belirtmiştir (Akt. Altınoğlu ve Dikmeer, 1997). Sosyal yeterlik, sosyal beceri kavramını kapsayan çok boyutlu bir yapı sergilemektedir (Şahin, 2001). Benzer bir görüş olarak Trower'e (1982) göre sosyal yeterlik, davranışı başarıyla yerine getirebilme potansiyeline sahip olmaktır (Akt. Bacanlı, 1999). Akkök'e (1999) göre ise sosyal yeterlik olarak düşündüğümüz tüm gelişmelerin sosyal becerilerin gelişmesiyle iç içe olduğunu ifade etmektedir. Kısaca bunlar: Aile, arkadaş ve diğer özel kişilerce kabul görme, sosyal bağımsızlık, kendine güven ve kendini ifade edebilme becerileri, destekleyici sosyal çevredir (Akkök, 1999). Sosyal yeterlik konusundaki bir başka çalışmada ergenlerdeki sosyal öz-yeterlik algılarının duygusal öz yeterlikleri ile ilişkisi incelenmiş ve araştırma neticesinde; sosyal öz yeterlik algısının duygusal öz yeterliği olumlu yönde yordadığı bulunmuştur (Ulutaş, 2016). Diğer bir çalışmada ise Çubukçu ve Girmen (2007), eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik algılarını araştırmış ve yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ülkemizde bu alandaki önemli diğer bir çalışmada da Baytemir (2014), ergenlikte ebeveyn ve akrana bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kişilerarası yeterliğin aracılığını araştırmış ve araştırmasının sonucunda ebeveyn ve akrana bağlanmanın kişilerarası yeterlik ve öznel iyi oluşu, kişilerarası yeterliğin de öznel iyi oluşu doğrudan etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye'de sosyal yeterlik konularında yapılan araştırmaların sayısı son yıllarda artmakla birlikte yeterli olmadığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda ise daha çok sosyal beceriler, sosyal beceri eğitimi, duygusal öz yeterlik, empatik beceriler, medya okuryazarlığı gibi değişkenler ile sosyal yeterlik arasındaki ilişkiler incelenmesine karşın, sosyal yeterlik ile algılanan sosyal destek ilişkisini ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Oysa bireylerin yakın çevrelerinden algıladıkları sosyal desteklerin, onların sosyal yeterlik düzeylerini oluşturmada önemli derecede etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle de ileride sosyal yaşamın en önemli sahalarından olan okullarda görev alacak eğitim fakültesi öğrencilerinin velileri, öğrencileri ve okulun diğer tüm paydaşları ile etkili iletişim kurabilme,

doğru sosyal ilişkiler geliştirebilme ve etkileşimsel rolleri sağlıklı biçimde sergileyebilmesi sosyal öz yeterliklerinin gelişmiş olmasına bağlıdır. Nitekim eğitim fakóltesi öğrencilerinin de sosyal bir çevrede yaşadıkları için yaşamlarının tüm evrelerinde sahip oldukları sosyal destek kaynaklarının sosyal öz yeterlikleri üzerinde etkili olacağı düşünölmektedir.

Ölkemizde sosyal yeterlik konusunda yapılan çalışmaların az olması ve bu konuda yapılan araştırmaların daha çok betimsel veya diğer sosyal becerilerle ilişkisel çalışmalar olması, sosyal yeterlik kaynaklarını daha iyi analiz edebilmek adına algılanan sosyal destek ile sosyal yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Buradan hareketle, bu araştırmada ilgili alan yazına katkı sağlamak amacıyla özellikle geleceğin eğitimcileri araştırmanın hedef kitlesi olarak belirlenmiş ve eğitim fakóltesi öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve yaşamlarında yer alan özel kişilerden (örneğin flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) edindikleri sosyal destek ile sosyal yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bununla birlikte eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal destek düzeyleri sahip oldukları kişisel değişkenler açasından incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bir varlık olma özelliğine sahip olan insan, gerek kendiyle gerekse çevreyle kurduğu iletişimlerde öz yeterlik ve yetkinlik sahibi olmaya ihtiyaç duyar. Bandura (1986), öz yeterliğin bireylerin bir performansı başarıyla yerine getirebilmesi için gerekli faaliyetleri düzenleyebilme ve yerine getirebilme faaliyetleri olduğunu belirtmiştir.

Kişinin kendini sosyal açıdan yeterli olarak değerlendirmesi, girdiği iletişimlerde uyumlu davranışlar göstermesini ve beraberinde verimli sonuçlar almasını sağlayabileceği gibi bunun aksi olan durumlarda ise çekingenlik, düşük motivasyon, başarısızlık, sağlıklı ve uyumlu olmayan sosyal ilişkiler kurma gibi istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Bu açıdan kişinin ömrünce taşıdığı tüm yetenekleri için bir ön koşul niteliğinde olan sosyal yeterliğin edinilmesi sürecinde önemli rol oynayan faktörlerden biri olarak algılanan sosyal destek düzeyinin ele alınması ve aralarındaki ilişkinin ortaya konulması, daha işlevsel ve verimli sosyal ilişkiler kurulması açasından önemli rol oynayacağı düşünölmektedir.

Geleceğin öğretmenleri olan eğitim fakóltesi öğrencilerinin öğretmenlik hayatlarında öğrencileri ile etkili bir iletişim kurabilmesi ve onlara olumlu rol model olabilmesi için

birtakım sosyal etkileşimsel görevleri yerine getirebilme becerilerine sahip olması bir hayli önem göstermektedir (Karakoyun, 2016).

Bu çalışmada, eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ve sosyal yeterlik düzeylerini çeşitli kategorik değişkenler açısından incelemek ve algılanan sosyal destek düzeyi ile sosyal yeterlik düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen düşünceden hareketle “Eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri sosyal yeterlikleri algılarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” sorusu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal destek ve sosyal yeterlik düzeyleri sahip oldukları kişisel değişkenler açısından incelenecektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Eğitim fakültesi öğrencilerinin;

1. Algıladıkları sosyal destek düzeyi nedir?
2. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri;

Cinsiyet

Yaş

Öğrenim görülen bölüm

Anne baba eğitim düzeyi

Kardeş sayısı

Anne-baba medeni durumu

Şimdiye kadar kaç farklı ilde yaşamış oldukları

Ailenin gelir düzeyi

Kendi gelir düzeyi

Aile ile birlikte veya ayrı yaşama durumu

Ailesinde ayrı yaşıyorlarsa ikamet ettiklerin yerin türü

Herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmama gibi kişisel değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyi nedir?
4. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri;

Cinsiyet

Yaş

Öğrenim görülen bölüm

Anne baba eğitim düzeyi

Kardeş sayısı

Anne-baba medeni durumu

Şimdiye kadar kaç farklı ilde yaşamış oldukları

Ailenin gelir düzeyi

Kendi gelir düzeyi

Aile ile birlikte veya ayrı yaşama durumu

Ailesinde ayrı yaşıyorlarsa ikamet ettiklerin yerin türü

Herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmama gibi kişisel değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri, sosyal yeterliklerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Araştırmanın Önemi

İlgili alan yazın incelendiğinde, sosyal yeterlik konusundaki çalışmaların yurt dışında daha fazla incelenmesine karşın Türkiye’de buna nispetle daha az olduğu görülmektedir. Türkiye’de sosyal yeterlik veya bireylerin kendi sosyal yeterliklerine ilişkin algılarını ifade eden sosyal öz yeterlik konularında yapılan araştırmalarda daha çok sosyal beceriler, sosyal beceri eğitimi, duygusal öz yeterlik, empatik beceriler, medya okuryazarlığı gibi değişkenler ile sosyal yeterlik arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Bu araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterliklerinde onların çevrelerinden algıladıkları sosyal desteğin ne düzeyde etkili olduğu araştırılmıştır. Diğer taraftan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterliklerine ve algılanan sosyal destek düzeylerine etkisi olabileceği düşünülen çeşitli kişisel değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı araştırmanın alt problemi olarak incelenmiştir. Ulusal alan yazında sosyal yeterlikle ilgili çalışmalar bulunmakla birlikte, eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek ile sosyal yeterlik düzeyini araştıran çalışmalara daha az rastlanmaktadır. Bundan dolayı bu çalışmadan elde edilen bulguların eğitim fakültesi öğrencilerinin kişisel, sosyal ve mesleki hayatlarında performanslarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gençler için, üniversite eğitimi almak günden güne daha da zorlaşmaktadır. Problemlerin fazlalığı, sosyal desteklerin yetersiz olması, gerçekçi olmayan beklentilerin bulunması gibi sebepler gencin yanlış değerlendirmeler yapmasına yol açabilmektedir. Bir gruba ait olma isteği, geleceği şekillendirme ve bir meslek sahibi olma idealleri, okuduğu okula, şehre ve yeni bir ortama adapte olma gayretleri, çoğu üniversiteli gencin sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır (Okanlı, 1999). Eğitim fakültesi öğrencilerinin içinde buldukları gelişim dönemi olan genç yetişkinlik kişinin, sosyal ilişkilerinde arkadaşlığın önem kazandığı, yeni çevrelere ve değişen hayat koşullarına karşı sosyal uyum sağlamaya çalıştığı, bağımsızlaştığı görülmektedir. Üniversiteli gencin sosyal çevresinden aldığı destek, fizyolojik ve psikolojik sağlığı üzerinde olumlu etkilere sahip olan, sosyal uyumunu kolaylaştırıcı temel bir ihtiyaçtır (Altunbaş, 2002). Bu çalışmanın böylesine önemli bir ihtiyacın giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın önemli görülen diğer bir tarafı ise sadece öğretmenlik eğitimi veren kurumlara değil aynı zamanda çocuk eğitimi, aile eğitimi, kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim eğitimi vb. konularda bireylerin sosyal ağlarıyla olan ilişkilerini düzenlemeye yardımcı olan kurum ve uygulayıcılara da katkı sağlayacak olmasıdır. Geleceğin eğitimcileri olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal anlamda yeterli olmaları ve olumlu kazanımlar edinmeleri ileride sunacakları eğitim hizmetinin verimliliğini de artıracaktır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlikleri üzerinde çeşitli faktörler etkili olmakla birlikte (kişilikleri, geçmiş yaşantıları, aile ve kültürel yapıları vb.) geçirecekleri eğitim süreçlerinin etkisi çok büyüktür. Buradan hareketle bu çalışmadan elde edilecek olan bulguların öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin, öğrencilerin olumlu kazanımlar edinebilmeleri, arkadaşlık ve diğer sosyal ilişkiler, sosyal gruplara katılım sağlayabilme, girişkenlik, kendisine verilen sosyal desteği kabul edebilme ve kalabalık bir grup önünde rahatça kendini ifade edebilmekle birlikte sosyal destek / yardım sunabilme gibi boyutlarda okul içi ve okul dışı etkinliklere yer verecekleri, planlamalarına, eğitim politikalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca bu çalışma psikolojik danışmanlar için koruyucu ve önleyici ruh sağlığı açısından da oldukça önemlidir. Kişinin kendini sosyal açıdan yeterli olarak değerlendirmesi, girdiği iletişimlerde uyumlu davranışlar göstermesini ve beraberinde verimli sonuçlar almasını sağlayabileceği gibi bunun aksi olan durumlarda ise çekingenlik, düşük motivasyon, başarısızlık, sağlıklı ve uyumlu olmayan sosyal ilişkiler kurma gibi istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Bu açıdan kişinin ömründe taşıdığı tüm yetenekleri için bir ön koşul

niteliğinde olan sosyal yeterliğin edinilmesi sürecinde önemli rol oynayan faktörlerden biri olarak algılanan sosyal destek düzeyinin ele alınması ve aralarındaki ilişkinin ortaya konulması, daha işlevsel ve verimli sosyal ilişkiler kurulması açısından önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Yine bu çalışmanın, sosyal yeterlikleri yüksek olan eğitimcilerin öğrenciler için olumlu bir rol model oluşturacağı düşüncesinden hareketle, alanda çalışan eğitimcilere öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerini geliştirecek eğitim faaliyetleri ve öğrencilerinin eğitiminden birincil olarak sorumlu olan velilerine de sosyal destek konularını da içeren aile eğitim programları gibi hizmet içi eğitim programlarının uygulanmasına katkı sağlayabilecek olması açısından önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırma örnekleminde yer alan eğitim fakültesi öğrencilerinin kendilerine ve çevresindeki kişilerle kurduğu iletişime, sosyal destek ve sosyal yeterliklerine yönelik olarak belli bir algıları ve farkındalıkları olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2017-2018 Eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Ortakaradeniz Bölümü'nde bulunan bir ilimizdeki üniversitede yer alan Eğitim Fakültesi'nde eğitim görmekte olan üniversite öğrencilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Sosyal Destek: Sosyal destek, bireyin çevresinde algıladığı takdir, şefkat, güven, bilgilenme, sevgi, empati, itibar, parasal destek gibi kişisel, sosyal, duygusal ve maddi nitelikleri olan birtakım yardım şeklinde ifade edilebilir (Yıldırım, 2006).

Algılanan Sosyal Destek: Bireylerin etraflarındaki sosyal destek ağının yeterince destekleyici olup olmadığıyla ilgili olarak edindiği izlenimleri olan algılanan sosyal destek, kişinin başkaları ile güvenli ilişkileri olduğuna ve ihtiyaç duyduğunda sosyal destek alacağına ilişkin bilişsel algılaması, sosyal bağlanmanın subjektif değerlendirmesidir (Oktan, 2005).

Öz Yeterlik: Kişilerin, belli bir görevi yerine getirmek için gereken şeyleri planlayarak başarılı bir biçimde yerine getirebilme ve muhtemel yaşanacak durumlarla baş etmek için

gerekli olan potansiyellerine yönelik olarak kendiyile ilgili yargıları şeklinde tanımlanabilen öz yeterlik, kişilerin kendine olan inançlarıdır (Bandura, 1997).

Sosyal Öz Yeterlik: Sosyal özyeterlik, kişinin sosyal ilişkilerinde ilişki kurma ve devam ettirebilme, yeni arkadaşlıklar başlatma konusunda kendine olan inancı olarak belirtilebilir (Smith ve Betz, 2000). Aynı şekilde Anderson ve Betz (2001)'e göre de sosyal öz yeterlik, kişinin sosyal ortamlarda ilişkileri başlatmak ve sürdürmek için gerekli sosyal becerilerine dair güvenidir.

Sosyal Yeterlik: Sosyal yeterlik; kişilerarası ilişkiyi başlatma, kendini açma, etkili iletişim ve çatışma çözme, duygusal destek sağlama, gücünü ortaya koyma gibi bir takım sosyal becerilerin toplamıdır (Buhrmester ve diğerleri, 1988; akt. Baytemir, 2014). İlgili alan yazın incelendiğinde sosyal yeterlik, kişilerarası yeterlik, iletişim becerisi, sosyal beceri gibi kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Segrin, 2000; Spitzberg ve Cupach, 1989; akt. Baytemir, 2014). Bacanlı (1999) da benzer şekilde bu konudaki kavram karmaşasının çözülemediğini belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada da bu sebeple literatür akışına göre bu kavramlar birbirinin yerine kullanılmıştır.

Sonuç Beklentisi: İnsanlar, yaşadıkları hayatta gerçekleşen yaşam olaylarını gözlemleyerek sebep ve sonuçlarla ilgili tahminler yürütür ve beklentiler geliştirirler (Bandura, 1986). Bu şekilde kişinin davranış veya olayların sonucuna dair tahminleri, sonuç beklentisi olarak adlandırılmaktadır (Bandura, 1997).

Sosyal Sonuç Beklentisi: Bireylerin yaşamlarındaki tüm alanlarda olduğu gibi sosyal yaşantılarında da davranışlarını düzenlerken bu davranışların muhtemel sonuçlarına dair beklenti ve tahminleri vardır. Wright ve diğerleri'ne (2013) göre sosyal yaşantılarda gerçekleşen bu durum, sosyal sonuç beklentileri olarak tanımlanmıştır (Akt. Akın ve Akkaya, 2015).

Sosyal Yetkinlik Beklentisi: Kişilerin sosyal ilişkileri içerisinde kendilerini yeterli ve uygun tepkiler verebilen bireyler olarak algılamalarıdır (Bandura, 1997). Başka bir deyişle sosyal yetkinlik beklentisi, kişinin sosyal ilişkilerinde kendi becerileriyle sergilediği performansına dair beklentileridir (Connolly, 1989).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmada yer alan temel kavramlar ilgili alanyazın çerçevesinde ele alınmış ve konuya ilişkin çeşitli araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Sosyal Destek

Sosyal Destek Kavramı

Sosyal ilişkiler, toplumsal bir varlık olan insanın hayatında temel oluşturmaktadır (Yıldırım, 1997). Tüm insanlar yaşamları boyunca etraflarında bulunan bireylerle sosyal ilişkiler kurarlar. Kişilerin başka bireylerle ilişki kurmaları ve onlarla beraber yaşamaları en temel ihtiyaçlarından biridir (Maslow, 1970). Bu ihtiyaç doğum ile başlayıp yaşam boyunca devam etmektedir. İnsanlar arası sosyal ilişkilerin ve yakın bağların önemini vurgulanması bir hayli eskilere dayanmaktadır (Hurdle, 2001). Durkheim (1897), yaptığı çalışmalarla insanlar arasındaki sosyal desteklerin varlığına, hayattaki önemine dikkat çekmeye başlamıştır. “İntihar” isimli çalışmasında kişiler arasındaki sosyal ağların ve sosyal desteğin intihar olayları ile ilişkisi üzerinde duran Durkheim, yakın sosyal bağları kuvvetsiz olan bireylerde intiharın daha fazla yaşandığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, dönemin sosyal bilimcilerinde kişilerarası yakın sosyal ilişkilerin önemine ilişkin düşüncelerin oluşmasına ve ortaya konmasına sebep olmuştur. Özellikle sosyoloji alan yazınına girmeye başlayan sosyal destek kavramı, insan ilişkilerinin kişiyi destekleyici etkisi ve destek ağlarının azalmasının nelere sebep olabileceği konularıyla ele alınmıştır. Sosyal desteğin, bireyin ruh ve beden sağlığını korumadaki rolü üzerine araştırmalar ise 1950’li yıllardan sonra hız kazanmıştır. 1960’lı yıllara gelindiğinde sosyal destek kavramı, koruyucu sağlık alanında yapılan araştırmalarla incelenmeye ve sağlıkla ilişkisi üzerine çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalarla birlikte sosyal desteğin fiziksel ve ruhsal sağlığı olumlu şekilde etkilediği belirlenmiştir (Sorias, 1988). 70’li yıllarda stresin zararlı etkilerinden korunmada sosyal ilişkilerin işlevine öncelik verilmiş; sosyal destekle birlikte psikolojik ve fizyolojik sağlık ilişkisini inceleyen çalışmalar artmıştır. 1970’li yıllarla birlikte sosyal destek kavramının güçlü yaşam koşullarıyla başa çıkabilmeye kaynak olarak olumlu etkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur (Çakır ve Palabıyıkoglu, 1997).

Koruyucu ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar, uzun yıllar ruhsal bozukluklara yol açabilen sosyal ve çevresel etmenler üzerinde çalışmışlardır. Zorlayıcı yaşam olaylarının fiziksel ve psikolojik birçok hastalığın temelinde tetikleyici rol oynadığı ancak bazı insanların bu gibi zorlu yaşam olayları karşısında yine de sağlıklı kalabilmesi, bireyleri stresli olayların zararlı etkilerine karşı koruyucu etkenleri gündeme getirmiştir (akır ve Palabıyıkoglu, 1997).

Son yıllarda ‘sosyal destek’ kavramı psikoterapist, sosyobiolog, sosyolog, aile terapisti ve sosyal psikolog gibi yardım mesleklerini icra eden kişi ve kurumlar tarafından önemle üzerinde durulan ve ne çıkan kavramlardan biri olmuştur İlk yardım mesleklerinde kullanılan bu kavram çok zaman geçmeden sağlık mesleklerinin literatürüne de girmeye başlamıştır. Sosyal bilimler alanında sosyal beceri kavramının yaygınlaşmasıyla eşzamanlı biçimde sosyal destek konusu psikoterapi ve psikolojik danışma müdahalelerine, aile sistemlerinin gelişimiyle de çift ve aile terapi gruplarında yer edinmiştir (Pearson, 1990).

Psikoloji bilimi, kişinin yalnızca kendisinden kaynaklanabilecek, kendi düşünce sistemleri ile ilgili olabilecek sorunları olduğu gibi, etrafındaki kişilerin etkisiyle de biçimlenen davranış, düşünce ve duyguları olabileceğini de kabul eder. Çok yönlü bir kavram olan sosyal desteğin tanımlanması ve llmesi gttir (Hupcey, 1998). Sosyal destek ile ilgili yapılan araştırmaların artmasına karşın, sosyal desteğin tanımı ile ilgili görüş birliği azdır ve literatürde çok sayıda tanımı bulunmaktadır(Arzola, 2007; Park, 2007).

Baldwin’in (1967) belirttiğine göre sosyal destek kavramının teorik temellerini Kurt Lewin, Alan Kuramı’nda atmaktadır. Lewin, davranış tanımını yaparken davranışın ruhsal çevrede oluşan değişimler sonucu olduğunu ve bu çevrenin bütün etmenlerinin kişinin davranış oluşumunda etkili olduğunu ifade etmektedir. Buna göre eğer bireyin istenmeyen davranışlarından kurtularak olumlu davranış kazanımı sağlanmak isteniyorsa, davranışı etkileyen esas etmen olan çevresinde değişiklikler yapmak gerekir. İşte bireyin sosyal destek ağı bu evre içerisinde bulunmaktadır (Akt. Yıldırım, 1998).

Sosyal destek kavramının temelleri Caplan (1974), Cobb (1976) ve Cassel (1976) tarafından ortaya konmuştur. Cobb’a (1976) göre bir bilgi türü olan sosyal destek, kişiye içinde bulunduğu sosyal gruba aidiyet, sevilme ve saygı duyulma duygularını yaşatmaktadır. Caplan (1974) ihtiyaç duyulduğu anlarda sosyal desteğin, araçsal ya da bilgisel önderlik sağlayıcı olduğunu ileri sürmektedir. Cassel (1976) ise sosyal desteğin kişiyi stres veren olumsuz yaşam olaylarına karşı koruyucu bir işlevi olduğunu belirtmektedir.

Sosyal destek tanımlamalarının genelinde, sosyal desteğin kişilere yaşadığı zorlu yaşam olaylarında, uzak veya yakın sosyal çevresindeki kişilerce sağlanan bir yardım olduğu görüşü vurgulanmaktadır (Duygun ve Sezgin, 2003). Sosyal desteğin aidiyet hissi oluşturan ve kişilerin tüm yaşamları boyunca ihtiyaç duydukları olumlu ilişkiler ve etkileşimler bütünü oluşu genel olarak kabul görmektedir (Sorias 1988; Özgür 1993). Sevgi, saygı, güven, ilgi, değer, aidiyet gibi gereksinimlerindeki değişik boyutların vurgulanması sonucunda sosyal destek kavramının tanımlarında da çeşitli değişiklikler ortaya çıkmaktadır (Başer, 2006).

Cobb'a (1976) göre sosyal destek, bireylere sevgi, saygı, değer gördüğünü ve işbirliğine dayalı etkileşimler içerisinde bulunduğu hissini veren ve düşündürülen bilgiler bütünü şeklinde ifade edilmektedir. McElroy (1997), kişide stres oluşturan olumsuz yaşam olaylarının etkilerine karşı koruyucu sistemleri de içeren sosyal destek kavramını, insan ilişkilerindeki değişik boyutları ifade eden çok yönlü bir kavram olarak ele almıştır. Cohen, Mermelstein ve ark.'na (1985) göre sosyal destek tanımlamalarına eklenmesi gereken nokta, sosyal desteğin hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olabileceğidir (Akt. Erdeğer, 2001).

V. A. Lambert, Jr. Lambert, Klipple ve Mewshaw (1989), sosyal desteği kişi sayısı (miktar), desteğin yapısı (kalite) ve sağlanan desteğin şekli açısından tanımlanmıştır. Desteğin miktarı pek çok araştırmacı tarafından sosyal destek ağındaki kişi sayısı, evlilik durumu, son aydan bir yıla dek kurulan temasların sayısı ve sıklığı, sırlarını paylaşabildiği bir kişinin varlığı veya toplumdaki kişilerle etkileşimi gibi kategoriler açısından işlevselleştirilir. Bir başka araştırmacı grubu ise sosyal desteğin, bir ilişkinin kalitesi veya ilişkiden memnuniyet derecesi açısından katkı sağlayıcı bir rol üstlendiğini ifade etmektedirler.

Sosyal destek, Wallston ve diğerlerine (1983) göre bireylerin kişisel ya da topluluklarla olan temasları sonucu edinilmiş olan iyi olma, bilgi, yardım sağlama ve rahatlamadır. Caplan'a (1976) göre sosyal destek, insanın sosyal çevreden gelen ve stresli bir olayla karşılaştığında kişinin kontrol etmesine ve onunla başa çıkmasına katkıda bulunan bir tür dönüttür. Sosyal destek kavramı içerisinde duygusal yakınlık ve ilgiyi de barındırır (Akt. Bayram, 1999).

Sosyal destek, sosyal ilişkiler ve kişinin çevresiyle olan iletişimde koruyucu faktörler barındıran geniş bir kategoridir (Ryff ve Singer, 2000). Sosyal destek, bireyin çevresinde algıladığı takdir, şefkat, güven, bilgilenme, sevgi, empati, itibar, parasal destek gibi kişisel, sosyal, duygusal ve maddi nitelikleri olan birtakım yardım şeklinde ifade

edilebilir (Yıldırım, 2006). Barrera, Sandler ve Ramsay (1981) sosyal desteği kişinin gereksinim duyduğunda kendisine yardımcı olan bireylerin sayısıyla açıklarken, Sorias (1988) birey için aile üyeleri, arkadaş çevresi, komşular, meslektaşlar gibi kişinin hayatında değeri olan insanlarca gerçekleşen işlevler olarak ele almaktadır.

Sosyal destek, zorlu yaşam durumu içerisindeki kişiye çevresindekilerce sunulan maddi/ manevi yardımlar olarak da görülebilir (Eker ve Arkar, 1995). Stresin olumsuz etkisine karşı kişileri koruyan sosyal destek, stresli olayların bireylerdeki etkisini azaltan, yararlı etkileşimlerdir (Cassel, 1974). Sosyal destek, kişilerin hayatlarında değerli olan ve gerektiğinde ruhsal, bilişsel veya maddi kaynaklı destek veren bütün sosyal ilişkileri belirtmektedir. Stresli yaşam koşullarında bulunan bireye, içinde bulunduğu sosyal ağın sağladığı destek sayesinde birey, gereksinimlerini karşıladığı bir etkileşim sürecinden geçmektedir (Ardahan, 2006).

Anıl (1999) sosyal desteği kişilerin hayatlarında önemli yeri olan ve ihtiyaç duyulduğunda bireye ruhsal, bilişsel ya da ekonomik yardım sağlayan bütün kişilerarası ilişkiler olarak tanımlamaktadır. Budak (2000) ise sosyal desteğin bireyin stres ve yaşamsal sorunlarla başa çıkması konusunda çevresindekiler tarafından (aile fertleri, komşu, arkadaş vb.) sağlanan her tür destek olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir.

McElroy'a (1997) göre sosyal destek kişinin çevresinde kurduğu ilişkilerin niceliği ve niteliği gibi bireyi stresli yaşam olaylarının olumsuz sonuçlarından koruyucu faktörleri de barındıran ve sosyal ilişkileri çok boyutlu olarak ele alan bir kavramdır (Akt. Akın ve Ceyhan, 2005). Sosyal destek, kişinin ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan aidiyet, sevmeye sevilme, onaylanma gibi temel gereksinimlerinin, etrafındaki bireylerle kurduğu iletişim neticesinde doyurulması demektir (Ekinci ve Ekici, 2003). Sarason, Levine ve Basham (1983), sosyal desteği, ilişki kurulan kişilerin niceliği ya da niteliğinden çok bireyde ihtiyaç hissettiği zaman yardım alabileceği insanların var olduğu algısı olarak belirtmişlerdir (Akt. Annak, 2005).

Sosyal destek, kişi ya da gruplarla formal veya formal olmayan ilişkiler kurarak alınan bilgi, yardım ve teselli olarak nitelendirilmektedir (Arzola, 2007). Sosyal destek, Johnson ve Sarason (1979)'a göre ise bireyin güven duyduğu ilişkiler, çevresindeki sosyal destek kaynaklarından faydalanabilme düzeyi olarak değerlendirilmiştir. House ve Kahn'a (1985) göre sosyal destek, aile fertleri, komşular, arkadaşlar, akrabalar, meslektaşlar gibi kişinin sosyal çevresindeki insanlarca oluşturulan işlevlerdir (Akt. Park, 2007).

Sosyal destek, Walker ve diğerlerine (1977) göre, kişilerin sosyal kişilik ve kimliklerini pozitif biçimde destekleyen ve olumlu sosyal temasları sonucu sağladıkları ruhsal yardım, ekonomik destek, edindikleri bilgi birikimi ve oluşturulan yeni ilişkiler şeklinde ifade etmişlerdir (Akt. Kayhan Yardımcı, 2007). İhtiyaç duyduğu anlarda güven duyabileceği kişilerin varlığını hisseden bir bireyin, çevresinde yeterince sosyal destek kaynağına sahip olduğu söylenebilir (Yamaç, 2009).

Şahin (1999), sosyal destek kavramını dört ayrı biçimde açıklamıştır:

- 1) Bireyin ilişkide bulunduğu kişi sayısıdır.
- 2) Bireye ihtiyaç duyduğu zamanlarda yardımcı olabilecek kişi sayısıdır.
- 3) Bireyin güven duyacağı, sırdaşlık edeceği ve kendine yakın gördüğü kişilerle kurduğu ilişkidir.
- 4) Bireyin gereksinim duyduğu zamanlarda destek alabileceğine inandığı insanların var olduğunu algılamasıdır.

Çakır ve Palabıyıkoglu'na (1997) göre sosyal destek, kişinin içinde bulunduğu stres verici durumlarda olaylara yüklediği anlamı ve ruhsal tepkisini kontrol edebilmesini sağlayarak, kişiyi zor yaşam olaylarının olumsuz etkilerinden koruyan destek sistemidir. Sosyal destek, House'a (1981) göre bilgisel, duygusal, değer ifade eden ve araçsal destek olarak ifade edilebilmektedir (Akt. Banaz, 1992).

Sarason ve diğerlerine (1990) göre sosyal destek, kişiye değer gördüğünü, önemsendiğini, sevildiğini hissettiren, güven duyulan kişilerin varlığı ve hazır bulunması olarak tanımlanmaktadır. Sarason'a göre sosyal destek tutarlı bir kişilik özelliği ve içsel bir kabul duygusudur (Akt. Yadav, 2010).

Evans, Lepore ve Schneider'e (1991) göre sosyal destek, bireylere destek verme ya da bireylerin değer gördüklerine inandıkları sosyal bir çevreye yakınlık ve aidiyet geliştirmesi biçiminde ifade edilmektedir. Kahn ise (1978), sosyal desteği bireylerin bazı düşünce ve davranışlarının onaylanması, onlara maddi ve manevi yardımda bulunulması ve kişide çevresindekilere yönelik olarak olumlu duygular içeren kişilerarası ilişkiler olarak nitelendirmektedir (Akt. Özbesler, 2001). Ülkemizde yapılan bir araştırmada Budak (1999)

sosyal desteği, bireyin çevresinden gördüğü sevgi, ilgi, güven, takdir, saygıyla beraber maddi yardım ve bilgi edinme gibi psikolojik, sosyolojik ve ekonomik gibi destekler bütünü şeklinde ifade etmiştir.

Kişiler genellikle stres oluşturan yaşam durumlarıyla karşılaştıklarında arkadaş ve aile gibi sosyal destek kaynaklarına ihtiyaç duyarlar (Barrera ve diğerleri, 1981). Böylesi olumsuz durumlarda sosyal destek aile fertlerinden, arkadaş ve meslektaşlarından ya da başka herhangi bir sosyal gruptan gelebilir (Eylen, 2001).

Görüldüğü gibi sosyal desteğin pek çok farklı tanımı olsa da tüm araştırmacıların ortak görüşü, sosyal desteğin kişilerarası ilişkiler ve davranışları kapsayan, kişiyi stres verici yaşam olaylarıyla mücadele etme konusunda koruyucu, ruhsal, psikolojik ve fizyolojik işlevleri bulunan sosyal yardım davranışları olduğudur.

Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Algılamak, etraftaki uyarıcıları veya gerçekleşen yaşantıları fark etmektir. Bireyler olayları anlamada ve yorumlamada, kategorize etmede kişisel olarak farklılaşmaktadırlar. Herhangi bir söz ya da davranış bir kişiye göre onure edici veya cesaretlendirici şekilde algılanırken aynı söz ya da davranış başkasına tehditkâr veya kavgacı olarak gelebilir. Buradan hareketle, algılanan sosyal destekle alınan sosyal destek arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir (Aydın, 2001). Alınan sosyal destek bireyin geçmiş yaşamında çevresinden aldığı destek anlamına geliyorken algılanan sosyal destek gelecekte karşılaşılabileceği durumlarda da sağlayacağını düşündüğü destek davranışlarıdır. Hayatının çeşitli alanlarında değer verilen, sevilen, gerek duyduğunda yardım alabileceği sosyal ağlara sahip kişilerin, desteklenme duygusuyla birlikte daha doyum verici sosyal ilişkiler yaşadığı ifade edilmiştir (Elmacı, 2006).

1990'lı yıllardan beri yapılan sosyal destek çalışmalarında ağırlığın kişinin kendisine verilen sosyal desteğe ilişkin bireysel algıları konusuna yoğunlaştığı belirlenmiştir (Çakır ve Palabıykoğlu, 1997). Yapılan birçok araştırmaya göre kişinin duygusal sağlığı üzerinde sosyal destekten daha çok onun yorumlanış ve algılanış biçimi daha etkili olmaktadır (Ünüvar, 2003). Bireylerin etraflarındaki sosyal destek ağının yeterince destekleyici olup olmadığıyla ilgili olarak edildiği izlenimleri olan algılanan sosyal destek, kişinin başkaları ile güvenli ilişkileri olduğuna ve ihtiyaç duyduğu sosyal desteği sağlayacağına ilişkin bilişsel

algılaması, sosyal bağlanmanın subjektif değerlendirmesidir (Oktan, 2005). Başka bir deyişle bireyin destekleyici etkileşimleri anlamlandırma ve yorumlamasına dayalı öznel değerlendirmeleridir (Altay, 2007). Algılanan destek, kişide kendisine değer verildiği, saygı duyulduğu, özen gösterildiği, ihtiyaç duyduğunda başvurabileceği insanların bulunduğu ve sosyal ilişkilerinde tatmin olduğu inancı oluşturur (Karadağ, 2007).

Algılanan sosyal destek, kişinin değer gördüğünü ve başkaları ile ilişkilerinde iyi olduğunu hissetmesini içerir (Oktan, 2005). Başkalarının desteğinin algılanması ve bunun olumlu etkileri sayesinde kişinin kararlılığı ve kendisine olan saygısı artar, ilişkileri üzerinde daha fazla kontrol kurmasını sağlar (Wu ve Mok 2007; akt. Albal, 2009).

Algılanan sosyal destek iki temel bileşenden etkilenmektedir. Bunlardan birisi kişinin gereksinim duyduğunda yardım alabileceği insanların varlığının algılanması iken diğeri bu destekten memnuniyet derecesidir. Bunlar kişiden kişiye değişkenlik gösterebilen durumlardır. Bazı kişiler kalabalık bir sosyal çevrenin desteğini istiyorken bir başka kişi ise yalnız bir kişiyi sosyal destek için yeterli bulmaktadır. Bununla birlikte kişilik faktörleri de algılanan sosyal desteğin memnuniyet derecesini etkilemektedir. Ayrıca kişisel tutum ve değerler gibi farklılaşma özelliğine sahip nitelikler, algılanan desteği etkilemektedir (Sorias, 1988).

Kişilerin düşünsel ve ruhsal durumları, hayat tecrübeleri ve kişilik özellikleri algılanan sosyal desteği etkilemektedir (Sorias,1988). Herhangi bir sosyal aktivitenin destekleyici olabilmesi için, bu aktivitenin ya bireydeki strese yönelik maddi veya bilişsel yardımı içermesi ya da benlik saygısını arttırması gereklidir (Eker, Arkar ve Yaldız, 2001). Yaş ve cinsiyet gibi özelliklerin de algılanan sosyal destek üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Sorias, 1988).

Algılanan sosyal desteği etkileyen çeşitli etmenlerin varlığı sonucunla destek vermek isteyen kişilerin iyi niyetli yardım çabaları başarısızlığa uğrayabilir, destek verme girişimleri boşa çıkabilir ya da destek sunulan kişi için olaylar daha kötü hale gelebilir. Mesela, destek vermek isteyen kişiler, olayın ruhsal boyutunu azımsayabilir ya da abartabilirler, olayla ilgili açıkça konuşmaktan kaçınabilirler, yargılayıcı ya da tam tersi çözüm için cesaretlendirici olabilirler. Bazı kişiler de stres veren olay ya da durumla ilgili hiçbir şey duymak istemeyebilir ve kişiyi bunu düşünüp konuşmaktan uzak tutabilir, kişinin duygu ve düşüncelerini eleştirebilirler. İnsanlar iyi niyetle yardım etmek isterken tam tersine stres

altındaki kişiye yardımdan öte acı verebilirler (Coyne, Ellard ve Smith, 1990; akt. Kaymakçıoğlu, 2001).

Sosyal Ağ Kavramı

Sosyal ağ, bireyin etrafındaki insanlarla bağlarını ve ilişkilerini ifade eder. Kişinin hayatında önemli bir yer tutan, destek almak için başvurduğu aile, eş, dost, akraba, komşu, meslektaş gibi kişiler sosyal ağı oluşturmaktadırlar (Sorias 1988). Yani sosyal desteğin kaynağı konumundaki bireyler sosyal ağı oluşturmaktadır. İnsanların etkileşimde bulunduğu ve hayatlarında önemli bir yeri olan, ihtiyaç duyduğunda bireye bilişsel ve duyuşsal destek veren bütün kişilerarası ilişkiler, ruhsal ve fiziksel sağlığı koruyucu etki yapan sosyal destek sistemleridir (Taysi, 2000).

Sosyal ağ kavramı ilk defa, 1954 yılında, Barnes adındaki bir antropolog tarafından, Norveç'te, sosyal statü ve sınıf hiyerarşilerini araştırırken kullanılmıştır. Sosyal ağ adını verdiği yöntem daha sonraki yıllarda sosyal bilimciler tarafından, bireylerin ait olduğu birincil sosyal grubun yapısal niteliklerini açıklamakta kullanılmıştır (Becerra, Greenblat ve Serafetinides, 1982; akt. Sorias, 1988).

Sosyal ağ kavramı incelenirken ağın büyüklüğü (ağdaki akraba ve arkadaş sayısı), ilişkilerin sıklığı, üyeler arasındaki yakınlık, ağın homojenliği, simetri gibi yapısal özellikleri incelenmektedir. Sosyal desteğin ise sosyal ağdan farklı olarak, ilişkinin niteliksel özelliklerine ağırlık verdiği belirtilmektedir. (Sorias, 1988; Esmek 2007). Kişilerin sosyal ağının yapısındaki değişmelere paralel olarak önemli yaşam olaylarında da değişmeler olması beklenir (Sorias, 1988).

Caplan'a (1981) göre sosyal bağlar, bireylerin pek çok ihtiyacını karşıladığından dolayı destekleyici olmaktadır. Sosyal destek sistemimiz içindeki bu kişiler, bizi seven, dinleyen, şefkat duyan, yardım eden, davranışlarımızı şekillendiren insanlardır. Bu, karşılıklı bir yardımdır ve onlar da bizim aynı biçimde davranmamızı isterler. Bu şekilde bir sosyal ağın içerisinde olmak bireyde gruba aidiyet hissi uyandırarak kişinin psikolojik uyumuna olumlu etkiler yapmaktadır. Kişinin bir sosyal ağa sahip olması, ona ihtiyaç duyduğu anlarda bilgi ve yardım, kendi davranışları hakkında geribildirim ve olumlu davranışları karşılığında ödül kazandırmaktadır (Sorias, 1988).

Thoits'e (1986) göre, kişinin olumlu sosyal bir kimliğinin ve sosyal ağının olması bireyin yaşamına anlam katarak sağlıklı bir psikolojik yapı ve pozitif davranışlarda bulunmasına olumlu etkileri olmaktadır. Kişi geniş bir sosyal ağ içerisinde eş, ebeveyn, evlat, komşu, arkadaş gibi çok farklı roller sürdürmektedir. Eğer farklı bu yaşantıları içerisinde seviliyor, değerli olduğunu hissediyor, destek alıyorsa mutlu ve güvende olurken tersi durumda ise psikolojik bir hastalığa zemin oluşturabilecek kaygı ve değersizlik duygularını yaşamaktadır.

Cohen ve Janicki-Deverts (2009), olumlu ve zengin sosyal ilişkileri bulunan kişilerin fiziksel olarak daha sağlıklı ve daha uzun ömürlü olduğunu ifade etmektedir. Bir sosyal destek kaynağının olumlu ya da olumsuz algılanması ve işlevleri, bireyin yaş, kişilik gibi bireysel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir.

Sosyal Destek Modelleri

Sosyal desteği psikolojik iyilik hali ve sağlığa etkileri üç farklı modelli aşağıda sunulmuştur:

Temel Etki Modeli

Fiziksel ve ruhsal sağlık ile sosyal destek arasında güçlü bir bağ bulunmakta ve sosyal destek kişilerin kendilerini iyi hissetme ve fiziksel sağlığını olumlu etkilemektedir. Sosyal desteğin bulunmaması ise olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Cohen ve Wills, 1985).

Tampon Etkisi Modeli

Sosyal desteğin bireylere, zorlu hayat durumlarının beraberinde getirdiği stres ve kaygı gibi olumsuz duyguların etkilerini azaltmak ve psikolojik sağlığını korumak gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Kişide stres oluşturan böyle zor bir durum olmadığı müddetçe, sosyal desteklerden yoksun olmak olumsuz bir etki oluşturmaz. Fakat zor bir durum olduğunda birey, kendinde oluşan stresle ve durumun getirdiği olumsuzluklarla etkin bir şekilde baş edebilmek için sosyal desteğe ihtiyaç duyar. Bu noktada sosyal desteğin kişinin ruh sağlığını koruyan ve olumsuz etkileri azaltan bir tampon olma işlevi vardır (Cohen ve Wills, 1985). Bireyin güç bir hayat olayı ile karşılaştığında ihtiyaç duyduğu desteği sağlayan dost ve akrabalarının yardımını sosyal desteğin tampon etkisidir. Böylelikle başkalarından sosyal destek gören birey, kaygı verici durumlarla baş edebilme yönünden kendini daha güçlü hisseder

(Başer, 2006). Başka bir ifadeyle, sosyal destek stres verici durumlarla baş edebilme yöntemi olarak devreye girer (Duru, 2008).

Sosyal Destek ve Olumsuz Yaşam Olaylarının Birbirlerinden Bağımsız Etkileri

Bu modele göre sosyal destek ve stres veren yaşam durumlarının fizyolojik sağlık ve iyi oluşla ilgili etkileri birbirinden bağımsızdır. Yani sosyal destekten yoksun olmak ya da olumsuz yaşam süreçlerinden geçmek kişinin sağlığını tek başına bozabilecek etkenlerdir ve bunlar birbirinden bağımsızdırlar. Hem olumsuzluklar yaşamak hem sosyal destekten mahrum olmak ise daha da şiddetli fiziksel rahatsızlıklara ve kişinin kendini iyi hissetme düzeyinin daha çok düşmesine sebep olabilmektedir (Cooke,1985; akt. Güngör, 1996).

Sosyal Destek Türleri

Sosyal destek kavramını inceleyen yaklaşımlar iki çeşit başlık altında incelenebilmektedir (Cohen ve Wills, 1985):

Niceliksel Açıdan Sosyal Destek

Bu yaklaşım, bireylerin etraflarındaki sosyal ağlarını değerlendirirken ilişkilerin sıklığı, ağın büyüklüğü ve aradaki bağların gücü gibi niceliksel etkenlerin önemi üzerinde durmuştur (Cohen ve Wills, 1985). Ağ büyüklüğü, kişinin doğrudan etkileşimde bulunduğu kişi sayısı olarak tanımlanırken ağ yoğunluğu, bireylerin bu sosyal destek ağında birbirleri ile iletişim kurma ve birbirlerini tanıma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2002; Güven, 2010). Sınır yoğunluğu ise sosyal ağın değişik bölümlerinde olabilecek olan etkileşimlerin oranı olarak tanımlanmaktadır (Kazak ve Marvin, 1984; akt. Güven, 2010).

Niteliksel Açıdan Sosyal Destek

Bu yaklaşım, sosyal desteğin kişilere sağladığı yardımlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu destekler maddi, duygusal ve bilişsel destekler olarak belirtilmektedir (Banaz, 1992).

Yapılan çalışmalar neticesinde sosyal destek kaynaklarının, kişiye üç farklı şekilde yardım sunduğu ifade edilmiştir. Bunlar;

Maddi destek: Bireylerin günlük hayatta karşılaşılabileceği zor durumlarla başedebilmesi için çevresindekilerce verilen yardım ya da araçlar, maddi desteği oluşturmaktadır (Dennis, 2003).

Duygusal destek: Bireyin sevme-sevilme, saygınlık, ait olma, şefkat ve empati gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılayan destektir. Duygusal destekle sırdaşlık ilişkisinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmış ve hayatta hiç sırdaşı bulunmayan kişilerin stresten daha fazla rahatsızlık duydukları, bu bireylerde psikopatolojik semptomların daha çok görüldüğü ve benlik saygılarının düşük olduğu ifade edilmiştir (Bayram, 1999).

Zihinsel destek: Bilgi ve öğüt verme, davranışlarla ilgili dönütler verme gibi bilgilerin bireye iletilmesidir.

Sosyal destek türleri pek çok araştırmacı tarafından incelenmiş ve farklı yazarlar tarafından farklı biçimlerde açıklanmıştır. Cohen ve Wills'e (1985) göre sosyal destek biçimleri dört başlıkta açıklanmıştır:

Duygusal destek: Sevgi, saygı, değer, anlayış, kabul ve hoşgörü gibi kavramları içeren bu destek türü, yakın destek, ifade edici destek gibi isimlerle de adlandırılmıştır.

Araçsal destek: Kişinin çevresinden aldığı araç-gereç yardımı, parasal destek gibi ihtiyaç duyulduğunda bireye gözle görülür biçimde yapılan işlevsel yardımlardır.

Bilgisel destek: Kişinin yaşamında problem oluşturan şeylerin açıklanması, anlaşılması ve bu sorunla mücadele edebilmek için bilgi paylaşımı yapılmasıdır. Bir başka deyişle bilişsel rehberliktir.

Yaygın destek: Boş zamanlarda çevremizdeki insanlarla vakit geçirme, beraber olma, sosyal arkadaşlık olarak ifade edilen destek biçimidir. Bu sayede kişiler, problemlerinden ve stres verici durumlardan uzaklaşarak olumlu duygular geliştirir.

Bowen, Richman ve Rosenfeld'e (1988) göre sekiz sosyal destek türü bulunmaktadır (Akt. Ceran, 2010);

Duygusal destek: Bireyin değerli olduğunu ve yalnız olmadığını algılamasıdır.

Dinleyerek destek verme: Bireyin öğütler ve yargılamalar olmadan dinlendiğini algılamasıdır.

Gerçekliği doğrulama desteği: Bireyin görüş birliği açısından yakın olduğu bir başka kişi tarafından bakış açısını doğrulama yönünde destek vermedir.

Duygusal meydan okuma: Bireyin düşünce ve duygularının değerlendirilmesine meydan okuyarak destek değildir.

İşe meydan okuma desteği: Kişinin düşüncelerini motive etmek, işle ilgili heyecanı, bağlılığını ve yaratıcılığını arttırmak, mücadele etme konusunda meydan okumaktır

Gözle görülen destek ve yardım: Bireyin maddi ve somut olarak görülen para ve hediyeler gibi ürünlerle desteklendiğini algılamasıdır.

İş takdir desteği: Bireyin ortaya koyduğu bir işin farkına varıldığını ve onaylandığını algılamasıdır.

Kişisel yardım: Kişinin bir işi yaparken aldığı destek algısıdır.

Krespi (1993) de nicel ve nitel olarak iki biçimde sosyal destek türü olduğunu ifade etmiştir. Nicel destek, yapısal destek olarak da ifade edilebilir. Nicel destekte kişinin destek sağlayabileceği sosyal ağındaki bireylerin sayısı ve bu bireylerle görüşülme sıklığı tespit edilir. İşlevsel destek de denilen nitel destek türünde ise desteğin kalitesi, işlevselliği ve doyuruculuğu bilgisel, duygusal ve maddi destek gibi boyutlarla belirlenmektedir.

Cutrona ve Suhr (1994) ise sosyal desteği beş türe ayırarak (Bilgisel, duygusal, saygı, maddi-somut, sosyal ağ desteği) incelemiş ve her birine örnekler gösteren Tablo 1 hazırlanmıştır (Akt. Ceran, 2010).

Tablo 1. Cutrona ve Suhr'un Beş Sosyal Destek Türü İle İlgili Örnekleri

Bilgisel Destek (Informational Support)	
Öneri/Öğüt	Öneri ve ya fikir vermek
Durum Tahmininde Bulunmak	Durum değerlendirmesi yapmak
Öğretmek	Bir şeyin yapılış yöntemini öğretmek

Duygusal Destek (Emotional Support)	
İlişki Kurmak	Berberlik ve yakınlık göstermek
Fiziksel Yakınlık	Dokunma, tokalaşma, öpme, sarılma vb.
Gizlilik	Sır tutma, bir konunun gizli kalacağına söz verme
Sempati	Üzüntüsünü göstermek
Empati	Karşısındakini anladığını göstermek ve bunu ona göstermek
Dua etmek	Kişiyle beraber dua etmek
Önemsediğini belli etmek	Aramak, hatır sormak
Saygı Desteği (Esteem Support)	
Övmek	Önemli özelliklerini vurgulayarak geribildirimler yapmak
Tasdik Etmek	Bireyin yanında olarak destek olmak, onu doğrulamak
Suçtan Arınmak	Diğer insanların suçunun olmadığını anlatmak
Maddi-Somut Destek (Tangible Aid)	
Borç Vermek	Parasal destek, borç vermek
Doğrudan Vazife Vermek	Sorunla ilgili tavsiyelerde bulunmak
Dolaylı Vazife Vermek	Sorunla ilgili olmayan tavsiyelerde bulunmak
Ricayı Yerine Getirmek	Stresli olan bireyin isteğini yerine getirmek
Aktif Katılımda Bulunmak	Bireyin stresini azaltmak için yanında olmak
Sosyal Ağ Desteği (Social Network Support)	
Varlık	Kişiyle birlikte vakit geçirerek yanında olduğunu göstermek
Ulaşılabilirlik	

Sosyal Desteğin İşlevleri

Psikolojik sorunlarla ilişkili sosyal ve çevresel faktörler, ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların uzun yıllardır üzerinde durdukları bir konudur. Stresli yaşam durumları, ruhsal ve fiziksel pek çok hastalığın kökeninde belirleyicidir. Fakat pek çok kişinin olumsuz yaşam durumlarında güçlü ve sağlıklı kalabiliyor olması bu kişileri kaygı verici durumların olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu bazı etkenlerin olduğunu düşündürmektedir (Çakır ve Palabıykoğlu, 1997).

Kişilerin sosyal ağları tarafından edindikleri psikolojik ve sosyal destek şeklinde tanımlanabilen sosyal destek, araştırmacıların stresle mücadele etmede önemi üzerinde

durdukları bir kavramdır. Sosyal destek tanımlamalarında bu kavramın stres altındaki bireylere çevresindeki kişilerce sunulan maddi ve manevi yardımlar olarak ifade edildiği ve sosyal desteğin kişinin psikolojik sağlığını sürdürebilmesinde önemli ölçüde etkili olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Bu bağlamda sosyal destek kaynakları, kişinin aile fertleri, akrabaları, arkadaş çevresi, özel yakınlık duyduğu kişi, meslektaşları, komşuları, bağlı bulunduğu etnik, kültürel ve toplumsal öğelerden oluşturmaktadır. Kişinin kendisi veya destek kaynaklarındaki değişimler, bireyin sosyal destek düzeyinin değişmesine sebep olabilir. Mesela, ailedeki huzursuzluk ve çatışmalar, ebeveynlerden birinin ölümü, boşanma, sosyal beceri eksikliği veya kişinin cinsel sapkınlıkları, kişinin kendisine açık resmi ya da resmi olmayan yardım kaynakları konusunda yetersiz bilgisi, hastalık, göçler, ailenin onaylamadığı biriyle evlenmek ve bunlara benzer yaşam durumları kişinin sosyal destek düzeyinin düşmesine sebep olabilir (Yıldırım, 1997).

Sosyal bir varlık olan insan, kurmuş olduğu ilişkilerde pek çok farklı rol üstlenir. Anne-baba, çocuk, eş, komşu, arkadaş, mesleki roller gibi sosyal rolleri içerisinde bireyler sevildiğini, saygı ve değer gördüğünü hissettiğinde güven ve mutluluk içerisinde yaşamaktayken az ve yetersiz sosyal ilişkiler karşısında birey mutsuzluk, değersizlik ve kaygı gibi duygularla birlikte fizyolojik ve psikolojik olarak daha sağlıksız bir hayat sürecektir (Görgü, 2005).

Sosyal destek kavramı, ruh sağlığı alanlarında çalışan araştırmacıların önemle üzerinde durdukları konulardan biridir. Yapılan çalışmalar, kişilerin karşılaştığı pek çok problemin sosyal destek yoksunluğundan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Yine yapılan araştırmalar kişinin stres verici hayat olaylarıyla baş etme becerileri geliştirmesinde sosyal desteğin önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Özellikle, kriz teorileri çerçevesinde sosyal desteğin, hastalık, depresyon, ölüm, evlilik, sadakatsizlik, göç, mesleki seçim veya diğer konular, iş kaybı veya iflas, stres, boşanma, üvey ana baba, madde bağımlılığı, tutuklanma gibi zorluk veren yaşam durumlarında daha önemli ve gerekli bir rol oynadığı ifade edilmektedir (Budak, 1999).

Antonucci ve Israel'e (1986) göre sosyal destek, bireyin hayat kalitesini ve mutluluğunu artırmakta ve stres veren yaşam durumları üzerinde olumlu etki etmektedir. Sosyal desteğin yetersizliği çok önemli birtakım yaşam krizlerine sebep olabilir. Sözü geçen çalışmada sosyal destek, depresyonla ve bireyin bağımsız kalabilme yeteneği ile

ilişkilendirilmiştir. Ayrıca kişinin aile fertlerinden arkadaşlarına nispeten daha fazla olumlu sosyal destek sağladığı bulunmuştur.

Cohen ve Syme'e (1985) göre sosyal destek kişinin stres veren yaşam durumları ile başedebilmesinde önemli bir etkidir. Eğer kişi desteğe ihtiyaç duyduğunda ailesinin, yakın çevresindeki destek gruplarının veya profesyonel uzmanların yanında olacağını bilirse hayatındaki zorluklarla daha başarılı şekilde baş edebilir.

Sosyal desteğin, hayatta karşılaştığımız olaylarda olay olmadan doğrudan destekleyici etkisi ya da olay gerçekleşikten sonra dolaylı koruyucu etkisi bulunmaktadır. Her ikisi de stresi azaltmakta ve başedebilme kapasitesini arttırmaktadır (Thoits, 1982).

Sosyal destek, olaylar karşısında kişilerin olumlu davranışsal tepkiler vermesine katkı sağlayarak kişilerin sağlığını destekleyebilir ve devam ettirebilir. Bununla birlikte kişilerin pozitif duygularını geliştirerek, olayı stresli bir durum olarak algulamalarının önüne geçmekte yardımcı bir faktör olabilir (Özbesler, 2001).

Budak (1999) araştırmasında sosyal desteğin dört farklı işlevi olduğunu belirtmiştir. Bunlar aşağıda yer almaktadır.

Duygusal Destek

Saygı, sevgi, şefkat, duygu paylaşımı, içten ve etkin dinleme gibi davranışlarla ortaya çıkan destektir. Duygusal destek olumlu duygular tarafından desteklendiği için kişinin psikolojik sağlığı ile yakından ilgilidir. Bu duygular, kişide özgüven artışı gibi olumlu etkiler bırakabilir.

Bilgisel Destek

Bilgi paylaşmak, öğüt vermek şeklinde davranışlarla verilen destek türüdür. Kişi stres oluşturan bir durum karşısında sorunları çözmek için pek çok çözüm yolu düşünüp bu yollar arasında kararsız kalabilir veya bu yollar çözüm için yetersiz olabilir. Böyle bir durumda sosyal çevre sorunu çözmek için yardımcı bir rol üstlenebilir.

Yansıtıcı Destek

Kişilere kendi düşünceleri, davranışları ve duygularıyla ilgili dönüt verir. Kişiler başarısı için yeterli objektif ölçütün olmadığı, yeni ve belirsiz ortamlarda, kendilerini benzer başkasıyla kıyaslamak isterler. Bu tür bir sosyal destek, kişinin öz-değerlendirmeler yaparak olumlu davranış değişiklikleri yapmasına katkı sağlar.

Materyal Destek

Bu destek türünde desteğe ihtiyaç duyan kişinin problemini bizzat onun yerine çözerek ona destek sağlamak vardır. Yürümekte zorluk çeken bir hastanın yerine markete gidip onun yerine alışveriş yapmak gibi çok değer taşıdığı durumlar olduğu gibi, daha az önemli durumlarda kullanılmış olsa da, bireyin üzerindeki iş yükünü azaltması, paradan tasarruf sağlatması ve kişinin diğer etkinliklere daha fazla zaman ayırmasını sağlaması türünden yararları vardır (Akkaya, 2011).

Son yıllarda sosyal desteğin, bireylerin stresle mücadele etmesinde ve hastalıklara karşı koruyucu bir etken olarak çok büyük etkilerinin olduğu görülmektedir. Çok sayıda araştırma sosyal desteğin kişinin psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik problemlerinin çözümü, önlenmesi ve iyileştirilmesinde, stresli yaşam durumlarıyla mücadele edebilmesinde güçlü ve önemli olduğunu ifade etmektedir (Eker ve diğerleri, 2001).

Duyusal gerginlik ve kriz durumlarında kişiler, doğal yardımcı olarak gördükleri aile fertleri ve dostlarına dayanma gereksinimindedirler. Bu informal yardımcılarından oluşan destek ağının, kişinin sağlıklı ve uyumlu biri olmasında önemli bir etkisi vardır. Sosyal destek; sevgi, değerli hissetme, ilgi, ihtiyaçlarını giderme, duygularını açma, bilgi edinme, yalnız kalmamasını sağlayarak etkinliklere biriyle birlikte katılım gibi kişilerin pek çok gereksinimini gidererek, hem hayat standartlarını yükseltmekte hem de kişinin özgüvenini arttırmaktadır (Wills, 1991; akt. Okyayuz, 1999).

Kişilerin stresli yaşam durumlarında sosyal ağlarından gördüğü sosyal desteğin, stresin etkisini azaltmada önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Yüksek oranda sosyal destek gören bireyler, hayatta karşılaştığı zor durumlarla daha iyi baş edebilmektedirler (Baltaş, 2000).

Sosyal desteğin psikolojik ve fizyolojik sağlık üzerinde uzun süredir bilinen pozitif etkileri, bu kavramın iş dünyasındaki kişilere olan etkisinin de araştırılarak endüstri psikolojisi alanında da ele alınmasına sebep olmuştur (Ünsal, 1996).

Görüldüğü gibi, özellikle ruh sağlığı ve iyilik hali gibi sağlığa ilişkin alanlarda kişilerin kaliteli bir hayat sürmelerini sağlamada, sosyal desteğin rolü alan yazında sürekli desteklenmektedir. Çalışmaların çoğu sosyo-psikolojik uyuma pozitif etkileri olan ve stresin zararlı etkilerinden koruyan bir sistem olarak sosyal destek kavramına odaklanmıştır (Park, 2007).

Weiss'e göre sosyal desteğin işlevleri 6 grupta incelenebilmektedir:

Sosyal bütünleşme; sosyal gruplara girmek kişilere yaşam deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini ifade etme imkanı sağlar ve kişi böylece sosyalleşir, gruplara dahil olur.

Bağlanma; aidiyet, güvenlik ve rahatlama hissi oluşturur.

Değer görme; farklı ortamlardaki çeşitli sosyal rollerle sağlanır. Bu sosyal roller, kişilere kendilerini değerli hissettirir ve kendilerine olan saygılarını arttırır.

Büyüme fırsatı; kişiye başka insanların iyi olmaları için bir şeyler yapmayı, etrafındaki kişilere karşı duyarlılığı sağlar.

Rehberlik; zor zamanlar geçiren bir kişiye, saygın ve güven veren kişilerce duygusal destek veya bilgi sağlanmasıdır

Güvenli birliktelik duygusu; aile fertleri arasında olduğu gibi, kişilerin birbirlerinden hiçbir karşılık ya da menfaat gözetmeksizin sağlanan desteklerdir (Clark, 2011; akt. Tarhan 2012).

Sosyal desteğin yukarda sayılan işlevleri dışında "Olumlu Sosyal Etkinlikler" ya da "Sosyalleşme" diye adlandırılan sosyal destek işlevi de söz konusudur. Bu işleve göre, bir grupla birlikte sinemaya gitme, yemek yeme gibi ortak sosyal paylaşımlar bireyin psikolojik uyumunu olumlu olarak etkiler (Bayram, 1999).

Sosyal Destek Kaynakları

Sosyal destek değerlendirilir ve yorumlanırken desteğin kaynağı oldukça önemlidir. Bu noktada kişinin aile, arkadaş çevresi, öğretmenleri, komşuları gibi toplumda birlikte yaşadığı herkes, o kişinin sosyal destek kaynaklarıdır (Yıldırım, 1997).

Genel anlamıyla sosyal destek kaynakları, formal ve informal şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ya da gönüllü kuruluşlar gibi yasal bir düzenlemesi olan resmi kurum ve kuruluşlar, formal destek kaynaklarını oluşturmaktadır. İnfomal sosyal destek kaynakları ise aile, arkadaş, akraba gibi kişilerden oluşmaktadır (Özbesler, 2001).

Kişinin kendinde veya sosyal destek kaynaklarında herhangi bir değişimle algıladığı sosyal destek düzeyi de değişebilir. Sorularını çözebilen sosyal bireyler, üretken ve başarılı olur (Karadağ, 2007).

Yapılan araştırmalarda sosyal destek kaynaklarının yanı sıra yaş, cinsiyet, evlilik, çocuk sahibi olup olmama gibi sosyal destek sağlayanların statü ve rollerine ait niteliklerin de önemli olduğu görülmüştür. Sosyal destek kaynaklarının niceliği ve niteliği, kişilerin yaşantılarına bağlı şekilde değişmektedir (Kozaklı, 2006). Kültürlerarası karşılaştırmalı yapılan bir çalışmada, Tayvan'lı ergenlerin Amerika'lı ergenlere göre sosyal destek düzeylerinin düşük olduğu, bu sonucun kültürel farklılıklarda yer alan sosyal rollerin etkisinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Cheng ve Chan, 2004; akt. Kozaklı, 2006). Çocukluk çağındaki sosyal destek kaynakları aile, kardeşler, oyun arkadaşları, okul arkadaşları ve öğretmeni iken yetişkin bireyin sosyal çevresinde iletişim kurduğu tüm insanlar kişinin sosyal destek kaynaklarıdır (Annak, 2005).

Kişinin en önemli sosyal destek kaynağı aile olsa da günün büyük bir bölümünü birlikte paylaştığı iş çevresi ve sosyal arkadaş çevresi de sosyal destek kaynakları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Winnubst'e (1984) göre, aile ve iş çevresindeki ilişkilerden sağlanan yüksek düzeyde sosyal destek, kişinin ruhsal ve fiziksel sağlığını olumlu etkilemektedir (Akt. Balaban, 2000). Yüksek düzeyde sosyal destek alan kişilerin, sosyal destekten mahrum olanlara oranla stresin olumsuz etkilerine karşı daha da dirençli oldukları düşünülmektedir.

Charles Seashore, sağlıklı gelişen sosyal destek sistemini kişinin sosyal rolleri açısından incelemiştir. Bu roller;

- 1- Sevme- sevilme, şefkat ve ilgi gibi ihtiyaçlara cevap veren bir sosyal çevre,
- 2- Olağandışı olumsuz durumlarda yardım istenebilecek bireyler,
- 3- Ortak paylaşımlarda bulunulan ve kaygı verici durumlarda iyilik halini korumaya destek olanlar,
- 4- Bir sosyal rol model olarak örnek oluşturanlar,
- 5- İhtiyaç hissedildiğinde destek istenebilenler,
- 6- Zora koşanlar,
- 7- Kişiyi diğer sosyal destek kaynaklarına yönlendirebilecek olanlardır (Akt. Bayraktar, 2011).

Formal olmayan sosyal destek kaynaklarından olan aile desteği, kişinin hayatında ilk sosyal ilişkilerin bulunduğu bir kurum olması sebebiyle önemli bir etkiye sahiptir. Usluer'in (1989) araştırmasında, destekleyici, yardımsever, duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eden ve iletişimlerinde çatışma unsuru barındırmayan aileler, bu destek sayesinde korunmakta, stres ve depresyon gibi hastalıklara karşı daha dirençli olmaktadır (Akt. Çivilidağ, 2003).

Kişiler genellikle stres oluşturan bir durumda kaldıklarında, sosyal destek kaynaklarından önce aile, eş, yakın arkadaşlarına başvurumaktadırlar. Eğer bu destek yeterli gelmezse o durumda formal destek kaynaklarına ve profesyonel yardım almaya yönelmektedirler.

Sosyal destek biçimleri sosyalizasyon, basit düzeyde yardım ve arkadaşlık, bilişsel rehberlik etme, duygusal besleme ve güven vermeyi barındırmaktadır (Gottlieb ve Coppard, 2009).

Sosyal desteğin 4 kaynağı bulunduğunu belirten Cohen ve Wills'e (1985) göre bunlar:

Saygı-Değer

Kişiyi kabul edildiği, değer verildiğini hissettirir. Başkalarıyla olan iletişimde kişinin özsaygısı güçlendirilir. Bu durum yakın ilişki, duygusal destek ve rahatlama şeklinde de adlandırılır.

Bilgi Desteği

Sorun oluşturan durumları bilişsel olarak anlama, tanımlama ve baş etmeye yardımcı olur. Öğüt verme, bilişsel rehberlik ve değerlendirmeleri içerir.

Sosyal Arkadaşlık

Dinlenme ya da serbest vakit etkinliklerinde başka kişilerle birlikte zaman geçirmektir. Bir gruba aidiyet duygusu ya da çeşitli etkinliklerle meşgul olmak stresi azaltmakta ayrıca bu topluluk içerisinde problem ile ilgili konuşmak da kişiyi rahatlatmaktadır

Araçsal Destek

Araç-gereç, materyal desteği, maddi yardım ve buna benzer gereksinim duyulan diğer yardımları kapsayan sosyal destek kaynağıdır.

Uyan'a (2014) göre sosyal destek kaynakları doğrudan ve dolaylı kaynaklar olmak üzere 2'ye ayrılır. Aile, arkadaşlar, komşular ve akrabalar doğrudan sosyal destek kaynaklarını oluştururken danışmanlar, öğretmenler, sağlık profesyonelleri ve din adamı gibi sosyal hizmetlerde çalışanlar dolaylı sosyal destek kaynaklarıdır.

Aileden Sağlanan Sosyal Destek

Aile, yaşanılan toplumsal yapının özelliklerini taşıyan en küçük yapı taşıdır ve kişilik de ailede gelişmeye başlar. Bir bireyin henüz çocukken topluma uygun olarak yetiştirilmesi aile tarafından sağlanır. Ebeveynler sağlıklı, sevgi dolu ve güven verici bir aile ortamı sağlarlar. Var olan yeteneklerinin gelişebilmesi için uygun ortamlar sağlarlar. Davranışlarını Őkillendirerek, toplumun kurallar sistemini çocuğa öğretirler ve gereken durumlarda denetleyerek ya da cezalandırarak toplumsal normlara uymasını sağlarlar. Zor zamanlarında yanında olarak ona destek verirler (Yörükoğlu, 1998).

Aile, sosyal desteğin en temel kaynağıdır. Bağlanma teorisinin öncüsü Bowlby' e göre insan biyolojik olarak bağlanma eğilimindedir. Annesi veya kendisine bakım veren kişiyle yakınlık kuran bebek, yaşı büyüdükçe diğer insanlarla da iletişim kurmaya başlar. Aile ortamındaki bu ilk yaşantılar, çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Annesinin onu sevip değer vermesiyle ocuk sevilmeye değer biri olduğunu düşünmeye başlar. Tutarlı ebeveyn davranışları, ilgi ve sevgisi çocuğun güvende hissetmesini, kaygılanmadan etrafındaki

dünyayı keşfetmesini ve diğer insanlarla da iletişim kurmasını sağlar. Çocuk eğer zor veya tehdit edici bir durumla karşılaşursa ailesinin güvenli alanına çekilir. Güvenli ortamda büyüyen çocuk, zorlukları nasıl tolere edebileceğini ve bunlarla nasıl etkili biçimde baş edebileceğini öğrenir (Shorey, 2009). Bu tür bir destek zor durumdaki kişi sorunu ile ilgili konuşurken onu yargılamadan dinlemeyi, koşulsuz kabul etmeyi, öneriler sunmayı, duygusal yakınlığı, stresli kişiyle etkili vakit geçirmeyi içerir. Çocukluktaki bu durum, yaşamın ilerleyen yılları için de geçerlidir. Yapılan araştırmalar genel olarak sosyal desteğin çocuk, ergen ve yetişkinde psikolojik gelişimde önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Erim, 2001).

Başkaları ile ilişkiler, sevgi, saygı, iletişim becerileri, yardımseverlik gibi değerler aile hayatında öğrenilir. Sosyalleşmenin birtakım temel özellikleri aile içerisinde, çocukluktan itibaren gelişmeye başlar. Erken çocukluk dönemi, sosyal desteğin temellerinin atıldığı gelişim dönemidir. Bu dönemde bebeğe bakım veren kişiyle kurduğu ruhsal ve fiziksel bağ olan bağlanma durumuyla çocuk, kendini güvende hisseder. Bu durum gelişim için oldukça önemlidir (Yörükoğlu, 1990). Çocuklar, doğrudan anne ve babalarını ve diğer aile bireylerini örnek alarak sosyal davranışlarını geliştirirler. Çocuklar, uygun biçimde sosyal destek almayı ve vermeyi aile çevresinden aldığı bilgilere göre öğrenmektedirler. İlk çocukluk dönemlerinde sosyal destek sistemlerinden yararlanan bir çocuğun, yaşamının ilerleyen senelerinde topluma uyum sağlama ve sosyalleşmesinde, diğer insanlara sağlayacağı destekte ve toplumsallaşma sürecinde önemli gelişmeler sağlayacağı ifade edilebilir (Elmacı, 2006).

Yapılan araştırmalar sonucunda kişinin benlik saygısı, sosyal yeterliği, bilişsel gelişimi ile aileden sağlanan sosyal desteğin ilişkili olduğu ve artan sosyal destekle birlikte bu özelliklerin de daha etkin hale dönüşeceği belirtilmektedir. Aileden algılanan sosyal desteğin azalması ise olumlu olmayan davranış şekillerinin (şiddet eğilimi, madde bağımlılığı vb.) artış göstermesine neden olmaktadır. Ayrıca akademik başarıyı da büyük ölçüde etkileyen faktör, aileden sağlanan sosyal destektir (Yıldırım ve Ergene, 2003).

Bireylerin yaşam döngüsünün önemli boyutlarından biri de ergenlik dönemine giriştir. Dönemin kendine has özellikleri, sosyal desteğin önemini daha da arttırmaktadır (Ayköse, 2006). Ergenlik dönemindeki ergenin sosyal sorumluluklarını öğrenmesi, olumlu kişisel imaj geliştirmesi, kendine güven, sağlıklı sosyalleşme süreci geçirmesi ve davranışlarına rehberlik edecek değerleri edinmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Aile ise bu ihtiyacı karşılayacak olan ilk toplumsal kurumdur. Ebeveyn tutumları, anne ve baba ile çocuğun ilişkisini belirler. Bu

sebeple ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkilerin niteliği, ergenin kişisel ve sosyal uyumunu belirleyen, okul başarısı ve duygusal uyumunu destekleyen önemli bir faktördür (Kulaksızoğlu, 2001).

Arkadaştan Sağlanan Sosyal Destek

Sağlıklı kişisel ve sosyal ilişkilerdeki alınan mutluluğu belirleyen önemli faktörlerden birisi de arkadaşlardır. Akran ilişkileri ve akran grubunun yapısı, zamanla değişme eğiliminde ve aile ilişkilerine oranla daha kısa ömürlü olsa da, yakın arkadaşlar aidiyet ve güven duygusunu artırıp stres verici durumların etkisini azaltan bir faktör olmaktadır. Çocukluk arkadaşları, mahalle arkadaşlıkları, ilkokul, lise ve üniversite arkadaşlıkları, iş arkadaşlıkları gibi her yaştaki arkadaş etkileşimi, sosyal yaşamın önemli bir etkenidir. Arkadaşlık ilişkileri, çocuklara sosyal iletişim becerileri ve toplumsal değerler gibi pek çok toplumsal yapıyı öğrenip geliştirebilecekleri olanaklar sağlar. Belli bir olgunluk seviyesine ulaşamayan kişiler arkadaş edinmekte güçlük çekerler. Bu açıdan doyurucu arkadaş ilişkilerinden mahrum bir bireyin duygusal problemlerinin fazla olması olasıdır (Yörükoğlu, 1998).

Akran grupları, çocukların kendilerini daha iyi anlamalarına yardım eden ve sosyal becerilerini besleyen bir etkendir. Bu sayede çocuk, sosyal, akademik ve ruhsal ödüller alabilir. Sosyal beceriler, kişinin sosyal ilişkileri başlatıp devam ettirebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu becerilerde yaşanan sorunlar direkt olarak arkadaş gruplarındaki popülerlik ve arkadaş kabullenmesi, gruba aidiyet kabullenmesi ve okuldaki uyumsuzlukla ilgilidir (Kozaklı, 2006).

Aileden sağlanan sosyal desteğin etkisi ergenlik dönemindeki bir genç için daha azalırken akran desteğinin önemi artmaktadır. Bu dönemde ailedeki sorunların artması, akran ilişkilerindeyse paylaşılan konuların fazlalaşmasıyla birlikte kişilik gelişiminde öne çıkan faktör arkadaşlık ilişkileri olmaktadır. Sağlıklı arkadaş ilişkileri kişiye kendini değerli hissetme, rehberlik, ego tatmini, etkileme ve destek, güvenilirlik ve teşvik etme, hassasiyet gibi çeşitli işlevler sunar (Cheng ve Chan, 2004; akt. Kozaklı, 2006).

Okul Ortamı ve Sosyal Destek

Okul dönemindeki bir çocuk, ergen veya gencin aileden sonra en çok zaman geçirdiği toplumsal ortam okuldur. Okulda, öğrencilerin kendi yaşlılarıyla, kendinden büyük ve küçük öğrencilerle, yetişkinlerle ilişki kurdukları, farklı kültür ve anlayışlarla yetişmiş pek çok

kişiliğin bir arada uzun saatler paylaştıkları bir kurum söz konusudur. Çocukluk döneminde kişi, ailesinden öğrendiği toplumsal kuralların daha geniş çapta çeşitlerini okulda kazanır. Önceden tanımadığı pek çok kişiyle tanışır ve bilmediği kurallara uyması gerekir. Okulda öğrencilerin destek sağlayacağı birkaç kaynak vardır. Bu desteklerin ilki, derslerine çalışmasıyla ebeveynlerinden alacağı cesaretlendirici destektir. Öğretmenler ise çocukla kişisel olarak ilgilenerek ve yardım sağlayarak destek olurlar. Sosyal ve akademik olarak birçok başarı okulla bağlantılıdır. Özellikle öğretmenlerden algılanan destek, motive edici ve cesaretlendiricidir. Okuldaki diğer öğrenciler de iyi şeyler yapma konusunda yardım ederek, cesaretlendirerek destek olmaktadır (Altunbaş, 2002).

Okul arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sağlıklı ilişkiler kuran öğrenciler, sosyal ilişkilerde özgüven, ruh sağlığı, akademik başarı bakımından daha olumlu ilerlemeler kaydetmektedirler. Aidiyet, kendini değerli hissetme ve güvende olma gibi olumlu duygular edinirler. Bununla birlikte kişinin geniş bir sosyal ağının olması, olumsuz yaşam durumlarındaki stres ve riskleri azaltma konusunda bireye katkı sağlar (Annak, 2005).

Öz Yeterlik

Bandura (1977), geliştirdiği Sosyal Öğrenme Kuramı'nda kişilerin düşünce, duygu, davranış ve güdülerini kontrol etmelerine yarayan bir ben (kendilik) sistemleri olduğunu belirtmektedir. Bu sistem kişiye, eylemlerini düzenleme, değerlendirme ve algılamalarında kullanacağı bir çeşit özdüzenleyici mekanizma sağlar. Kişinin, ortaya koyduğu davranışın başarı düzeyi, sonuçları ve etrafına etkisiyle ilgili yargıları, bundan sonra yapacağı eylemler üzerinde belirleyici bir güce sahiptir. Bandura (2001), kişinin sadece sosyal yapıların bir ürünü değil aynı zamanda bu sosyal sistemlerin üreticisi bir varlık olduğunu belirtir. Bandura'nın kuramı sonraları Sosyal Bilişsel Kuram (Social Cognitive Theory) şeklinde adlandırılmıştır.

Sosyal Bilişsel Kuram'da yer alan karşılıklı belirleyicilik modeline göre, kişinin gelişimi bilişsel süreçler, kişinin davranışları ve sosyal çevre olmak üzere üç faktörün etkileşimiyle meydana gelir (Bandura, 1986). Bireylerin kendileriyle ilgili düşünme, yargıya varma ve kendilerini yansıtabilme yeteneğine sahip olmaları, kuramın temellerinden biridir (Çakır, Kan ve Sünbül, 2006).

Kişiler düşünceler, beklentiler ve inançlar gibi içsel süreçlerle birlikte, ödül-ceza gibi dışsal süreçlerin oluşturduğu karşılıklı etkileşim içindeki büyük bir sistem dahilinde davranışlarını ortaya koyarlar. Davranışların sonucunda ortaya çıkanlar ise yine çevresel ve içsel beklentiler üzerinde etki etmektedir. Bu karşılıklı belirleyicilik modelini esas alan kuram, klasik davranışçı yaklaşımlara karşı çıkmaktadır. Beş temel gruba ayrılan kuramın ana kavramları gözlem yoluyla öğrenme, sonuç beklentileri, öz-yeterlik, kendini düzenleme ve hedef belirlemedir (Bandura, 1986, 1997, 2001). Bunlardan birisi olan öz yeterlik, alanda çalışanların önemle üzerinde durdukları bir kavramdır.

Öz yeterlik, Sosyal Bilişsel Kuramın anahtar değişkenlerindedir biridir (Aşkar ve Umay, 2001). Kuramın kurucusu olan Bandura, “öz yeterlilik” kavramından ilk defa, 1977’de yayımladığı "Self competence: Toward a unifying theory of behavioral change" adlı eserinde bahsetmektedir. İngilizcede “self competence” olarak belirtilen bu kavram Türkçe’de öz yeterlik algısı, yetkinlik, öz yeterlik, öz yeterlik inancı biçiminde ifade edilmektedir (Hazır-Bıkmaz, 2004; Keskin ve Orgun, 2006).

Öz yeterlilik, Bandura'ya göre davranış oluşumunda belirleyici olan bir özelliktir. Kişilerin, belli bir görevi yerine getirmek için gereken şeyleri planlayarak başarılı bir biçimde yerine getirebilme ve muhtemel yaşanacak durumlarla baş etmek için gerekli olan potansiyellerine yönelik olarak kendisiyle ilgili yargıları şeklinde tanımlanabilen öz yeterlik, kişilerin kendine olan inançlarıdır (Bandura, 1997). Bu inançlar kişilerin neler düşündüklerini, duygu, davranış ve motivasyon şekillerini belirleyen önemli bir faktördür (Bandura, 1994). Yine Bandura'ya göre öz yeterliğin temelinde bireylerin beceri ve bilgilerini yüksek bir performansla ortaya koyabilmeleri için kendi yeterliklerine duymaları gereken güven vardır (Pajares, 2002).

Benzer biçimde alan yazındaki diğer öz yeterlik tanımlarına baktığımızda öz yeterlik, kişinin bir görevi başarıyla yerine getirmesine ilişkin kendine olan yargısıdır (Özgün, 2007). Öz yeterlik, kalıtsal bir eğilim değil, zamanla deneyim yoluyla edinilen bir niteliktir (Karademir, 2012). Ayrıca öz yeterlik kişinin kendine olan güvenidir (Bandura, 1982). Öz yeterlik bir bireyin kendisinden yapması istenilen bir davranışı yerine getirmek için kendisi tarafından algılanan yeteneği şeklinde de tanımlanabilmektedir (Bandura, 1986). Bu tanımların yanı sıra literatürde öz yeterlik, bireylerin kendilerinden yapmaları istenen işlerde nasıl davranacaklarına, yeteneklerine ve nasıl performans sergileyeceklerine yönelik inançları şeklinde de belirtilmektedir (Luszczynska, Gutie'rrez-Don~A ve Scahwarzer, 2005; akt. Telef

ve Karaca, 2011). Öz yeterlilik gerçekte var olan bilgi ve beceriden daha fazlasını içererek, kişinin kendi potansiyellerini etkili biçimde kullanabilmesini de kapsamaktadır (Bandura, 1977).

Bandura'ya (1986) göre öz yeterlik, kişilerin becerilerinin bir işlevi değildir. Sahip olduğu becerilerini kullanarak yapabildiği şeylere yönelik olan yargı ve inançlarının bir ürünüdür. Öz yeterlik, kişinin durağan bir niteliği değil, kendi sahip olduğu potansiyellerinin, performanslarında sergilediği başarılarının, öz düzenleme, güdü ve motivasyon mekanizmaları gibi kişilik sistemini oluşturan bütün faktörlerin bileşiminden oluşan aktif ve dinamik bir taraftır (Vardarlı, 2005). Teknik açıdan öz yeterlik, “algılanan öz yeterlik” olarak da adlandırılmaktadır (Senemoğlu, 2004).

Öz yeterlik, kişinin kendilik algıları, yerine getirdiği etkinlikler sonrasında kendine ilişkin değerlendirmeleri ve bu işlere yönelik gayret gösterme düzeylerini de kapsamaktadır (Sali-Bilgiç, 2011). Tüm insanlarda, herhangi bir işlemi yapabilmeye dair inanç ve yargılarını belirleme ve yapacağı işlerin sonuçlarına yönelik varsayımlarda bulunma eğilimi vardır (Asarlı, 2012). Bireylerdeki öz yeterlik algılarının gelişimi sırasında kişi, kendi başarılarını birtakım ölçütler kullanarak değerlendirmekte, eğer hiçbir kriter bulamazsa bu değerlendirmeyi kendi başına gerçekleştirmektedir (Özteke, 2011). Yapılan bu değerlendirmeler neticesinde kişinin kendi performansına yönelik inancı, yargıları ve güveni olarak da tanımlanan öz yeterlik inancı gelişmeye başlar (Taşkın, Aydın, Akşan ve Güven, 2012).

Kişinin davranışının sonuçlarına dair değerlendirmeleri, sonraki yapacağı benzer görevlerde kendi performansına olan güvenin oluşum ve gelişiminde kullanılmaktadır. Başka bir deyişle, geçmişte bir görevde olumlu bir performans sergilenmesi, o görevin daha sonra da başarılı performanslarla yerine getirilmesine katkıda bulunmaktadır. Yani, kişilerin kendi performanslarına ilişkin inançları, daha sonra neleri yapabilecekleri konusunda belirleyicidir. Öz yeterlik inançları, kişilerin davranışlarını güdüleyici temel faktördür. Öz yeterlik inancındaki artış, kararlılık ve azmi de arttırarak yüksek performans sergilenmesini sağlamaktadır. Öz yeterlik algılarının oluşması ve gelişmesi, içsel sezgilerle işleyen bir durumdur (Pajares, 2002).

Bandura (1997), kişinin bir işi yerine getirebilecek becerilere sahip olmasına karşın eğer o işe ilişkin öz yeterlik algısı düşükse, hiç denememe ya da başarısız olma ihtimali

olduğunu ifade etmektedir. Öz yeterlik belli bir alan veya davranışa mahsustur. Yani herhangi bir konuda yüksek öz yeterlik inancı taşıyan aynı kişi başka bir konuda düşük öz yeterlik inancına sahip olabilir. Buradaki önemli olan nokta ise öz yeterliğin gerçek yeterlik seviyesi değil, yeterlik düzeyi hakkındaki kişinin kendi algısı olduğudur (Pajares ve Schunk, 2001). Öz yeterlikten farklı olarak benlik kavramı daha genel bir özellik göstermekte ve kişinin kendine verdiği değeri ifade etmektedir. Öz yeterlik ise tek bir alana ve duruma özgü bir kavramdır (Schunk, 2001). Bunu örneklendirmek gerekirse bir öğrencinin ‘3 boyutlu cisimlerde alan ve hacimle ilgili matematik problemlerini hiç yanlış yapmadan çözebilirim.’ şeklindeki ifadesi öz yeterlik inancının bir ifadesidir (Pajares ve Schunk, 2001).

Pajares’e (2002) göre öz yeterlik, bireyin kendi potansiyelleri ile ilgili inançlarıdır ve bu algılar gerçekte var olan yetenek ve potansiyelleri değildir. Birey bir işe yönelik olarak kendi yeteneklerinin ve iyi bir performansının olduğunu düşünebilir fakat aslında yetersiz bir performans sergilemiştir. Bu durumun tam aksi de olabilir. Mesela kişi ortaya koyduğu işlerde sürekli en mükemmeli arıyorsa kendini yetersiz görebilir ama esasında yüksek bir performans sergilemiş de olabilir. Öz yeterlik kişiden kişiye göre değişebilen öznel bir durumdur ve her zaman gerçekte var olan performansla uyuşmayabilir.

Goddard, W. K. Hoy ve A. W. Hoy’a (2004) göre de öz yeterlik inançları, kişi ya da grupların performanslarına dair her zaman doğru olmayabilen yargı ve inançlardır. Öz yeterliğin gerçekte her zaman uyumlu olmayabileceğine dair ayrımı iyi yapmak önemlidir. Çünkü kişinin yaptığı işlerdeki performansına yönelik düşük ya da yüksek şeklindeki öznel yargılar, bireyin bugünkü davranış ve sonuçlarını, gösterdiği çabayı, sahip olduğu yeteneklerini kullanabilme düzeyini de belirleyebilir.

Bireyin gerçek performansı ile öz yeterlik inancı arasındaki farklılığa dair Bandura (1997) şu şekilde açıklamada bulunmuştur: *“Bir yetenek yalnızca performansa döküldüğü ölçüde iyidir. Öz yeterlik inancı bireylerin zor bir görev karşısında yaklaşım tarzını ve yönetme şeklini etkiler, bireyin yeteneğini olumlu ya da olumsuz kullanmasında belirleyici rol oynar.”* Yine öğrencilerin matematik ders başarısı üzerinden bir örnek verecek olursak, matematikte aynı seviyede beceri gelişimi bulunan öğrencilerin matematik problemlerini çözebilme başarısı, öğrencilerin öz yeterlik algılarının düzeyine göre farklılaşmaktadır. Yüksek düzeyde yeterlik inancı bulunan öğrencilerin, yeterlik ve kararlılıkla bildiklerini performansa dönüştürme konusunda ısrarlı oldukları ve cevabı bulamadıklarında ise vazgeçme ihtimallerinin az olduğu ifade edilmektedir (Goddard ve diğerleri, 2004).

Bireylerin yeterli inançlarının gerçekte var olan potansiyellerinden biraz yüksek olmasının, performans düzeyini en olumlu biçimde artırdığı ifade edilmektedir (Goddard ve diğerleri, 2004). Böylesi bir durumda, bireyin öz yeterliği ile sergilenen performans arasındaki fark çok da önemli değildir. Çünkü öz yeterlik inançlarının artırılmasına etki eder. Fakat burada da dengeli olunmadığı takdirde bireyleri teşvik etmek yerine yanlış bir dönüt olabilir.

Öz yeterlik, Zimmerman (2000) tarafından genelliği, gücü ve düzeyi açısından farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Öz yeterliğin gücü, bireyin bir görev sonucunda başarılı olacağına dair inancında kararlı olmasını, öz yeterliğin genelliği, bu inançların değişik etkinliklere aktarılabilmesini; öz yeterlik düzeyi ise yapılan işin zorluk ya da kolaylığını ifade etmektedir. Öz yeterlik inancının eksik olduğu durumlarda kişi, yapacağı şeyin ne olduğunu bilmesine karşın etkili olmayan davranışlar ortaya koyar (Alcı, 2007). Bunun nedeni insan, yaptığı bir işin sonuçlarının olumlu olacağına inanmadığı takdirde, yaşamdaki zorluklarla baş edemez ve isteksiz şekilde vazgeçer (Akbulut, 2006).

Öz Yeterliğin Kaynakları

Bandura'nın (1997) kuramının temel kavramlarından olan öz yeterlik inancını etkileyerek düşük ya da yüksek olmasını belirleyen çeşitli kaynaklar vardır. Geçmişte yaşanan başarılı veya başarısız deneyimler, başka insanların başarı veya başarısızlıklarını gözlemleyerek dolaylı deneyimler yaşama, sözel iknâ süreci, yoğun duygular yaşayarak duygusal deneyimler oluşturma gibi birtakım etmenler, öz yeterlik inancına kaynak oluşturmaktadır (Akkoyunlu ve Orhan, 2003).

Başarı İle Tamamlanmış Deneyimler

Kişilerin ortaya koydukları performanslarının neticesinde başarılı ya da başarısız olmaları, öz yeterlik inancını etkilemektedir (Özteke, 2011). Yapılan işlerin sonucunda başarı elde edildiğinde öz yeterlik inancı güçlenmekteyken, sonuç başarısız olduğunda kişinin öz yeterlik inancı sarsılır ve yeterlik algısı zarar görür (Aydın, 2010; Yavuzer ve Koç, 2002). Bu bilgiden hareketle öz yeterliği düşük olan bireylere, geçmişte başarı gösterdikleri deneyimleri hatırlatıldığında, kişinin öz yeterliği yeniden güçlenmektedir (Milner ve Hoy, 2003). Çünkü kişinin kendisinin bizzat başarıyla gerçekleştirdiği deneyimler, etrafındakilerin deneyimlerinden çok daha güçlü bir şekilde öz yeterliğin yükselmesini etkilemektedir

(Türkmen, 2009). Öz yeterlik algısı, belli bir süreç içerisinde kişi başarılı deneyimler gerçekleştirdikçe gelişir ve bir kez oluştuğunda kararlı bir özellik göstererek sonraları arada bir yaşanan olumsuzluklardan da pek etkilenmez (Bandura, 1986). Fakat geçmişte yaşadığı başarıların, kişinin öz yeterlik inancını artırması için kişinin bu başarının kendinden kaynaklandığını düşünerek dışsal değil içsel nedenlere bağlaması gerekmektedir. Başkalarının yardımı veya şans gibi dışsal sebeplere bağlandığı takdirde öz yeterliğin güçlenmesine katkısı olmamaktadır (Pajares ve Schunk, 2001).

Dolaylı Deneyimler

Eğer kişinin bir işle ilgili deneyimi yok ya da sınırlıysa, çevresinde model alınan veya gözlemlenen bireylerin başarı ya da başarısızlığı, onu gözlemleyen ve dolaylı yoldan yargılar edinen kişinin öz yeterlik inancını oluştururken, kişisel deneyimler kadar olmasa da oldukça etkilidir (Bandura, 1997). Kişiler bir performansıyla ortaya koyup koyamayacağına karar verirken, diğer insanların performanslarını da gözlemleyerek kendilerine yönelik inanç geliştirebilirler (Erkan, 2011). Böylesi bir durumda şayet gözlemlenen birey, yaptığı işi başarabiliyorsa, kişinin öz yeterliği dolaylı pekişme yoluyla güçlenecektir. Fakat gözlemlenen birey devamlı başarısız oluyorsa bireyin dolaylı cezaya uğrayan öz yeterliği, zayıflamış olacaktır (Bandura, 1989, 1993).

Gözlem yoluyla edinilen bu dolaylı deneyimlerin ne derece etkili olduğu ise gözlenen kişi veya gözlemlenen olayın kişinin kendi yaşantısına ne derece benzer olduğuna bağlıdır (Bandura, 1997). Gözlemlenen kişinin performans sergilerken ortaya koyduğu duruş, kararlılık, istikrar, gayret vs. de öz yeterlik inançları üzerinde etkili olmaktadır (Pajares ve Schunk, 2001).

Sözel İkna

Sözel ikna faktörü, kişinin öz yeterlik inancında oldukça etkili olan önemli kaynaklardan biridir (Bandura, 1997). Kişi kendi performansını değerlendirmek için etrafındaki kişilerin kendine yönelik toplumsal onay, cesaretlendirme, teşvik, telkin gibi değerlendirmeler yapmasını istemektedir (Sali-Bilgiç, 2011). Kişilerin çevresindekilerden gelen olumsuz geribildirimler, öz yeterliğinin düşmesine sebep olurken, geribildirimlerin olumlu ve destekleyici olması öz yeterliği artırmaktadır. Burada önemli olan alınan geribildirimlerin ne kadar gerçeğe uygun olduğudur. Gerçekçi olunmadığı takdirde bireyin öz

yeterlik inancı baskılanmakta ve olumsuz etkilenmektedir (Mulholland ve Wallace, 2001). Olumsuz yorumlarda bulunarak kişinin öz-yeterlik inancına zarar vermek ise onu olumlu geribildirim ve pozitif cesaretlendirmelerle güçlendirmekten daha kolay olmaktadır (Bandura, 1986).

Fizyolojik ve Duyuşsal Durum

Bireylerin herhangi bir işe başlamadan önce hissettikleri olumsuz duygular (korku, kaygı, heyecan, gerginlik, stres vs.), kişinin gerçek performansını ortaya koyarak başarı göstermesine engel olmaktadır. Eğer kişi, bu olumsuz duyguları kendisinin yetersiz olduğu şeklinde yorumlarsa, öz yeterlik inancı zayıflar. Bu sebepten dolayı eğer bireyler stresle baş edebilir, etraflarında ve içlerinde hissettikleri olumsuz duygu ve durumları kontrol edebilirlerse, öz yeterlik inançları artmakta ve gerçek performanslarını olumlu biçimlerde sergilemektedirler (Bandura, 1997).

Öz Yeterliğin Etkilediği Süreçler

Kişinin yaşam boyu yüz yüze gelebileceği tüm olumsuz durumlarla baş edebilmesinde ve bir amaç doğrultusunda hareket edebilmesinde en etkili faktörlerden biri öz yeterlik inancıdır (Asarlı, 2012; Basım ve diğerleri, 2008). Öz yeterlik algısı, kişinin zorluklar karşısındaki azmini, gayret gösterme düzeyini, etkinlik seçimini ve sonucunda performans düzeyini etkilemektedir (Aşkar ve Umay, 2001). Konuyla ilgili gerçekleştirilen araştırmalar gösteriyor ki öz yeterlik inancı bireylerin kararlılık, sebat, girişkenlik, seçim yapabilme, değişmekte olan şartlara uyum gösterebilme gibi pek çok davranışı belirleyen bir faktördür (Bandura, 1997).

Bandura (1977), insan davranışının oluşumunda ilk etapta kişinin öz yeterlik algısının düzeyine bağlı şekilde, olumlu ya da olumsuz düşüncelerinin var olduğunu, bunun da davranışı belirleyen temel etmen olduğunu ifade etmektedir. Öz yeterliği yüksek olan bireyler daha mücadeleci, sebatla amaçlarına bağlı, zorluklar karşısında hızla toparlanıp harekete geçebilen, kendisine açık olan çevresel imkânları araştırarak uygun ortamlar oluşturabilen bireyler iken düşük öz yeterlik algısı düşük olan kişilerde bu durum gözlenmemektedir (Bandura, 1977). Öz yeterlik inançları fazla olan kişiler, kendisiyle ilgili beklentilerini olumlu ve yüksek tutmaktadırlar (Özteke, 2011). Düşük öz yeterlik inancı olan kişiler ise kendine koyduğu düşük hedefler, bu hedefleri gerçekleştirme düzeyini alt seviyelerde görmesiyle

birlikte pes etme, vazgeçme, engellerden kaçma gibi davranışlar gösterebilmektedir (Bandura ve Adams, 1977). Bu durumda da işin başarılı ya da başarısız sonuçlanması, yeterlik inancının düzeyine bağlı olmaktadır (Büyükikiz, 2011).

Raudenbush, Rowan ve Cheong'a (1992) göre algılanan öz yeterlik, kişi ya da grupların, kendi inançlarını oluşturan deneyim ve bilgilerini yorumlama biçimine bağlı olan, bilgi ile davranış arasında aracı vazifesi yapan bir biliştir (Akt. Goddard ve diğerleri, 2004). Kişilerin kaygı, stres gibi hoş olmayan duygularını azaltarak, kendilerine ilişkin yanlış yorumlama biçimlerini düzelterek, duygusal ve fiziksel yönden güçlenmelerini sağlayarak, öz yeterlik algılarının da güçlenmesine katkı sağlanabilir (Bandura, 1995).

Öz yeterlik algılarının etkilediği ve etkilendiği çeşitli süreçler bulunmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilen dört başlıkta incelenebilmektedir:

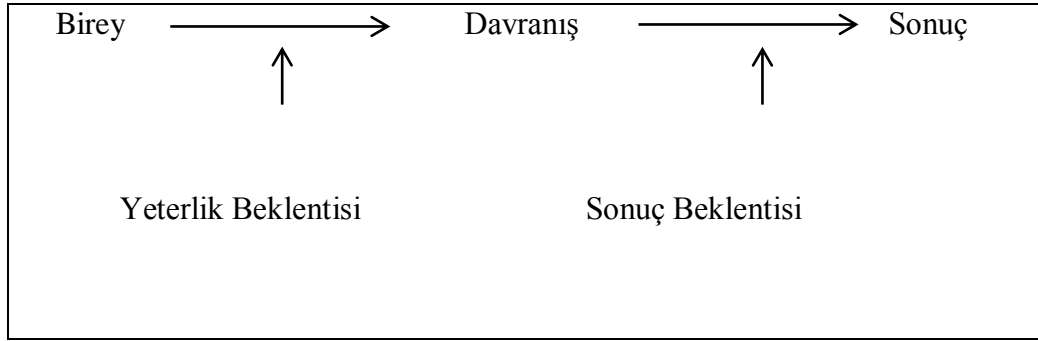
Bilişsel Süreçler

Kişilerin belli bir görevdeki performanslarına yönelik yargı ve inançları anlamına gelen öz yeterlik inancının yüksek olduğu kişiler, bilişsel sistemleri aracılığıyla öz yeterliklerini besleyip güçlendiren pozitif ve destekleyici düşünce tarzları geliştirmekte ve buna yönelik yaşantılar oluşturmaktadırlar (Erkan, 2011; Kesgin, 2006; Özteke, 2011). Bunun tam tersi olan durumlarda ise birey düşük öz yeterlik inancıyla devamlı zihninden negatif, karamsar, ümitsiz düşünceler geçirmektedir.

Motivasyonel Süreçler

Kişilerin sahip oldukları öz yeterlik inançları, onların belirli bir görevi gerçekleştirme sürecinde odaklanma ve motive olmalarını içsel olarak etkilemektedir (Asarlı, 2012). Birey bu iç motivasyon sayesinde kararlı, sebat sahibi, gayretli bir biçimde zorluklarla mücadele edebilmektedir (Temiz, 2009). Bu noktada kişinin davranış ortaya koymasında ve motivasyon sağlamasında iki boyut etkili olmaktadır. Bunlar sonuç beklentisi ve öz yeterlik beklentisidir. Bu süreç Bandura (1986) tarafından detaylı bir biçimde analiz edilmiş ve insanın temel güdülerinin bu iki tip beklentiyle belirlendiği ifade edilmiştir. Kişi yüksek sonuç beklentisi ve buna bağlı oluşan yüksek kişisel yetkinlik beklentisine sahipse, performansına yönelik olumlu beklentilerinin artmasıyla daha çok çalışır ve bu durum işteki başarısını da arttırır. Fakat kişi yeterlik beklentisinin yüksek olmasına rağmen yine de düşük sonuç beklentisine sahipse bu

olumsuz durumda performans da düşmektedir (Bandura, 1977). Öz yeterlik-sonuç beklentisi Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öz yeterlik-sonuç beklentisi (Bandura, 1977)

Şekil 1’de kişinin öz yeterlik algısının yüksek olmasıyla sonuca yönelik olumlu beklentiler geliştirerek daha başarılı bir performans sergileme şansının da yükseldiğini göstermektedir (Bandura, 1977). Fakat her zaman bu durum, öz yeterlik inancı ve sonuç beklentisinin birbiriyle doğru orantılı biçimde artacağı anlamına gelmeyebilir. Örneğin, herhangi bir derse karşı yüksek yeterlik inancına sahip olan bir öğrenci, kendisini sevmeyen bir öğretmen veya başka bir sebepten dolayı sınavın sonucunun başarılı olmayacağına da inanabilir (Pajares ve Schunk 2001).

Duyuşsal Süreçler

İnsanlar kendi bilişsel yapılarını kontrol etme potansiyeline sahiptir. Düşüncelerini başarılı şekilde kontrol eden kişiler, duygularını da kontrol edebilir ve düzenleyebilir. Yüksek öz yeterlik algılarına sahip kişiler, yaşadıkları muhtemel bir zorluk esnasında duygu ve düşüncelerini hemen kontrol altına alarak kaygı ve stres seviyelerini düşürebilmektedirler. Böylece öz yeterlik inancının yüksek olmasıyla kişiler, başlarına gelen olumsuz olayları daha kolay atlatabilmekte ve gelecekte de daha güvenli ve cesur adımlar atabilmektedirler (Kesgin, 2006; Temiz, 2009).

Seçim Süreçleri

Kişiler adım atacakları işler, yaşadıkları mekânlar, baş edebilecekleri problemler gibi hayatlarıyla ilgili konularda seçim yapabilme gücüne sahiptirler. Bu seçimin ne kadar doğru, güçlü ve kaliteli olacağını belirleyen en önemli faktörlerden biri, sahip olunan öz yeterlik inancının seviyesidir (Çavuş, 2009; Gürol ve diğerleri, 2010; Özteke, 2011). Şayet kişi yüksek

öz yeterlik inancına sahipse, yüksek çaba ve risk almayı gerektirecek işleri veya çok sayıda insanla bir araya gelmesini gerektiren sosyal ortamları seçecektir. Yani kişinin kendisinde var olan potansiyellerini kullanma gücünü etkileyen temel faktör öz yeterlik inançlarıdır (Bandura, 1997). Düşük öz yeterlik inancına sahip kişiler ise fazla gayret gerektirmeyen, sonucunun pek de riskli olmadığı basit görevleri seçme eğilimindedirler (Asarlı, 2012).

Sosyal Öz Yeterlik

Genel bir kavram olan öz yeterlik konusunda çeşitli öz yeterlik alanlarından söz etmek mümkündür. Bunlardan biri de sosyal öz yeterliktir. Sosyal öz yeterlik, kişinin sosyal ilişkilerinde ilişki kurma ve devam ettirebilme, yeni arkadaşlıklar başlatma konusunda kendine olan inancı olarak belirtilebilir (Smith ve Betz, 2000). Aynı şekilde Anderson ve Betz (2001)'e göre de sosyal öz yeterlik, kişinin sosyal ortamlarda ilişkileri başlatmak ve sürdürmek için gerekli sosyal becerilerine dair güvenidir. Başka bir deyişle kişinin kendi sosyal yeterliğine ilişkin yargı ve inançlarıdır. Sosyal öz yeterlik kişilerin sosyal ilişkilerinde önemli rolü olan belirleyici bir etkidir.

Sosyal Yeterlik

Bireyin toplum içerisinde yaşayabilmesi için sosyal yeterliliğinin bulunması gerekir. Kişiler sosyalleşmeyi öğrenirken bu süreçte kendine ve etrafına dair gözlemler yaparak sosyal yaşam becerilerini, nasıl davranışlar sergilemesi gerektiğini ve sosyal kuralları öğrenir (Sukerman, 2000). Sosyal yeterlik; kişilerarası ilişkiyi başlatma, kendini açma, etkili iletişim ve çatışma çözme, duygusal destek sağlama, gücünü ortaya koyma gibi bir takım sosyal becerilerin toplamıdır (Buhrmester ve diğerleri, 1988; akt. Baytemir, 2014). İlgili alan yazın incelendiğinde sosyal yeterlik, kişilerarası yeterlik, iletişim becerisi, sosyal beceri gibi kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Segrin, 2000; Spitzberg ve Cupach, 1989; akt. Baytemir, 2014). Yapılan bu çalışmada da bu sebeple literatür akışına göre bu kavramlar birbirinin yerine kullanılmıştır.

Hops'a (1983) göre sosyal beceri kavramı ile sosyal yeterlik aynı anlamda kullanılsa da aslında sosyal yeterlik, sosyal becerileri de içeren çok geniş bir kavramdır. Kişinin belirli bir durumda sergilediği performansın kalitesiyle ilgili sosyal yargılar, sosyal yeterliği belirtir. Sosyal beceri ise sosyal ortamlarda sergilenen davranışlar olarak ifade edilebilir. Bir kişi sosyal olarak yeterliğe sahipse, bu kişinin sosyal becerilerinin de olduğu varsayılır fakat bazı

durumlarda kişilerin bu sosyal becerilerinin nasıl ve nerede uygulanacağını bilemeyişi sosyal yetersizliklere neden olabilmektedir (Akt. Altınoğlu ve Dikmeer, 1997).

Senemoğlu'na (1989) göre, kişinin belli bir performansı başarıyla organize edip tamamlayabilme potansiyeline yönelik olarak kendi inancına sosyal yetkinlik (sosyal yeterlik) denir. Sosyal yeterlik ve sosyal beceri terimleri çoğu zaman aynı anlamda kullanılıyor olmasına karşın aslında hem bağlantılı hem de bağımsız olan çok boyutlu yapılardır (Bacanlı, 1999). Sosyal beceriler bireyin sosyal rol ve görevleri belli davranışlarla yerine getirmesi iken sosyal yeterlilik ise bireyin sahip olduğu sosyal rol ve görevlerini etkili biçimde gerçekleştirdiğini belirten sonuç, yargı, inanç ve değerlendirmelerdir. Buradaki yargılar sosyal grup normları gibi birtakım ölçütlerin karşılaştırılmasına dayanmaktadır (McFall, 1982).

McFall'e (1982) göre sosyal yeterliğin özellikleri şunlardır:

- Yeterlik, kişinin belli bir iş sonucunda gösterdiği performansın çevresindeki insanlarca "iyi, etkili, uygun..." biçiminde bir değerlendirmeye tabi tutulmasıdır.
- Başka insanlar tarafından yapıldığından dolayı yeterliğe hata ve önyargılar karışabilir. Aynı ölçütleri kullana farklı bireyler farklı yorumlarda bulunabilir.
- Değerlendirmenin hangi kriterlere göre yapılacağına önceden karar verilmesi gerekmektedir.
- Kriterlere veya duruma göre değişkenlik gösterebilen yeterlik, kişinin performans değerlendirilmesinde farklı sonuçlar doğurabilir.
- Kişinin yaş, cinsiyet ve kişisel özellikleri gibi etkenler yeterliği etkileyebilir.
- Yeterlilikte değişkenliğin yanı sıra tutarlılıktan da bahsedilebilir. Bir görevde yeterliğin olması farklı zamanlarda benzer durumlarda yine yeterli biçimde yerine getirilebilir.

McFall (1982) belirlemiş olduğu bu yeterlik özellikleriyle genel bir yeterlikten değil belli bir işteki yeterlikten bahsetmektedir. Bu görüşün aksine Gresham ve Reschly'e (1986) göre sosyal yeterlik kavramı sosyal beceri kavramını da kapsamaktadır. Gresham ve Reschly'e (1986) göre uyumsal davranışlar ve sosyal beceriler, sosyal yeterliliğin iki boyutudur. Akademik beceriler, fiziksel gelişim, özdenetim, bağımsız işlev, mesleki-ekonomik etkinlikler ve kişisel sorumluluk gibi faktörler uyumsal davranışı oluştururken,

sosyal öz yeterlik, iletişim becerileri, sosyal girişim davranışları, sorun çözme becerileri, akademik performans, atılganlık, katılımcı davranış gibi faktörler ise sosyal becerileri oluşturmaktadır.

Gresham (1986) akran kabulünün, sosyal yeterliliğin diğer bir alt boyutu olduğunu belirtmiştir. Hem sosyal davranışların bir sonucu hem de sosyal yeterliğin önemli bir parçası, akran kabulüdür. Buna göre akran kabulü, sosyal beceri ve uyumsal davranışlardan ayrı bir boyut iken aynı zamanda bunların etkili ve yeterli olarak işlemesinin bir sonucudur (Gresham, 1986). Merrell'e (1999) göre ise uyumsal davranış, sosyal beceri ve sosyal yeterliği de içeren çok daha kapsamlı bir kavramdır. Akran ilişkileri de kişinin sosyal-ilişkisel becerilerinin bir sonucudur.

Sosyal yeterlik, bireylerin belli bir yeterlik düzeyine ulaşabilmeleri için sahip olmaları gereken davranışların bulunmasıdır ve kişilere başarılı sosyal ilişkiler kurmalarında inanç ve yargılardan oluşan büyük bir kaynak sağlar (Knapczyk ve Rodes, 1996). Knapczyk ve Rodes (1996), öğrenci grubu üzerinde yaptığı çalışmalarında sınıf arkadaşlarıyla konuşma, selamlama, okul arkadaşlarının kızdırma, takılma ya da saldırgan davranışlarıyla başa çıkma davranışlarını gösterme, çevresindeki insanların övgü ve eleştirilerini kabul etme, davranışlara olumlu ve olumsuz tepkiler verme, küçültücü eleştirilere cevap verme gibi davranışları gösteren öğrencilerin sosyal yeterliğe sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal yeterlik, sözel ve sözel olmayan davranışları (grupta söz hakkı alma, tartışmaya katılma, vücut dilini yorumlama, jest ve mimik kullanma vb.) içermektedir. Doğru şekilde kullanılan bu davranış becerileri, aynı zamanda kişinin sosyal yeterliğini de belirler. Sosyal beceriden çok daha kapsayıcı ve geniş bir kavram olan sosyal yeterlik, yalnızca çeşitli davranış ya da becerileri ifade etmez. Tersine öğrencilerin sosyal ilişkilerinde sergiledikleri davranış örüntülerinin bütün özelliklerini içerir. Sosyal olarak yeterli olan bir öğrenci, gruba uyum gösterme, diğerlerine destek olma, konuşma başlatma ve iletişimi sürdürme, gerektiğinde hayır diyebilme gibi kişisel beceri ve davranışları gösterir. Bu becerilere sahip olan öğrenciler daha doyurucu ilişkiler geliştirir ve sosyal olarak kabul görür (Knapczyk ve Rodes, 1996).

Sosyal yeterliği oluşturan üç alt boyut kendini kontrol etme, duygusal boyut ve sosyal becerilerdir. Etrafımızdaki kişilerle etkileşimde bulunmamızı sağlayan sosyal beceriler sözel, sözel olmayan ve düşünsel becerileri kapsamaktadır. Bireyler sahip oldukları sosyal beceriler

sayesinde bireysel haklarını savunabilir, başkalarından yardım isteyebilir ve istemediği şeylere hayır diyebilir (Sorias, 1986).

Sosyal yeterliği akran kabulü ve davranışsal boyutla ele alan Schunk (1991) ise sosyal yeterliği, kişinin uygun sosyal davranışlar sergileyebilme ve sosyal ilişkilerini hiç kimseye zarar vermeden devam ettirebilme yeteneği olarak tanımlamıştır. Sosyal yeterlik, davranışı soyut zihinsel imgelemlerle değil somut olarak gerçekleştirilmeyi gerektirir. Mesela arkadaşlık ilişkisi kurmayı bilen ama başaramayan bir çocuk, sosyal yeterliğe sahip değildir. Aynı zamanda sosyal yeterlikte çevre tarafından onay ve kabul görme de önemlidir. Bu yüzden kişi eğer sosyal destek ya da yakın ilişki ihtiyacını karşılayabiliyorsa o zaman sosyal yeterliğe sahiptir.

Bir kişinin sosyal yeterliğe sahip olması için sosyal ilişki başlatma ve devam ettirebilme konusunda yeterli olması gerekmektedir. Bunun için gerekli olan şey ise öz denetim becerileri, sosyal-algısal ve sosyal-bilişsel becerileri de kapsayan sosyal becerilerdir. Kişi sosyal becerileri sayesinde davranışını zihinsel olarak tasarlar, ne zaman, nerede, nasıl davranması gerektiği ile ilgili seçimler yaparak davranışlarını ortaya koyar. Bu anlamda iç içe geçen iki kavram olan sosyal beceri ve sosyal yeterlik, Bacanlı (1999)'ya göre değerlendirmeler yapılması gereken, bireyin gelecekteki davranışlarıyla ilgili tutarlılığı varsayan ve ipucu sağlayan bir kavram olarak incelenmesi uygun görülmektedir.

Sargent'e (1991) göre sosyal yeterlik girdi, süreç ve çıktı aşamalarından oluşan bir sistemdir. Ona göre kişinin içinde bulunduğu kültürün gelenekleri, sosyal normları, ilişki kuralları, din, dil, ırk gibi etmenleri, bireysel ve aile rolleri-sorumlulukları gibi faktörlerden oluşan sistem girdileri aynı zamanda istedik ve beklenen sonuçların belirleyicisidirler (Akt. Çolak, Vuran ve Uzuner, 2013).

Kendisinin ve etrafındakilerin duygularının farkında olan ve bu duyguları başarılı biçimde yönetebilen kişiler, duygusal ve sosyal yeterliklere sahiptir (Goleman, 2007). Goleman'ın (2007) geliştirmiş olduğu Duygusal ve Sosyal Yeterlik Modeli aşağıdaki biçimde tablolaştırılmıştır.

Tablo 2. Goleman'ın Duygusal ve Sosyal Yeterlikler Modeli

Farkındalık	Sosyal bilinç
Kişisel duygularına yönelik farkındalık	Başkalarının duygularına yönelik farkındalık

Kişisel duygularının nedenlerini anlayabilme	Empati kurabilme
Kendi değerlerini ve sınırlarını bilme	Diğerlerini etkin dinleyebilme
Zayıf ve güçlü taraflarını bilme	Sosyal durumu kavrama
Özyönetim	İlişki yönetimi
Kişisel duygularını kontrol etme	Zamanı doğru kullanma
Değişikliklere uyum sağlama	Kendini etkili sunma
Davranışlardaki tutarlılık	Diğerlerini etkileyebilme
Güvenilirlik	Diğer kişilerin davranış, arzu ve eğilimlerine karşı duyarlı olma
Başarıya odaklanma	Liderlik

Kişilerarası ilişkilerde kişilerin becerilerine bağlı biçimde gösterdikleri başarıya yönelik kendilik beklentileri şeklinde tanımlanabilen sosyal yetkinlik, insan davranışlarının en önemli motivasyon kaynaklarından biridir. Çocuk ve ergen gelişiminde, ruh sağlığının korunması için önemli bir yeri vardır (Akkök, 1999). Sosyal yeterliğe sahip bir çocuğun, sosyal açıdan özgüven sahibi, dayanışma-yardım ve işbirliğine açık, hem ebeveynleri ile hem de çevrelerindeki akran ve yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler kurabilen biri olması beklenir (Gresham ve Reschly, 1987; akt. Önalın, 2006). Çocuklarda olduğu gibi ergenlerde de sosyal yetkinlik beklentisinin ruhsal sağlık açısından önemli bir yeri vardır. Bir yandan özgürleşmeye ve bağımsızlaşmaya çalışan ergen, diğer taraftan ailesinin sosyal desteğine ihtiyaç duymaktadır (Hortaçsu, 1997). Ailenin yanı sıra okulda öğretmenlerinden aldığı sosyal destek, ergenin yaptığı işlerde performansına olan özgüvenini ve sosyal yeterlik inançlarını geliştirmesine katkı sağlamaktadır (Hattie, 2009).

Bandura tarafından oluşturulan kuramın temel kavramlarından olan sosyal yetkinlik beklentisi teorisine göre insan davranışının ortaya çıkma sürecinde fizyolojik, psikolojik ve çevresel bütün etmenler etkileşimdedir. Alan yazında “Sosyal Yetkinlik Beklentisi” diye adlandırılan bu kavrama göre, kişi bir işe ya da göreve başlamak ve başarıyla tamamlamak için kendi yeteneklerine dair olan inançlarına gereksinim duyar (Bandura, Adams, Hardy ve Howells, 1980). Sosyal yetkinlik beklentisi gerçekte var olan bilgi, beceri veya yetenek değil bireyin kendi var olan kapasitelerini etkin biçimde kullanabilme kapasitesidir (Bandura, 1977). Kişi kaygı uyandıran stres verici bir uyaran karşısında, bu kaygısını başarısızlık inançlarına yönelik yorumlar ve düşük yetkinlik beklentisine girerse yaptığı işten vazgeçebilir (Auley ve Blissmers, 2000). Burada kişinin belli bir aktiviteyi gayret ve çaba göstererek

devam ettirmesi temelde sosyal yetkinliğe bağlıdır. Kişinin sergilediği performansa, görevini devam ettirmedeki azmine bakarak kendi sosyal yetkinlik inancına dair fikir edinilebilir (Bandura ve diğerleri, 1980).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, ölçme araçları, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, sosyal yeterlikleri üzerindeki etkisinin incelendiği betimsel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli ile nedensel-karşılaştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli birçok değişkenin birlikte değişip-değişmediğinin belirlenmeye çalışıldığı bir araştırma yöntemidir (Cemaloğlu ve Şahin, 2007; Karasar, 1999). Aynı zamanda bu araştıma modelinde, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin var olup olmadığını ortaya koymaya çalışmakla birlikte, değişkenler arasındaki ilişkilerin manüpile edilmeden incelediği bir modeldir (Crano ve Brewer, 2002; Özdemir ve Yapıcı, 2010). Nedensel karşılaştırma modelinde ise belirli değişken açısından grupların karşılaştırıldığı bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017).

Araştırmada, eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi, cinsiyet, okunan bölüm, yaş, yaşanılan yer, anne-baba eğitim durumu araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak belirlenirken, eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkeni olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal öz yeterlik düzeylerinin kategorik değişkenler açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Diğer açıdan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlikleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı da araştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ortakaradeniz Bölümü'nde bulunan bir ilimizdeki üniversitede yer alan Eğitim Fakültesi'nde eğitim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, Ortakaradeniz Bölümü'nde bulunan bir ilimizdeki üniversitede yer alan Eğitim Fakültesi'nde eğitim görmekte olan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda okuyan tüm bölüm öğrencileri arasından, tabakalı örnekleme

yöntemi belirlenmiştir. Uygulama yapılması planlanan toplam öğrenci sayısı 600 olarak belirlenmiştir. Araştırma örnekleme alınacak olan öğrenci sayıları ise Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan her bölüm ve sınıf seviyesinden, tabakalı örnekleme yöntemi ile doğru orantı kurularak belirlenmiştir. Bu sayılar aşağıda Tablo 3'te verilmiştir. Tabakalı örnekleme yönteminde örnekleme seçilirken, her bir evren birimi bir ve yalnız bir tabakaya ait olacak biçimde hiçbir evren birimi açıkta bırakılmaz. Tabaka içi değişim mümkün olduğunca dar, tabakalar arasındaki değişim ise geniş olacak biçimde alt gruplara ayrılır ve örnekleme her bir tabakadan ayrı ayrı çekilir. Bu çekilen örneklemeler birbirinden bağımsızdır (Çingil, 1994). Araştırmanın çalışma grubunun tanımlayıcı istatistik sonuçları ise Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırmanın Örneklem Sayıları

Örneklem Grubuna Dahil Edilen Eğitim Fakültesi Bölümleri	Sınıf Düzeyine Göre Öğrenci Sayıları				Toplam Öğrenci Sayısı	Tabakalı Örneklem Yöntemi İle Çalışmaya Dahil Edilen Öğrenci Sayıları				
	Sınıf Düzeyleri					Sınıf Düzeyleri				
	1.	2.	3.	4.		1.	2.	3.	4.	TOPLAM
Müzik Öğretmenliği	25	27	21	28	117	6	6	5	10	27
Sınıf Öğretmenliği	98	117	134	178	530	23	16	29	43	122
Sosyal Bilg. Öğrt.	63	76	69	78	286	15	17	15	18	65
Resim-İş Öğrt.	24	25	23	28	100	5	5	5	7	22
Bilg.ve Öğr.Tekn.Öğrtm.	7	52	67	87	214	2	11	17	20	50
Fen Bilgisi Öğrt.	19	63	55	88	225	4	15	13	21	53
Reh.ve Psik.Danış.	96	122	76	92	388	22	27	32	36	118
Türkçe Öğrt.	63	66	69	80	279	14	15	16	19	64
Okul Öncesi Öğrt.	65	51	0	0	116	13	13	-	-	26
İlk Öğretim Mat. Öğrt.	52	54	55	76	237	9	12	13	19	53
TOPLAM	512	656	566	751	2485	113	137	145	193	600

Not: Hazırlık sınıfı öğrenci sayılarının az olması göz önünde tutularak örnekleme dışında tutulmuştur.

Not: Eğitim Fakültesi 2.Öğretim öğrenci sayıları yukarıdaki tabloya eklenerek hazırlanmıştır. Aşağıda yer alan 2.Öğretim öğrenci sayıları aşağıya çıkarılmıştır:

PDR 2.sınıf = 3 öğrenci; PDR 3.sınıf= 64 öğrenci; Pdr 4.sınıf =64 öğrenci; Fen Bilgisi Öğrt. 4.sınıf = 5 öğrenci; Sınıf Öğrt. 4.sınıf= 1 öğrenci; Sosyal Bilgiler Öğrt. 4.sınıf= 1 öğrenci.

Tablo 4. Katılımcıların Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı (N = 486)

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	1.Erkek	155	31.9
	2.Kadın	331	68.1
	Toplam	486	100
Yaş	1. 18-25 yaş arası	469	96.5
	2. 26-30 yaş arası	14	2.9
	3. 31 ve üstü	3	0.6
	Toplam	486	100
Anne Eğitim Düzeyi	1.Okur-yazar değil	48	9.9
	2.İlkokul	276	56.8
	3.Ortaokul	54	11.1
	4.Lise	83	17.1
	5.Üniversite	25	5.1
	Toplam	486	100
Baba Eğitim Düzeyi	1. Okur-yazar değil	12	2.5
	2. İlkokul	184	37.9
	3. Ortaokul	74	15.2
	4. Lise	120	24.7
	5. Üniversite	96	19.8
	Toplam	486	100
Ebeveynlerinin Medeni Durumu	1.Birlikte	460	94.7
	2.Boşanmış	14	2.9
	3.Ayrı Yaşıyor	12	2.3
	Toplam	486	100
Ebeveynlerinin Gelir Düzeyleri	1. 0-1000	27	5.6
	2. 1001-1500	85	17.5
	3. 1501-2000	132	27.2
	4. 2001ve üstü	242	49.8
	Toplam	486	100

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan 486 eğitim fakültesi öğrencisinin 155'i (% 31.9) erkek, 331'i kadın(% 68.1) öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş değişkenine göre bakıldığında öğrencilerden 469' u (% 96.5), 18-25 yaş arası, 14'ü (%2.9) 26-30 yaş arası, 3'ü (% 0.6) ise 31 yaş ve üzerindedir. Anne eğitim düzeyine göre, öğrencilerden 48'inin (%9.9) annesi okur-yazar değil, 276'sının (% 56.8) annesi ilkokul mezunu, 54'ünün (% 11.1) annesi ortaokul mezunu, 83'ünün (% 17.1) annesi lise mezunu, 25'inin (% 5.1) annesi ise üniversite mezunudur. Baba eğitim düzeyine göre, öğrencilerden 12'sinin (% 2.5) babası okur-yazar

değil, 184'ünün (% 37.9) babası ilkokul mezunu, 74'ünün (% 15.2) babası ortaokul mezunu, 120'sinin (% 24.7) babası lise mezunu, 96'sının (% 19.8) babası ise üniversite mezunudur. Ebeveynlerinin medeni durumuna bakıldığında öğrencilerden 460'ının (% 94.7) ebeveyni birlikte, 14'ünün (% 2.9) ebeveyni boşanmış, 12'sinin (% 2.3) ebeveyni ise ayrı yaşamaktadır. Ebeveynlerinin gelir düzeylerine göre öğrencilerden 27'sinin (% 5.6) ebeveyn gelir seviyesi 0-1000 TL arasında, 85'inin (% 17.5) ebeveyn gelir seviyesi 1000-1500 TL arasında, 132'sinin (% 27.2) ebeveyn gelir seviyesi 1500-2000 TL arasında, 242'sinin (% 49.8) ebeveyn gelir seviyesi ise 2500 TL ve üzerindedir.

Ölçme Araçları

Bu araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Ölçeği”, “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve kullanılmıştır. Ölçme araçları EK 1. , EK.2. ve EK. 3'te bulunmaktadır. Ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Eğitim fakültesi öğrencilerinin demografik ve bazı kişisel bilgileri ile ilgili bilgi edinmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır (EK.1). Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formun araştırma sorularının belirlenmesinde 2 uzman görüşüne başvurulmuştur. Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim görmekte oldukları bölüm, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, anne-baba medeni hali, şimdiye kadar yaşamış oldukları il sayısı, aile aylık ortalama gelir seviyesi, öğrencinin kendisinin aylık ortalama gelir seviyesi, ikamet durumu (Aile yanında ya da ayrı), aileden ayrı yaşıyorsa ikamet ettiği yer (Ev, devlet yurdu, özel yurt, misafirhane/konuevi vs., akraba yanı, diğer), herhangi bir öğrenci kulübü/ öğrenci topluluğu üyeliği olup olmadığı değişkenlerini belirleye yönelik sorular yer almıştır.

Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği (SYSSBÖ)

Wright ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilen bu ölçeğin amacı, kişilerin sosyal hayatlarında sağlıklı ilişkiler kurma ve devam ettirebilmelerini sağlayan öz yeterlik algıları ile kurdukları sosyal ilişkilerinin sonuçlarına yönelik olarak sosyal sonuç beklentilerini ölçmektir (Akt. Akın ve Akkaya, 2015). Bu ölçme aracı 5'li likert tipinde ('1' kesinlikle katılmıyorum, '5'kesinlikle katılıyorum) derecelendirilerek puanlanmaktadır. Ölçekten toplam puan alınmaktadır. Tüm maddelerin toplanması sonucu elde edilen puanın yükselmesi sosyal

yeterlik ve sonuç beklentisi düzeyinin artmasını ifade etmektedir. Araştırmacılar ölçeğin uyarlama çalışmasında elde edilen Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayıları ölçeğin tamamı için $\alpha = .91$, sosyal yeterlik alt boyutu için $\alpha = .92$ ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutu için $\alpha = .81$ olarak hesaplamışlardır. Sosyal yeterlik beklentileri ve sosyal sonuç beklentileri olarak iki alt boyutu bulunan ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk 15 maddesi sosyal yeterlik beklentisi, son 4 madde ise sosyal sonuç beklentisi boyutundan oluşmaktadır (Bakioğlu ve Türküm, 2017).

Bu araştırmada yapılan analizler sonucu Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayıları SYSSBÖ ölçeğin geneli için $\alpha = .92$, SYSSBÖ sosyal yeterlik alt boyutu için $\alpha = .90$ ve SYSSBÖ sonuç beklentisi alt boyutu için $\alpha = .88$ olarak hesaplanmıştır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ)

Orjinali Zimet, Dahlem ve Farley (1988) tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkiye’de kullanımını sınamak için ilk çalışma Eker ve Arkar (1995) tarafından yapılmış, ardından 2001 yılında ise Eker, Arkar ve Yıldız tarafından “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği” çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Farklı üç kaynaktan edinilen sosyal desteğin yeterliğini öznel biçimde değerlendirmek için gerçekleştirilen ölçeğin kullanımı kısa ve kolaydır (Zimet ve diğerleri 1988).

12 maddeden oluşan bu ölçeğin 3 alt grubu vardır. Aile, arkadaş ve aile -arkadaş dışında kalan bir insan örneğin flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor şeklinde 3 alt grubun her biri alt 4 maddeden oluşmaktadır. Aile alt boyutundaki maddeler 3,4,8,11; arkadaş alt boyutundaki maddeler 6,7,9,12; aile-arkadaş dışında kalan bir insan (flört, nişanlı, sözlü, akraba, doktor) alt boyutunda olan maddeler ise 1,2,5, ve 10.maddelerdir. Ölçek 7’li Likert tipinde derecelendirilerek puanlanmıştır. Ölçekte toplam puan alınmakta ve alınan puanlar yükseldikçe bireyin algıladığı sosyal destek düzeyi de artmaktadır. Araştırmacılar ölçeğin uyarlama çalışmasında elde edilen Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayıları ölçeğin tamamı için $\alpha = .89$ aile alt boyutu için $\alpha = .85$, arkadaş alt boyutu için $\alpha = .88$ ve özel bir kişi alt boyutu için $\alpha = .92$ olarak hesaplamışlardır. (Eker ve diğerleri, 2001).

Bu araştırmada yapılan analizler sonucu Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayıları ASDÖ ölçeğin geneli için $\alpha = .88$, ASDÖ aile alt boyutu için $\alpha = .65$, ASDÖ arkadaş alt boyutu için $\alpha = .92$ ve ASDÖ özel bir kişi alt boyutu için $\alpha = .90$ olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında öncelikle ölme araçları kullanma izni (EK-4) ve uygulama yapmak için enstitü izni (EK-5) alınmıştır. Veri toplama aşamasında, ders programları önceden alınarak ilgili bölümlerde dersi olan hocalardan izinler alınarak ders sonlarında uygulama yapılmıştır. Katılımcılara araştırma ile ilgili kısa bir bilginin ardından gönüllülüğün esas olduğu ve araştırma sonuçlarının sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ifade edilmiştir. Veri toplama süreci ortalama 1 ay sürmüştür.

Verilerin zmlenmesi

Araştırmanın verileri SPSS 15.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Eğitim fakültesi ğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal yeterlik puanlarının cinsiyet, sosyal bir kulübe ye olup-olmama, ebeveynleri ile birlikte yaşayıp-yaşamama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmanın olup-olmadığını belirlemek için iki örneklemli t -testi uygulanmıştır. Diğer açıdan eğitim fakültesi ğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal yeterlik puanlarının okudukları bölüm, anne-baba eğitim düzeyi, ebeveynlerinin evlilik durumları, gelir düzeyleri değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmanın olup olmadığının incelenmesi için tek yönlü ANOVA testi ve Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Eğitim fakültesi ğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin sosyal yeterlikleri ve sosyal sonuç beklentisi üzerindeki anlamlı bir yordayıcı etkisinin olup-olmadığını incelemek için basit ve çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi yapılmadan analizin koşulları test edilmiştir. Değişkenler arasında kolerasyon analizi yapılmıştır. Diğer yandan u değerler için *Baxplot* grafiği incelenmiş aykırı değerler veri setinden çıkarılmıştır. Ardından değişkenlerin benzeşiklik düzeyini kontrol etmek için çoklu değişim açısından incelenmiş, 10'dan büyük varyans şişmesi (VİF) ve 50 den büyük varyansın eşlik ettiği bir duruma rastlanmamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini cevaplamak amacıyla yapılan istatistikî işlemlere, bu işlemler sonucunda elde edilen bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlamalara yer verilmiştir.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt problemi “Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu probleme ait ortalama puan (\bar{x}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	<i>n</i>	\bar{x}	S
ASDÖ Toplam	486	66.75	15.72
ASDÖ Aile	486	23.69	6.21
ASDÖ Arkadaş	486	22.19	5.86
ASDÖ Özel Kişi	486	20.87	7.42

Yukarıdaki Tablo 5 incelendiği zaman eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanlarının ($\bar{x} = 66.75$) ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Algılanan sosyal destek alt ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişisel Değişkenlerine Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri

Araştırmanın ikinci alt problemi “Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri kişisel değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu alt problemi çözmek amacıyla aşağıda yer alan Tablo 6 - Tablo18 arasında yer almaktadır.

Cinsiyete Göre Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve t- testi sonuçları değerleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	t	p
ASDÖ Toplam	Erkek	155	62.64	16.86	-4.00	.000**
	Kadın	331	68.67	14.80		
ASDÖ Aile	Erkek	155	22.28	5.43	-3.45	.001*
	Kadın	331	24.35	6.45		
ASDÖ Arkadaş	Erkek	155	20.95	6.37	-3.20	.001*
	Kadın	331	22.76	5.52		
ASDÖ Özel Kişi	Erkek	155	19.40	8.01	-3.02	.003*
	Kadın	331	21.56	7.04		

*p < .05; **p < .01

Tablo 6’da görüldüğü gibi eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları cinsiyete göre anlamlı cinsiyete göre tüm boyutlarda anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre kadın eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ toplam puanları (\bar{x} = 68.67; t = -4.00), ASDÖ aile alt boyutu puanları (\bar{x} = 24.35; t = -3.45), ASDÖ arkadaş alt boyutu puanları (\bar{x} = 22.76; t = -3.20) ve ASDÖ özel bir kişi alt boyutu puanları (\bar{x} = 21.56; t = -3.02) anlamlı olarak erkek eğitim fakültesi öğrencilerinin puanlarından daha yüksektir. Diğer bir ifade ile kadınların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşa Göre Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri yaş ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	\bar{x}	S	1	2	3	4	5
1.Yaş	21.34	2.26	1				
2.ASDÖ Toplam	66.75	15.72	.065	1			
3.ASDÖ Aile	23.69	6.21	.017		1		
4.ASDÖ Arkadaş	22.19	5.86	.017			1	
5. ASDÖ Özel Biri	20.87	7.42	.11*				1

*p< .05

Yukarıdaki Tablo 7 incelendiğinde eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile yaş değişkeni arasında özel bir kişi alt boyutu dışında anlamlı istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Ancak algılanan sosyal desteğin özel bir kişi alt boyutunda düşük düzeyde pozitif yönde ($r = .11$, $p < .05$) ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe özel bir kişiden algılamış oldukları sosyal destek düzeyi de yükselmektedir.

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Bölüm	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ	Müzik	19	63.79	18.45	Gruplar ar	1437.43	9	159.72	.642	.76
Toplam	Sınıf	69	66.70	16.03	Grup içi	118482.44	476	248.91		
	Sosyal	66	65.64	15.37						
	Resim	25	69.72	12.93	Toplam	119919.87	485			
	Böte	19	63.79	18.45						
	Fen	69	63.79	16.45						
	Pdr	66	66.70	13.76						
	Türkçe	25	65.64	14.41						

	Okul Ö.	49	69.72	16.73						
	Mat.	51	63.74	18.88						
	Toplam	486	66.75	15.72						
ASDÖ Aile	Müzik	19	22.74	6.34	Gruplar ar	163.91	9	18.21	.47	.90
	Sınıf	69	23.55	4.69						
	Sosyal	66	23.61	5.27	Grup içi	18532.17	476	38.93		
	Resim	25	24.08	5.11						
	Böte	19	23.73	5.22	Toplam	18696.08	485			
	Fen	69	23.16	5.82						
	Pdr	66	23.36	5.19						
	Türkçe	25	23.94	6.35						
	Okul Ö.	49	23.00	5.91						
	Mat.	51	25.22	12.09						
	Toplam	486	23.69	6.21						
ASDÖ Arkadaş	Müzik	19	19.84	1.46	Gruplar ar	423.78	9	47.09	1.38	.19
	Sınıf	69	22.38	.57						
	Sosyal	66	21.61	.65	Grup içi	16245.56	476	34.13		
	Resim	25	22.52	1.02						
	Böte	19	22.20	.75	Toplam	16669.33	485			
	Fen	69	21.27	.81						
	Pdr	66	23.38	.56						
	Türkçe	25	23.08	.65						
	Okul Ö.	49	19.92	1.71						
	Mat.	51	21.63	1.78						
	Toplam	486	22.19	7.42						
ASDÖ Özel Biri	Müzik	19	21.21	7.530	Gruplar ar	409.71	9	45.52	.82	.60
	Sınıf	69	20.77	6.7						
	Sosyal	66	20.42	6.25	Grup içi	26296.39	476	55.24		
	Resim	25	23.12	5.99						
	Böte	19	19.49	6.53	Toplam	26706.09	485			
	Fen	69	20.29	5.55						
	Pdr	66	21.29	7.53						
	Türkçe	25	22.18	5.27						
	Okul Ö.	49	20.17	5.40						
	Mat.	51	20.07	5.62						
	Toplam	486	20.87	7.42						

p < .05

Tablo 8’de görüldüğü üzere, eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, okudukları bölüm değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Yani

öğrencilerin ASDÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları okunan bölüme değişmemektedir. Ancak tablo incelendiğinde algılanan sosyal destek puanı en yüksek olan öğrencilerin okul öncesi ($\bar{x} = 69.72$) ve resim ($\bar{x} = 69.72$) bölümünde okuyan öğrenciler olduğu, en düşük algılanan sosyal destek düzeyine sahip öğrencilerin ise müzik ($\bar{x} = 63.79$) ve matematik ($\bar{x} = 63.74$) bölümünde okuyan eğitim fakültesi öğrencilerinden olduğu görülmektedir.

Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü anova sonuçları Tablo 9 ve Tablo 10’ da verilmiştir.

Tablo 9. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ	Okur-yazar değil	48	60.88	17.51	Gruplar ar	2118.92	4	529.73	2.16	.072
Toplam	İlkokul	276	67.08	15.68						
	Ortaokul	48	68.93	14.88	Grup içi	117800.95	481	244.91		
	Lise	83	66.81	14.76						
	Üniversite	25	69.40	16.01	Toplam	119919.87	485			
	Toplam	486	66.75	15.72						
ASDÖ Aile	Okur-yazar değil	48	22.48	6.17	Gruplar ar	81.49	4	20.37	.53	.716
	İlkokul	276	23.86	6.87						
	Ortaokul	48	23.93	4.89	Grup içi	18614.60	481	38.70		
	Lise	83	23.65	6.17						
	Üniversite	25	23.76	5.25	Toplam	18696.08	485			
	Toplam	486	23.69	6.21						
	Okur-yazar değil	48	19.90	6.71	Gruplar ar	392.119	4	98.045	2.90	.022*
ASDÖ Arkadaş	İlkokul	276	22.33	5.38						
	Ortaokul	48	23.09	5.82	Grup içi	16277.15	481	33.84		
	Lise	83	21.88	6.51						

	Üniversite	25	24.00	6.24	Toplam	16669.33	485			
	Toplam	486	22.19	5.86						
ASDÖ	Okur-	48	18.50	7.94	Gruplar ar	356.423	4	89.11	1.63	.17
Özel Biri	yazar değil									
	İlkokul	276	20.89	7.94						
	Ortaokul	48	21.91	7.52	Grup içi	26349.66	481	54.78		
	Lise	83	21.28	6.46						
	Üniversite	25	21.64	7.94	Toplam	26706.09	485			
	Toplam	486	20.87	7.53						

* p < .05

Tablo 9'a göre eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları sadece ASDÖ arkadaş alt boyutunda anlamlı olarak farklılaşmıştır ($F_{481,4} = 2.90$; $p < .05$). Öncelikli olarak gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce, ASDÖ arkadaş alt boyutu değişkeninin dağılımının normalliği homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error Variances) incelenmiş ve elde edilen sonuca ($F = .97$, $p = .43$; $p > .05$) göre varyansın homojen olarak dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için *Post-Hoc* testlerinden *Tukey* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuca göre annesi okur-yazar olmayan eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ arkadaş alt boyutundan aldıkları puan ortalaması ($\bar{x} = 19.90$), annesi ortaokul mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ arkadaş alt boyutundan aldıkları puan ortalaması ($\bar{x} = 23.09$) ile annesi üniversite mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ arkadaş alt boyutundan aldıkları puan ortalamasından ($\bar{x} = 24$) anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 10. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ	Okur-yazar değil	12	59.67	20.65	Gruplar ar	1470.61	4	367.65	1.49	.20
Toplam	İlkokul	184	65.31	16.45	Grup içi	118449.26	481	246.26		
	Ortaokul	74	67.42	13.41						
	Lise	120	67.75	16.72	Toplam	119919.87	485			
	Üniversite	96	68.61	13.70						

	Toplam	486	59.67	20.65						
ASDÖ Aile	Okur-yazar	12	20.17	16.45	Gruplar ar	231.53	4	57.88	1.51	.20
	değil									
	İlkokul	184	23.49	13.41	Grup içi	18464.56	481	38.39		
	Ortaokul	74	23.61	16.72						
	Lise	120	24.48	13.70	Toplam	18696.08	485			
	Üniversite	96	23.58	15.72						
	Toplam	486	23.69	6.22						
	Okur-yazar	12	20.33	5.73	Gruplar ar	175.30	4	43.83	1.28	.28
	değil									
ASDÖ	İlkokul	184	21.68	4.27	Grup içi	16494.03	481	34.29		
Arkadaş	Ortaokul	74	23.03	8.42						
	Lise	120	22.13	4.89	Toplam	16669.33	485			
	Üniversite	96	22.79	6.21						
	Toplam	486	22.19	7.25						
ASDÖ	Okur-yazar	12	19.17	6.14	Gruplar ar	324.93	4	81.23	1.48	.21
Özel Biri	değil									
	İlkokul	184	20.13	4.63	Grup içi	26381.16	481	54.85		
	Ortaokul	74	20.78	6.11						
	Lise	120	21.14	5.63	Toplam	26706.09	485			
	Üniversite	96	22.24	5.86						
	Toplam	486	20.87	8.494						

p < .05

Tablo 10’da görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Ancak tablo incelendiği zaman babası üniversite mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanları (\bar{x} = 68.61) diğer eğitim düzeyleri içerisinde en yüksek olarak çıkmıştır. Bunu sırasıyla babanın eğitim durumuna göre lise (\bar{x} = 67.75), ortaokul (\bar{x} = 67.42), ilkokul (\bar{x} = 65.31) ve okuryazar olmayan (\bar{x} = 59.67) takip etmektedir.

Kardeş Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri kardeş sayısı ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	\bar{x}	S	1	2	3	4	5
1.Kardeş Sayısı	3.18	1.89	1				
2.ASDÖ Toplam	66.75	15.72	-.14**	1			
3.ASDÖ Aile	23.69	6.21	-.092*		1		
4.ASDÖ Arkadaş	22.19	5.86	-.14**			1	
5.ASDÖ Özel Kişi	20.87	7.42	-.12*				1

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 11 incelendiği zaman kardeş sayısı ile eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam puanları ile düşük düzeyde anlamlı negatif ($r = -.14$, $p < .01$), aile alt boyutuyla düşük düzeyde anlamlı negatif ($r = -.092$, $p < .05$), arkadaş alt boyutuyla düşük düzeyde anlamlı negatif ($r = -.14$, $p < .01$) ve özel bir kişi alt boyutuyla düşük düzeyde anlamlı negatif ($r = -.12$, $p < .05$) ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kardeş sayısı arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyleri azalmaktadır.

Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri anne-babalarının medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Anne-Babalarının Medeni Durumuna Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Medeni Durum	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ Toplam	Birlikte	460	66.78	15.75	Gruplar ar	37.56	2	18.78	.08	.93
	Ayrı Yaşiyor	14	66.64	15.38	Grup içi	119814.06	482	248.58		
	Boşanmış Toplam	11	64.91	17.13	Toplam	119851.62	484			
ASDÖ Aile	Birlikte	460	23.75	6.22	Gruplar ar	60.99	2	30.49	.79	.46
	Ayrı	14	23.64	5.34	Grup içi	18635.00	482	38.66		

	Yaşıyor									
	Boşanmış	11	21.36	7.03	Toplam	18695.99	484			
	Toplam	485	23.69	6.22						
	Birlikte	460	22.20	5.84	Gruplar ar	11.97	2	5.99	.17	.84
	Ayrı	14	22.43	5.39	Grup içi	16654.06	482	34.55		
ASDÖ	Yaşıyor									
Arkadaş	Boşanmış	11	21.18	7.82	Toplam	16666.03	484			
	Toplam	485	22.18	5.87						
ASDÖ	Birlikte	460	20.83	7.48	Gruplar ar	26.38	2	13.191	.239	.79
Özel Biri	Ayrı	14	20.57	6.88	Grup içi	26642.09	482	55.274		
	Yaşıyor									
	Boşanmış	11	22.36	5.99	Toplam	26668.47	484			
	Toplam	485	20.86	7.42						

p < .05

Tablo 12’de görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, ebeveynlerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Ancak anne babası birlikte olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ($\bar{x} = 66.78$) anne babası ayrı yaşayan ($\bar{x} = 66.64$) ve boşanmış olan üniversite öğrencilerinden ($\bar{x} = 64.91$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şimdiye Kadar Yaşadığı İl Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri yaşadıkları il sayısı ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşadıkları İl Sayısına Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	\bar{x}	S	1	2	3	4	5
1. İl Sayısı	2.14	1.24	1				
2. ASDÖ Toplam	66.75	15.72	.020	1			
3. ASDÖ Aile	23.69	6.21	-.002		1		
4. ASDÖ Arkadaş	22.19	5.86	.009			1	
5. ASDÖ Özel Kişi	20.87	7.42	.038				1

p < .05

Yukarıdaki tablo incelendiği zaman eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşamış oldukları farklı il sayısı ile algılamış oldukları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer bir ifade ile farklı illerde yaşamış olmak eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri üzerinde etkili olan bir değişken olmamıştır.

Ailenin Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Gelir Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ	0-1000	27	60.11	20.04	Gruplar ar	1676.76	3	558.92	2.29	.080
	1001-1500	85	65.71	14.54	Grup içi	118243.11	482	245.32		
	1501-2500	132	66.46	13.54	Toplam	119919.87	485			
	2501-Üstü	242	68.01	16.55						
	Toplam	486	66.75	15.72						
ASDÖ Aile	0-1000	27	22.22	6.84	Gruplar ar	129.10	3	43.33	1.13	.34
	1001-1500	85	22.99	5.36	Grup içi	18566.09	482	38.52		
	1501-2500	132	23.82	4.59	Toplam	18696.08	485			
	2501-Üstü	242	24.03	7.11						
	Toplam	486	23.69	6.21						
ASDÖ Arkadaş	0-1000	27	20.15	6.99	Gruplar ar	205.09	3	68.36	2.00	.11
	1000-1500	85	21.91	5.85	Grup içi	16464.25	482	34.16		
	1500-2500	132	21.81	5.68	Toplam	16669.33	485			
	2500-Üstü	242	22.71	5.80						
	Toplam	486	22.19	5.86						
ASDÖ Özel Biri	0-1000	27	17.74	9.02	Gruplar ar	302.51	3	100.84	1.84	.14
	1000-1500	85	20.81	6.91	Grup içi	26403.58	482	54.78		
	1500-2500	132	20.83	6.81	Toplam	26706.09	485			
	2500-Üstü	242	21.26	7.68						
	Toplam	486	20.87	7.42						

p < .05

Tablo 14’de görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, ailelerinin gelir ortalama düzeylerine göre anlamlı farklılaşmamıştır. Ancak tablo incelediğinde ailesi 2501 ve üstü gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin ($\bar{x} = 68.01$) ailesi diğer gelir grubuna sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinden daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Diğer açıdan aile gelir düzeyine göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin en düşük olduğu gelir grubu 0-1000 arası gelir grubu olmuştur ($\bar{x} = 60.11$). Bu sonuçlar eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre algıladıkları sosyal destek düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen, puan ortalamaları incelendiğinde ailenin gelir düzeyinin eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğe olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Kendi Gelir Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri kendi gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kendi Gelir Düzeyine Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Gelir Düzeyi	n	\bar{x}	s	Sıra Ortalaması	X^2	p
ASDÖ	0-500	273	65.05	15.81	227.17		
Toplam	501-1000	187	68.90	13.99	262.52	7.24	.027*
	1001 ve üst	23	68.70	24.69	251.15		
	Toplam	483	66.72	15.75			
ASDÖ Aile	0-500	273	23.11	5.62	233.67		
	501-1000	187	23.98	4.69	249.64	3.24	.20
	1001 ve üst	23	28.04	15.75	278.80		
	Toplam	483	23.68	6.22			
ASDÖ Arkadaş	0-500	273	21.60	6.07	228.16		
	501-1000	187	23.30	4.90	265.28	8.77	.012*
	1001 ve üst	23	19.74	8.71	216.96		
	Toplam	483	22.17	5.88			
ASDÖ Özel Biri	0-500	273	20.34	7.44	230.64		

500-1000	187	21.62	7.29	257.97	4.38	.11
1500 ve üst	23	20.91	8.28	246.91		
Toplam	483	20.86	7.43			

*p<.05

Tablo 15’te görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin algılamış oldukları destek düzeyi kendi gelir ortalamalarına göre ASDÖ toplam [$X^2_{(3)} = 7.24$; $p < .05$] ASDÖ arkadaş [$X^2_{(3)} = 8.77$; $p < .05$] boyutlarından anlamlı olarak farklılaşmıştır. Farklılaşmayı belirlemek için gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce ASDÖ toplam, ASDÖ aile ve ASDÖ arkadaş boyutu değişkenleri için varyans homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error Variances) yapılmış ve elde edilen sonuca göre ADSÖ toplam ($F = 4.82$, $p = .008$; $p < .05$) ADSÖ aile ($F = 4.32$, $p = .014$; $p < .05$) ve ASDÖ arkadaş ($F = 11.62$, $p = .000$; $p < .05$) olarak hesaplanmış ve varyansın homojen olarak dağılmadığı sonucuna varılmıştır.

Varyansların homojenliği analizi sonucuna göre bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için *Post-Hoc* testlerinden *Dunnnett's C* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre ASDÖ toplam boyutu puanları 0-500 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 65,05$), 501-1000 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 68,90$) anlamlı olarak daha düşüktür. ASDÖ arkadaş alt boyutu puanları 0-500 tl arasında gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 21,60$), 501-1000 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 23,30$) anlamlı olarak daha düşüktür. Bu sonuçlara göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe algılamış oldukları sosyal destek düzeyleri de yükselmektedir.

Aile ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri aileleri ile birlikte yaşayıp yaşamamalarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve *t*- testi sonuçları değerleri Tablo 15’ da verilmiştir

Tablo 16. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ailesi İle Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Aile İle Birlikte Yaşama	n	\bar{x}	S	t	p
ASDÖ Toplam	Aile İle Birlikte	197	65.18	16.59	-1.77	.08
	Aileden Ayrı	286	67.74	15.05		
ASDÖ Aile	Aile İle Birlikte	197	22.81	5.90	-2.52	.012*
	Aileden Ayrı	286	24.25	6.37		
ASDÖ Arkadaş	Aile İle Birlikte	197	21.70	6.33	-1.46	.15
	Aileden Ayrı	286	22.49	5.52		
ASDÖ Özel Kişi	Aile İle Birlikte	197	20.66	7.67	-.48	.63
	Aileden Ayrı	286	20.99	7.26		

*p< .05

Tablo 16’da görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin ASDÖ toplam, ASDÖ arkadaş ve özel bir kişi alt boyutlarından alınan puanlar aile ile birlikte yaşayıp yaşamama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak ASDÖ aile alt boyutundan alınan puanlar ailesinden ayrı yaşayanların lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($\bar{x} = 24.25$; $t = - 2.52$). Diğer bir ifade ile ailesinden ayrı yaşayanların algıladıkları sosyal destek düzeyleri ailesiyle birlikte yaşayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Aileden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ailesinden ayrı ikamet ettiği yere göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ailesinden Ayrı İkamet Ettikleri Yere Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	İkamet Yeri	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
ASDÖ Toplam	Ev	92	67.29	14.18	Gruplar ar	2227.83	5	445.55	1.89	0.96
	Devlet	193	65.17	16.41	Grup içi	79597.30	337	236.16		
	Yurdu									
	Özel Yurt	48	70.92	13.73	Toplam	818115.13	342			
	Misafirhane	3	75.67	8.02						

	Akraba	2	84.00	.000							
	Yanı										
	Diğer	5	67.29	12.05							
	Toplam	343	66.72	15.47							
ASDÖ Aile	Ev	92	23.88	4.33	Gruplar ar	186.0	5	37.20	0.95	.45	
	Devlet	193	23.68	7.40	Grup içi	13207.99	337	39.19			
	Yurdu										
	Özel Yurt	48	25.29	4.31	Toplam	13393.99	342				
	Misafirhane	3	27.33	1.16							
	Akraba	2	28.00	.000							
	Yanı										
	Diğer	5	22.00	5.15							
	Toplam	343	23.99	6.26							
	Ev	92	22.37	5.32	Gruplar ar	205.09	5	68.36	2.00	.11	
	Devlet	193	21.58	5.95	Grup içi	16464.25	337	34.16			
	Yurdu										
ASDÖ Arkadaş	Özel Yurt	48	23.56	5.49	Toplam	16669.33	342				
	Misafirhane	3	24.67	3.06							
	Akraba	2	28.00	.000							
	Yanı										
	Diğer	5	22.60	5.37							
	Toplam	343	22.15	5.72							
ASDÖ Özel Biri	Ev	92	21.04	7.26	Gruplar ar	251.30	5	50.26	1.55	.17	
	Devlet	193	19.90	7.65	Grup içi	10928.12	337	32.43			
	Yurdu										
	Özel Yurt	48	22.06	6.94	Toplam	11179.42	342				
	Misafirhane	3	23.67	5.13							
	Akraba	2	28.00	.000							
	Yanı										
	Diğer	5	19.00	3.39							
	Toplam	343	20.58	7.41							

p < .05

Yukarıdaki Tablo 17'ye göre eğitim fakültesi öğrencilerinin ailesinin dışında ikamet ettiği yere göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Fakat tablo incelendiğinde akrabasının yanında kalan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puan ortalamasının ($\bar{x} = 84.00$) diğer ikamet türlerinde yaşayan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup-Olmama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmamaya göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve t- testi sonuçları değerleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Sosyal Bir Kulübe Üyelik	<i>n</i>	\bar{x}	S	<i>t</i>	<i>p</i>
ASDÖ Toplam	Evet	94	65.53	15.37	-.76	.44
	Hayır	386	66.91	15.86		
ASDÖ Aile	Evet	94	22.71	5.16	-1.63	.10
	Hayır	386	23.88	6.45		
ASDÖ Arkadaş	Evet	94	22.21	6.09	-.99	.92
	Hayır	386	22.14	5.84		
ASDÖ Özel Kişi	Evet	94	20.61	6.96	-.10	.94
	Hayır	386	20.88	7.55		

$p < .05$

Tablo 18 incelendiğinde eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanları ve alt boyutlarından aldıkları puanlar sosyal bir kulübe üye olup olmama değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeyleri

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri nedir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Puanlarına İlişkin Ortalama (\bar{x}) ve Standart Sapma (S) Değerleri

Değişkenler	<i>n</i>	\bar{x}	S
SYSSBÖ Toplam	486	77.94	2.16
Sosyal Yeterlik	486	77.94	8.31
Sosyal Sonuç	486	21.34	9.90

Tablo 19 incelediği zaman, eğitim fakültesi öğrencilerinin SYSSBÖ toplam puanlarının yüksek olduğu ($\bar{x} = 77.94$) görülmektedir. Aynı şekilde eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanları ($\bar{x} = 77.94$) ile sosyal sonuç beklentisi puanlarının ($\bar{x} = 21.34$) yine yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçla birlikte, eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri ile sosyal sonuç beklentileri konusunda kendilerine güvendikleri ifade edilebilir.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişisel Değişkenlerine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeyleri

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklenti düzeyleri kişisel değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu alt problemi çözümlmek amacıyla yapılan analiz sonuçları aşağıda bulunan Tablo 20- Tablo 32 arasında yer almaktadır.

Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve *t*- testi sonuçları değerleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{x}	S	<i>t</i>	p
SYSSBÖ Toplam	Erkek	155	79.10	10.13	1.65	.10
	Kadın	331	77.50	9.76		
Sosyal Yeterlik	Erkek	155	61.65	8.88	1.32	.19
	Kadın	331	60.59	8.02		
Sosyal Sonuç Beklentisi	Erkek	155	17.36	2.42	2.18	.013*

*p < .05

Tablo 20’de görüldüğü üzere sosyal toplam yeterlik puanları ile sosyal yeterlik alt boyutundan alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Fakat ölçeğin diğer alt boyutu olan sosyal sonuç beklentisi puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($\bar{x} = 17.36$; $t = 2.18$). Bu sonuca göre erkeklerin sosyal sonuç beklentisi puanları kadınlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ölçeğin diğer iki boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen erkeklerin bu boyutlardaki puan ortalamalarının daha yüksek olduğu dikkat çekmiştir.

Yaşa Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri yaş ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	\bar{x}	S	1	2	3	4
1.Yaş	21,34	2,157	1			
2. SYSSBÖ Toplam	21,34	9,901	.18**	1		
3. Sosyal Yeterlik	21,34	8,310	.17**		1	
4. Sosyal Sonuç Beklentisi	77,94	2,441	.16**			1

*p < .05; **p < .01

Tablo 21’ e göre yaş ile SYSSBÖ toplam puanı ($r = .18$; $p < .01$), sosyal yeterlik alt boyutu ($r = .17$; $p < .01$) ve sosyal sonuç beklentisi boyutu ($r = .16$; $p < .01$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de yükselmektedir.

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri öğrenim görülen bölüme göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan

ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Bölüm	n	\bar{x}	s	Sıra Ortalaması	X^2	p
SYSSBÖ Toplam	Müzik	19	81.11	9.20	291.74		
	Sınıf	69	73.90	10.96	194.67		
	Sosyal	66	78.68	9.80	253.36		
	Resim	25	81.64	10.10	298.06		
	Böte	19	80.06	11.80	270.85	26.62	.002*
	Fen	69	78.88	8.11	253.75		
	Pdr	66	79.77	10.04	268.99		
	Türkçe	25	76.05	9.10	216.44		
	Okul Ö.	49	73.83	5.15	170.25		
	Mat.	51	76.50	7.33	219.90		
	Toplam	486	77.94	9.90			
Sosyal Yeterlik	Müzik	19	64.37	6.51	301.42		
	Sınıf	69	57.65	9.29	196.25		
	Sosyal	66	61.47	8.43	252.33		
	Resim	25	63.84	7.60	293.58		
	Böte	19	62.96	9.92	276.30	27.52	.001*
	Fen	69	61.76	6.71	252.59		
	Pdr	66	62.44	8.41	268.32		
	Türkçe	25	59.03	7.88	212.56		
	Okul Ö.	49	57.50	4.52	175.79		
	Mat.	51	59.61	6.18	217.97		
	Toplam	486	60.93	8.31			
Sosyal Sonuç Beklentisi	Müzik	19	16.74	3.23	240.68		
	Sınıf	69	16.25	2.49	202.86		
	Sosyal	66	17.21	2.56	253.64		
	Resim	25	17.80	2.75	300.42		
	Böte	19	17.10	2.53	250.68	14.32	.11
	Fen	69	17.12	2.55	247.91		
	Pdr	66	17.33	2.29	261.18		
	Okul Ö.	49	16.33	1.30	191.50		

Mat.	51	16.89	2.37	236.01
Toplam	486	17.01	2.44	

*p< .01

Tablo 22’de görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam puanları [$X^2_{(10)} = 26.62$; $p < .01$] ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları ($X^2_{(10)} = 27.52$; $p < .01$) okunan bölüm değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Öncelikli olarak gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce SYSSBÖ Toplam ve sosyal yeterlik alt boyutu değişkenleri için varyans homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error Variances) yapılmış ve elde edilen sonuca göre SYSSBÖ Toplam ($F = 2.90$, $p = .002$; $p < .05$) sosyal yeterlik alt boyutunda ($F = 2.74$, $p = .004$; $p < .05$) varyansın homojen olarak dağılmadığı sonucuna varılmıştır.

Yukarıdaki varyansların homojenliği analizi sonucuna göre bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için *Post-Hoc* testlerinden *Dunnnett's C* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanların SYSSBÖ toplam puanları ($\bar{x} = 73.90$) rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerin puanlarından ($\bar{x} = 79.77$) anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı şekilde Tablo 22 incelendiğinde sosyal yeterlik alt boyutundan alınan puanların hangi gruplar arasında farklılaştığını test etmek için *Post-Hoc* testlerinden *Dunnnett's C* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanların sosyal yeterlik alt boyutu puanları ($\bar{x} = 57.65$); müzik öğretmenliği ($\bar{x} = 64.37$) ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü ($\bar{x} = 62.44$) öğrencilerinin puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
SYSSBÖ	Okur-yazar	48	76.15	10.23	Gruplar ar.	475.94	5	95.19	.97	.44
Toplam	değil									
	İlkokul	276	77.71	9.88	Grup içi	447070.45	480	98.06		
	Ortaokul	48	78.41	10.64						
	Lise	83	77.71	8.88	Toplam	47546.39	485			
	Üniversite	25	78.44	10.99						
	Toplam	486	77.94	9.90						
Sosyal Yeterlik	Okur-yazar	48	59.23	9.25	Gruplar ar.	466.02	5	93.20	1.36	.24
	değil									
	İlkokul	276	60.59	8.37	Grup içi	33024.74	480	68.80		
	Ortaokul	48	61.83	8.41						
	Lise	83	61.70	7.24	Toplam	33490.76	485			
	Üniversite	25	63.44	8.57						
	Toplam	486	60.93	8.31						
Sosyal Sonuç Beklentisi	Okur-yazar	48	16.92	2.25	Gruplar ar.	18.11	5	3.62	.61	.70
	değil									
	İlkokul	276	17.12	2.37	Grup içi	2870.84	480	5.98		
	Ortaokul	48	16.61	2.71						
	Lise	83	16.86	2.50	Toplam	2888.95	485			
	Üniversite	25	17.36	2.80						
	Toplam	486	17.01	2.44						

p < .05

Tablo 23'te görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Ancak tablo incelendiği zaman annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin sosyal yeterlik toplam puan ($\bar{x} = 78.44$), sosyal yeterlik alt boyutu ($\bar{x} = 63.44$) ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutu ($\bar{x} = 17.36$) puan ortalamalarının, annesi diğer eğitim mezuniyetine sahip eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik toplam

puan ortalamasında daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim düzeyi arttıkça sosyal yeterlik düzeylerinin de arttığı düşünülebilir.

Diğer taraftan “Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
SYSSBÖ	Okur-yazar değil	48	73.58	14.83	Gruplar ar.	486.34	5	121.59	1.24	.29
Toplam	İlkokul	276	77.54	10.16	Grup içi	47060.04	480	97.84		
	Ortaokul	48	77.99	10.35						
	Lise	83	77.75	9.66	Toplam	47546.39	485			
	Üniversite	25	79.47	8.49						
	Toplam	486	77.94	9.90						
Sosyal Yeterlik	Okur-yazar değil	48	57.25	11.99	Gruplar ar.	39617	5	99.04	1.44	.22
	İlkokul	276	60.48	8.77	Grup içi	33094.59	480	68.80		
	Ortaokul	48	61.27	8.23						
	Lise	83	60.69	8.19	Toplam	33490.76	485			
	Üniversite	25	62.30	6.90						
	Toplam	486	60.93	8.31						
Sosyal Sonuç Beklentisi	Okur-yazar değil	48	16.33	3.14	Gruplar ar.	14.97	5	3.75	.63	.65
	İlkokul	276	17.06	2.49	Grup içi	2873.98	480	5.96		
	Ortaokul	48	16.72	2.61						
	Lise	83	17.06	2.34	Toplam	2888.95	485			
	Üniversite	25	17.17	2.26						
	Toplam	486	17.01	2.44						

p < .05

Tablo 24’te görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Fakat tablo incelendiği zaman babası üniversite mezunu olan öğrencilerin sosyal yeterlik toplam puan ($\bar{x} = 79.47$), sosyal yeterlik alt boyutu ($\bar{x} = 62.30$) ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutu ($\bar{x} = 17.17$) puan ortalamalarının, babası diğer eğitim mezuniyetine sahip eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik toplam puan ortalamasında daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim düzeyi arttıkça sosyal yeterlik düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Kardeş Sayısına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri kardeş sayısı ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	\bar{x}	S	1	2	3	4
1.Kardeş Sayısı	3.18	1.89	1			
2.SYSSBÖ Toplam	77.94	9.90	-.089	1		
3.Sosyal Yeterlik	60.93	8.31	-.091*		1	
4.Sosyal Sonuç Beklentisi	17.01	2.44	-.049			1

*p < .05

Tablo 25’te görüldüğü üzere kardeş sayısı ile SYSSBÖ toplam ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak kardeş sayısı ile sosyal yeterlik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı çok düşük bir ilişki ($r = -.091$, $p < .05$) bulunmuştur.

Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri anne-babalarının medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek

üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Anne-Babalarının Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik Ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Medeni Durum	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
SYSSBÖ	Birlikte	460	77.89	9.778	Gruplar ar	148.46	2	74.23	.76	.47
Toplam	Ayrı Yaşıyor	14	80.79	9.504	Grup içi	47388.56	482	98.32		
	Boşanmış	11	76.18	15.263	Toplam	47537.02	484			
	Toplam	485	77.94	9.910						
Sosyal Yeterlik	Birlikte	460	60.87	8.197	Gruplar ar	154.53	2	77.27	1.12	.33
	Ayrı Yaşıyor	14	63.93	7.570	Grup içi	33319.65	482	69.13		
	Boşanmış	11	59.36	13.163	Toplam	33474.18	484			
Sosyal Sonuç Beklentisi	Birlikte	460	17.02	2.430	Gruplar ar	.793	2	.40	.07	.94
	Ayrı Yaşıyor	14	16.86	2.413	Grup içi	2887.13	482	5.99		
	Boşanmış	11	16.82	3.188	Toplam	2887.923	484			
Toplam	Boşanmış	11	16.82	3.188	Toplam	2887.923	484			
	Toplam	485	17.01	2.443						

p < .05

Tablo 26’da görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları, ebeveynlerinin medeni durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

Şimdiye Kadar Yaşadığı İl Sayısına Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri yaşadıkları il sayısı ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama (\bar{x}), standart sapma (S) ve korelasyon değerleri sonuçları değerleri Tablo 27’de verilmiştir.

	1501-2500	132	60.67	7.46	Toplam	33490.76	485			
	2501-Üstü	242	61.97	8.14						
	Toplam	486	60.93	8.31						
Sosyal Sonuç Beklentisi	0-1000	27	16.22	2.74	Gruplar ar	21.91	3	7.30	1.23	.30
	1001-1500	85	16.86	2.67	Grup içi	2867.04	482	5.95		
	1501-2500	132	17.08	2.29	Toplam	2888.95	485			
	2501-Üstü	242	17.11	2.40						
	Toplam	486	17.01	2.44						

*p < .05

Tablo 28’de görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam puanları ($F_{482,3}=3.28$; $p < .05$) ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları ($F_{482,3}=3.53$; $p < .05$) ailelerin gelir ortalama düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce SYSSBÖ Toplam ve sosyal yeterlik alt boyutu değişkenleri için varyans homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error Variances) yapılmış ve elde edilen sonuca göre SYSSBÖ Toplam ($F = 1.11$, $p = .35$; $p > .05$) sosyal yeterlik alt boyutunda ($F = 1.30$, $p = .28$; $p > .05$) varyansın homojen olarak dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması homojenlik testi sonucuna göre *Post-Hoc* testlerinden *Tukey* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre aileleri 1001- 1500 arası gelire sahip olan öğrencilerin SYSSBÖ toplam puan ortalamalarının ($\bar{x} = 74.33$) aileleri 2501 ve üstü gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin SYSSBÖ toplam puan ortalamasından ($\bar{x} = 79.08$) daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde sosyal yeterlik alt boyutundaki anlamlı farklılaşmaya katkı sağlayan grupları kontrol etmek için *Tukey* test tablosu kontrol edilmiş ve ailesi 2501 ve üstü gelire sahip olan üniversite öğrencilerinin sosyal yeterlik alt boyutu puan ortalamalarının ($\bar{x}= 61.97$) 1001-1500 düzeyinde gelire sahip grubun SYSSBÖ sosyal yeterlik alt boyutu puan ortalamasından ($\bar{x}= 59.27$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin sahip olduğu gelir düzeyinin yüksek olması, onların sosyal yeterliklerine olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Kendi Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri kendi gelir düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kendi Gelirlerine Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	Gelir Düzeyi	n	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
SYSSBÖ	0-500	273	76,44	9,940	Gruplar ar	1395.256	2	697.628	7.30	.001**
	500-1000	187	79,96	9,554						
	1500 ve üst	23	78,70	9,556	Grup içi	45860.736	480	95.543		
	Toplam	483	77,91	9,902	Toplam	47255.992	482			
Sosyal Yeterlik	0-500	273	59,64	8,441	Gruplar ar	1082.047	2	541.023	8.07	.000***
	500-1000	187	62,76	7,781						
	1500 ve üst	23	60,78	8,372	Grup içi	32185.183	480	67.052		
	Toplam	483	60,90	8,308	Toplam	33267.230	482			
Sosyal Sonuç Beklentisi	0-500	273	16,80	2,500	Gruplar ar	37.943	2	18.972	3.20	.042*
	500-1000	187	17,20	2,372						
	1500 ve üst	23	17,91	2,130	Grup içi	2846.024	480	5.929		
	Toplam	483	17,01	2,446	Toplam	2883.967	482			

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

Tablo 29’da görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam puanları ($F_{480,2} = 7.30$; $p < .01$) ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları ($F_{480,2} = 8.07$; $p < .001$) ve sosyal sonuç beklentisi puanları ($F_{480,2} = 8.07$; $p < .05$) kendi gelir düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce SYSSBÖ Toplam, sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutu değişkenleri için varyans homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error

Variances) yapılmış ve elde edilen sonuca göre SYSSBÖ Toplam ($F = .033$, $p = .97$; $p > .05$) sosyal yeterlik alt boyutunda ($F = .007$, $p = .99$; $p > .05$) ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda ($F = .33$, $p = .72$; $p > .05$) varyansın homojen olarak dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Varyansların homojenliği analizi sonucuna göre bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için *Post-Hoc* testlerinden *Tukey* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre SYSSBÖ toplam boyutu puanları 0-500 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 76.44$), 501-1000 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 79,96$) anlamlı olarak daha düşüktür. Yine aynı şekilde sosyal yeterlik alt boyutu puanları 0-500 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 59.64$), 1001-1500 tl arasında geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 62.76$) anlamlı olarak daha düşüktür. Sosyal sonuç beklentisi alt boyutu puanları 0-500 tl arasında gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 16.80$), 1501 tl ve üstü geliri bulunan eğitim fakültesi öğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 17.91$) anlamlı olarak daha düşüktür. Bu sonuçlara göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de artmaktadır.

Aile ile Birlikte Yaşayıp Yaşamam Durumuna göre Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri aileleri ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve *t*-testi sonuçları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ailesi ile Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Aile ile Birlikte Yaşama	<i>n</i>	\bar{x}	S	<i>t</i>	<i>p</i>
SYSSBÖ Toplam	Aile İle Birlikte	197	77.30	10.05	-1.12	.26
	Aileden Ayrı	286	78.33	9.79		
Sosyal Yeterlik	Aile İle Birlikte	197	60.22	8.58	-1.49	.14
	Aileden Ayrı	286	61.37	8.10		
Sosyal Sonuç Beklentisi	Aile İle Birlikte	197	17.08	2.49	.53	.60
	Aileden Ayrı	286	16.96	2.41		

* $p < .05$

Tablo 30’da görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin SYSSBÖ toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar aileleri ile birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak Tablo 30 incelendiğinde ailesinden ayrı yaşayanların SYSSBÖ toplam puanları ($\bar{x} = 78.33$) ile sosyal yeterlik puan ortalamaları ($\bar{x} = 61.37$) daha yüksek iken, sosyal sonuç beklentisi alt boyutundan alınan puan ortalamaları ($\bar{x} = 17.08$) ailesiyle birlikte yaşayanların lehine daha yüksektir.

Aileden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri ailesinden ayrı ikamet ettiği yere göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ailesinden Ayrı Yaşadığı Yere Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Tek Yönlü Anova Sonuçları

Değişkenler	İkamet Yeri	<i>n</i>	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	<i>f</i>	<i>p</i>
SYSSBÖ	Ev	92	79.33	8.46	Gruplar	1366.93	5	273.39	2.93	.013*
Toplam	Devlet Yurdu	193	76.54	10.35						
	Özel Yurt	48	81.63	9.19	Toplam	32860.321	342			

	Misafirhane	3	81.67	12.58						
	Akraba	2	84.50	12.02						
	Yanı									
	Diğer	5	75.20	.84						
	Toplam	343	78.07	9.802						
Sosyal	Ev	92	62.12	7.01	Gruplar	868.06	5	173.61	2.65	.023*
Yeterlik	Devlet	193	59.83	8.65	ar					
	Yurdu				Grup içi	22048.26	337	65.43		
	Özel Yurt	48	63.88	7.81	Toplam	22916.32	342			
	Misafirhane	3	63.33	10.401						
	Akraba	2	66.50	12.02						
	Yanı									
	Diğer	5	59.20	1.30						
	Toplam	343	61.07	8.17						
Sosyal	Ev	92	17.21	2.28	Gruplar	59.51	5	11.90	2.12	.063
Sonuç	Devlet	193	16.71	2.54	ar					
Beklentisi	Yurdu				Grup içi	1896.49	337	5.63		
	Özel Yurt	48	17.75	1.87	Toplam	1956.00	342			
	Misafirhane	3	18.33	2.89						
	Akraba	2	18.00	.000						
	Yanı									
	Diğer	5	16.00	1.41						
	Toplam	343	17.00	2.39						

*p < .05

Tablo 31’de görüldüğü üzere eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam puanları ($F_{337.5} = 2.96$; $p < .05$) ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları ($F_{337.5} = 2.65$; $p < .05$) aileden ayrı ikamet ettiği yerin türüne göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Gruplar arası karşılaştırma testine karar vermeden önce SYSSBÖ Toplam, sosyal yeterlik varyans homojenlik testi (Levene's Test of Equality of Error Variances) yapılmış ve elde edilen sonuca göre SYSSBÖ Toplam ($F = 1.91$, $p = .092$; $p > .05$) sosyal yeterlik alt boyutunda ($F = 1.73$, $p = .13$; $p > .05$) varyansın homojen olarak dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Varyansların homojenliği analizi sonucuna göre bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılması için *Post-Hoc* testlerinden *Tukey* gruplar arası karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre SYSSBÖ toplam boyutu puanları özel yurttaki kalan

eğitim fakóltesi oğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamaları ($\bar{x} = 81.63$), devlet yurdunda kalan eğitim fakóltesi oğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 76.54$) anlamlı olarak daha yüksektir. Yine aynı şekilde sosyal yeterlik alt boyutunda özel yurttaki kalan eğitim fakóltesi oğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{x} = 63.88$), devlet yurdunda kalan eğitim fakóltesi oğrencilerinin bu boyuttaki puan ortalamalarından ($\bar{x} = 59.83$) anlamlı olarak daha yüksektir. Bu analizin sonucuna göre üniversiteyi özel yurttaki ikamet ederek geçiren eğitim fakóltesi oğrencilerinin sosyal yeterlik puanlarının, devlet yurdundan kalan eğitim fakóltesi oğrencilerinin sosyal yeterlik puanlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup-Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi

“Eğitim fakóltesi oğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmamaya göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt vermek üzere hesaplanan ortalama puan (\bar{x}), standart sapma (S) ve *t*- testi sonuçları değerleri Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Herhangi Bir Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanlar (\bar{x}), Standart Sapma Değerleri (S) ve Bağımsız *t*-Testi Sonuçları

Değişkenler	Sosyal Bir Kulübe Üyelik	<i>n</i>	\bar{x}	S	<i>t</i>	<i>p</i>
SYSSBÖ Toplam	Evet	94	79.03	9.54	1.22	.23
	Hayır	386	77.65	10.01		
Sosyal Yeterlik	Evet	94	61.68	7.90	1.01	.21
	Hayır	386	60.72	8.43		
Sosyal Sonuç Beklentisi	Evet	94	17.35	2.23	1.50	.14
	Hayır	386	16.93	2.49		

$p < .05$

Tablo 32’de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucu SYSSBÖ toplam ve alt boyutlarından alınan puanlar eğitim fakóltesi oğrencilerinin sosyal bir kulübe üye olup olmama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamasına rağmen Tablo 32 incelendiğinde SYSSBÖ toplam ($\bar{x} = 79.03$), sosyal yeterlik ($\bar{x} = 61.68$) ve sosyal sonuç beklentisi ($\bar{x} = 17.35$) alt boyutlarından alınan puanlar sosyal bir kulübe üye olmayanların puan ortalamalarından daha yüksektir. Bu sonuç eğitim

fakültesi öğrencilerinin herhangi bir sosyal toplulukla bir arada olması ve ilişki geliştirmesi onun sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyi üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın beşinci alt problemi “ Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu problemi çözümlmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo33’de verilmiştir.

Tablo 33. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.SYSSBÖ	1				
Toplam					
2.ASDÖ Toplam	.33**	1			
3.ASDÖ Aile	.24**	.76**	1		
4.ASDÖ Arkadaş	.30**	.82**	.46**	1	
5. ASDÖ Özel	.26**	.84**	.41**	.56**	1
Biri					

**p < .01

Tablo 33 incelendiğinde sosyal beceri yeterlik toplam puanı ile algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlar bu değişkenlerin regresyon analizine dâhil edilebileceğini göstermektedir. Diğer açıdan regresyon analizine başlamadan önce regresyon analizinin koşulları test edilmeye çalışılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını söyleyebilmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının -2 ile +2 arasında olması yeterli olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normallik varsayımını sağladığı görülmüştür. Ayrıca tolerans katsayılarının .66 ile .77 arasında değiştiği ve varyans büyütme faktörü (VIF) 1.32 ile 1.59 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar çoklu bağlantı sorunun olmadığına işaret etmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017).

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Üzerindeki Yordayıcı Rolü

Araştırmanın altıncı alt problemi “ Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal yeterlik ve sonuç beklentisi düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu problemi çözmek amacıyla ASDÖ toplam ve SYSSBÖ toplam puanları arasında basit doğrusal regresyon, ASDÖ aile, ASDÖ arkadaş ve ASDÖ özel biri alt boyutları ile SYSSBÖ toplam puanları arasında ise basit çoklu regresyon analizi yapılmış, sonuçlar sırasıyla Tablo 34 ve Tablo 35’te sunulmuştur.

Tablo 34. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	β	Sh	ΔR^2
Sabit	64.16		1.85	.11
ASDÖ Toplam	.21	.33*	.027	

*p < .001

Tablo 34 incelendiğinde ASDÖ toplam puanlarının SYSSBÖ puanlarını anlamlı şekilde yordadığı ($F_{484.1} = 58.28$; $p < .001$) ve toplam varsayana katkısının %11 ($\Delta R^2 = .11$) olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri yükseldikçe, sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeylerinin de arttığına işaret etmektedir ($\beta = .33$).

Tablo 35. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Düzeylerinin Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişkenler	B	β	t	Sh	ΔR^2
Sabit	63.83		32.77	1.95	.11
ASDÖ Aile	.17	.11**	2.17	.079	
ASDÖ Arkadaş	.30	.18*	3.33	.091	
ASDÖ Özel Biri	.16	.12**	2.24	.071	

*p < .001; **p < .05

Tablo 35 incelendiğinde ASDÖ alt boyutlarının SYSSBÖ puanları üzerinde yapılan regresyon analizi sonucu anlamlı bir şekilde yordadığı ($F_{3.482} = 19.85$; $p < .05$) ve toplam varyansa katkısının %11 ($\Delta R^2 = .11$) olduğu görülmektedir. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde varyansa en çok katkıyı sırasıyla ASDÖ arkadaş ($t = 3.33$; $p < .01$), ASDÖ Özel Biri ($t = 2.24$; $p < .05$) ve ASDÖ Aile ($t = 2.17$; $p < .05$) alt boyutları sağlamıştır. Yukarıdaki

her iki regresyon analizinin sonucuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri yükseldikçe, sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin sosyal öz yeterlikleri üzerindeki yordayıcı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal öz yeterlik düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar, bulgular kısmında takip edilen alt problemlerin sırasıyla değerlendirilerek ilgili alan yazın ışığında tartışılarak sunulmaya çalışılmıştır.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanları ortalamanın üstündedir. Algılanan sosyal destek alt ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili literatüre bakıldığında. Kahriman ve Yeşilçiçek (2007), arkadaşlardan ve aileden algılanan sosyal desteğin arkadaş grubu, duygularını ifade etme becerisi, annenin eğitim düzeyi, derslerde söz alma, hemcinsleri ve karşı cinsle iletişim kurma gibi değişkenlerden etkilendiği sonucunu bulmuştur. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile aileden algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Taysi (2000), her iki cinsiyette de en güçlü sosyal destek kaynağının aile olduğu sonucuna ulaşmıştır. Okanlı (1999) araştırmasında aileden algılanan sosyal destek ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek arasında anlamlı düzeyde ilişki bulmuştur. Güngör (1996), eğitim fakültesi öğrencilerinin aile ve arkadaşlık ilişkilerini sosyal destek düzeyleri ile ilgili araştırmasında genel olarak öğrencilerin sosyal destek algılarının yüksek, arkadaş ve aileleri ile olan ilişkilerinden memnun oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Gençler için, üniversite eğitimi almak günden güne daha da zorlaşmaktadır. Problemlerin fazlalığı, sosyal desteklerin yetersiz olması, gerçekçi olmayan beklentilerin bulunması gibi sebepler gencin yanlış değerlendirmeler yapmasına yol açabilmektedir. Bir gruba ait olma isteği, geleceği şekillendirme ve bir meslek sahibi olma idealleri, okuduğu

okula, şehre ve yeni bir ortama adapte olma gayretleri, çoğu üniversiteli gencin sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır (Okanlı, 1999).

Eğitim fakültesi öğrencilerinin içinde buldukları gelişim dönemi olan genç yetişkinlik kişinin, sosyal ilişkilerinde arkadaşlığın önem kazandığı, yeni çevrelere ve değişen hayat koşullarına karşı sosyal uyum sağlamaya çalıştığı, bağımsızlaştığı görülmektedir. Üniversiteli gencin sosyal çevresinden aldığı destek, fizyolojik ve psikolojik sağlığı üzerinde olumlu etkilere sahip olan, sosyal uyumunu kolaylaştırıcı temel bir ihtiyaçtır (Altunbaş, 2002). Araştırmamızdan çıkan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin yüksek oluşu bu bağlamda değerlendirilebilir.

Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları cinsiyete göre kadın öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre kadın eğitim fakültesi öğrencilerinin çevresinde bulunan sosyal destek kaynaklarını algılama düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Alan yazındaki bazı çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Örneğin Çeçen (2008) tarafından yapılan bir çalışmada üniversitede okuyan kız öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğunu rapor etmiştir. Yine aynı şekilde alan yazında bu sonucu desteleyen çalışmalar bulunmaktadır (Allen ve Stoltenberg, 1995; Özer, 2001; Yamaç, 2009). Bu sonuç kültürel faktörlerin etkisiyle kızlardan daha çok işbirliği ve kişisel ilişkilere önem vermeleri ile ilgili beklentilerden kaynaklanabilmektedir (Temel ve Aksoy, 2001). Ayrıca kızların erkeklerden daha çok kendini açarak samimi ve yakın sosyal ilişkiler kurmaları da sosyal destek algılarının daha yüksek olmasına sebep olmuş olabilir (Avşaroğlu ve Üre, 2007; Hamarta, 2004). Araştırmamızdaki bulgular Altunbaş (2002), Başer (2006), Güngör (1996), Kozaklı (2006), Oktan (2005), Saygın'ın (2008) araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Fakat diğer açıdan Albayrak-Okçin ve Gerçeklioğlu (2013), Çeçen (2008) ve Tan (2000) gibi araştırmacılar algılanan sosyal destek düzeylerinin kız ve erkek öğrenciler açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını rapor etmektedirler. Araştırmamızın bulgularına zıt olarak Eldeklioğlu'nun (2006) çalışmasında erkek öğrencilerin aile ve arkadaşlarından algıladığı sosyal destek kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Güngör (1996) ise yaptığı araştırmada ele aldığı değişkenleri cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında, erkeklerin kızlara göre ailelerinden, kızların ise erkek öğrencilere oranla arkadaşlarından daha çok sosyal destek algıladıkları sonucunu bulmuştur.

Taysi (2000) araştırmasında her iki cinsiyette en fazla sosyal destek algılanan kaynağın aile olduğunu, kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere göre daha az sosyal destek algıladıkları saptamıştır. Helsen, Vollebergh ve Meeus (2000) kızların arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Akt. Karadağ, 2007).

Kenny ve arkadaşları (1990), üniversite son sınıf öğrencilerinin aile bağlılığını algılamalarını, bu bağlılığın tutarlılığını ve değerini incelediği araştırmasında, kızların sosyal destek konusundaki aile rolünü oldukça yüksek düzeyde, erkeklerin ise orta düzeyde algıladıklarını tespit etmiştir. Kızlar stres durumunda daha fazla aile desteğine ihtiyaç duymaktadır (Akt. Bozgeyikli, Doğan ve Işıklar, 2010).

Yaş Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile yaş değişkeni arasında özel bir kişi alt boyutu dışında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Ancak algılanan sosyal desteğin özel bir kişi alt boyutunda düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe özel bir kişiden algılamış oldukları sosyal destek de yükselmektedir.

Algılanan sosyal desteğin yaş değişkenine göre incelendiği araştırmalara bakıldığında Çakır (1993), 12-22 yaş grubundaki gençlerle yaptığı çalışmada, ergenlik döneminin evreler ve yaşlara göre oluşturulan gruplar arasında algılanan sosyal destek açısından anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Yaş ve sosyo-kültürel düzey değişkenlerinin algılanan sosyal destek düzeyini etkilediğini bulmuştur. 12-14 yaş ve 18-22 yaşlarında en fazla desteğin aileden, 15-17 yaş grubunda diğer önemli kişilerden algılandığı saptanmıştır.

Sertbaş, Çuhadar ve Demirli (2004) araştırmasında yaş ile sosyal destek düzeyi arasında fark bulamazken, Kozaklı (2006) algılanan sosyal destek düzeyinin yaş ile birlikte arttığını tespit etmiştir. Akdoğan (2012) ise tam tersi olarak sınıf düzeyinin aynı zamanda yaşın artması ile algılanan sosyal desteğin azaldığını tespit etmiş ve bunu ergenlik dönemindeki içe kapanık ruh hali ve toplumsal otoritelere karşı çıkış ile bağdaştırmıştır.

Bayram (1999) araştırmasında, 14 yaş ve daha küçük çocuklarda algılanan aile ve arkadaş desteğinin düşük düzeyde iken, 18 yaş ve üzeri kişilerde en yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sosyo-demografik değişkenler açısından karşılaştırmalar yaptığında 22

yaş ve üzerinde olan öğrencilerin 16-20 yaş grubuna göre, sınıflar bazında da 4. sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre toplam sosyal destek puan ortalamalarını daha yüksek bulmuştur.

Helsen, Vollebergh ve Meeus'in (2000) 12- 24 yaş arasındaki ergenler ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre arkadaş ve aile destek sistemleri birbirlerinden bağımsızdır. Ergenlik döneminin başlarında arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi aileden algılanan sosyal destek düzeyinden daha fazla iken ergenlik dönemi boyunca aileden algılanan sosyal destek duygusal sorunların en iyi belirleyicisi olmaya devam etmektedir (Akt. Karadağ, 2007).

Kenny ve arkadaşları (1990), üniversite öğrencilerinde yaptığı araştırmasında birinci sınıflar ve son sınıflar arasında aile desteği algısı yönünden bir farklılık bulamamıştır. Bu sonuç da yaş bağlamında değerlendirilebilir (Akt. Bozgeyikli, Doğan ve Işıklar, 2010).

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Algılanan Sosyal Destek

Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri okudukları bölüme göre farklılaşmamıştır. Başka bir ifade ile eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri okudukları bölümden etkilenmemektedir.

Anne Baba Eğitim Düzeyine Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgusuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arkadaş alt boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Elde edilen sonuca göre annesi okuma-yazma bilmeyen eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç anne eğitim durumunun yükselmesinin eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerini arttırdığını düşündürmektedir. Alan yazında algılanan sosyal destek düzeyinin anne eğitim düzeyine göre farklılaştığını rapor eden çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Özdemir'in (2013) yapmış olduğu çalışmasında annesi ortaokul mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları özel arkadaş sosyal destek düzeylerinin annesi ilkokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kozaklı (2006) da anne eğitim seviyesindeki artışın sosyal destek düzeylerini de attırırken,

baba eğitim seviyesinin sonucu etkilemediğini belirtmektedir. Alan yazında bu sonuçları destekleyen başka araştırmalar da bulunmaktadır (Tan, 2000; Yamaç, 2009).

Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal öz yeterlik düzeylerinin baba eğitim durumundan etkilenmediği ifade edilebilir. Kozaklı (2006), Yamaç (2009) gibi araştırmacılar yapmış olduğu çalışmalarda baba eğitim durumunun eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerini etkilemediğini rapor etmiştir. Başer (2006) de araştırmasının sonucunda anne baba eğitim düzeyinin aileden algılanan sosyal destek düzeyini etkilemediği sonucunu bulmuştur.

Kardeş Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kardeş sayısı arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyleri azalmaktadır. İlgili literatüre bakıldığında araştırma bulgumuzu destekler biçimde Bayram'a (1999) göre tek çocuklar en yüksek düzeyde aile desteğine sahip iken ortanca çocuklar en düşük düzeyde aile desteğine sahiptir. Dülger (2009) ise aileden algılanan sosyal destek düzeyi ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulmuştur. Kahrıman ve Polat (2003), yaptıkları araştırmada aileden algılanan sosyal destek düzeyinin kardeş sayısı iki olanlarda en yüksek düzeyde, arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi ise kardeş sayısı üç olan ergenlerin en yüksek düzeyde olduğunu saptamışlardır. Demirtaş (2007), öğrencilerin kardeş sayısına göre algılanan sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Kozaklı (2006) da aynı şekilde kardeş sayısının sosyal destek düzeyi üzerinde etkili olmadığını bulmuştur.

Araştırma sonucu ve alan yazın değerlendirildiğinde kardeş sayısının artışı ile anne baba ilgi ve desteğinin kardeşlerle paylaşılması gerektiği, bu durumun da bireyin algıladığı sosyal destek düzeyini düşürdüğü değerlendirilebilir. Fakat buna rağmen kardeşlik ilişkisi oldukça önemlidir. Kardeşler arası iletişimle bireyler hayat boyu ihtiyaç duyacakları birçok psiko-sosyal beceri kazanmaktadırlar. Kardeşler arası ilişkideki güçlükleri düzelteren bir ailede, çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin oluşma riski azaltılmaktadır (Brody, 1998). Burada kardeş sayısı ile birlikte kardeş ve aile ilişkilerinin niteliğinin de önemi olduğu düşünülmektedir. Hayattaki tüm sosyal ilişkilerde olduğu gibi kardeşlik ilişkisinde de dinamik

bir süreç yaşanmakta, kişiler ve ilişkileri zaman içerisinde değişkenlik göstermektedir (Ertürk, 2009).

Anne Baba Medeni Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, ebeveynlerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Ancak anne babası birlikte olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, anne babası ayrı yaşayan ve boşanmış olan üniversite öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili alan yazına bakıldığında Tagay (2010) da parçalanmış ailelerde yaşamını sürdüren üniversiteli gencin sosyal açıdan daha dezavantajlı olacağını söylemiştir.

Yaşanılan İl Sayısına Göre Algılanan Sosyal Destek

Çok sık veya çok sayıda il değiştirmenin bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri üzerine hem olumlu hem de olumsuz sosyal birtakım etkileri olabileceği düşüncesinden hareketle bu alt problemde araştırma yapılmıştır. Araştırma bulgusuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşamış oldukları farklı il sayısı ile algılamış oldukları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer bir ifade ile farklı illerde yaşamış olmak eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri üzerinde etkili olan bir değişken olmamıştır. Alan yazında bununla ilgili bir araştırma bulunmamıştır.

Ailenin Aylık Ortalama Gelir Seviyesine Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek puanları, ailelerinin gelir ortalama düzeylerine göre anlamlı farklılaşmamıştır. Ancak ailesi 2500 ve üstü gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, ailesi diğer gelir grubuna sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinden daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Diğer taraftan aile gelir düzeyine göre eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin en düşük olduğu gelir grubu 0-1000 arası gelir grubu olmuştur. Bu sonuçlar eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre algıladıkları sosyal destek düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen, puan ortalamaları incelendiğinde ailenin gelir düzeyinin eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğe olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Bayram (1999) aile ve arkadaş desteğinin sosyoekonomik düzeyle birlikte arttığını tespit etmiştir. Yıldırım'ın (2000) yaptığı çalışmada belirttiğine göre, Hashima ve Amato (1994) gelir seviyesi düşük ailelerde yetişen çocukların aileden algılanan sosyal desteğinin düşük olduğunu saptamışlardır.

Kendi Aylık Ortalama Gelir Seviyesine Göre Algılanan Sosyal Destek

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe algılamış oldukları sosyal destek düzeyleri de yükselmektedir. Kılınç (2005) sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin yalnızlık hissetme düzeylerinin daha yüksek olduğunu, bu durumun da parasal sıkıntılardan dolayı sosyokültürel aktivitelere fazla katılmayan öğrencilerin sosyal çevrelerinin gelişmemesinden kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

Üniversite hayatına geçiş ile birlikte kimlik ve kişiliğini belirlemeye çalışan gencin hayatında ekonomik durumunu önemli bir yer edindiği söylenebilir. Üniversiteli gencin yaşamında önemli yer tutan kıyafet, eğlence, sosyal faaliyet gibi ihtiyaçların giderilmesi ve sosyal hayatının zenginleşmesinin öğrencinin maddi olarak yeterli olmasına da bağlı olduğu söylenebilir.

Aileyle Birlikte ya da Aileden Ayrı İkamet Etme Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

Diğer bir araştırma bulgusuna göre öğrencilerinin aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri sadece aile alt boyutunda ailesi ile birlikte yaşamayanların lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Başka bir ifade ile ailesi ile birlikte yaşamayan eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinde algıladıkları sosyal destek düzeyleri ailesi ile birlikte yaşayanlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre ailesinde ayrı yaşayan eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinden daha fazla ilgi ve alaka gördükleri bu nedenle ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olmasını sağladığı söylenebilir. Çünkü alan yazında sosyal desteğin sağlanması sevgi, saygı gösterilen ve değer verildiğini hissettiren davranışların fiziki yakınlıktan çok daha önemli olduğu ifade edilmektedir (Özdemir, 2013). Ayrıca aile terapisi yaklaşımlarından olan Bowen'in (1993) "Eve Geri Dönüş (Going Home Again)" kavramı, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Bu kavrama göre, evden bir müddet uzaklaşan birey eve yeniden döndüğü zaman, aile bağlamı içerisindeki yerini daha iyi değerlendirebilir.

Ayrıca Çeçen (2008) üniversite grubu ile gerçekleştirmiş olduğu bir çalışmada kişisel sorunlarının çözümleri için başvurdukları kişilerin arkadaşları olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamızın bulgusuna karşıt olarak literatürde en önemli sosyal destek kaynağı olarak aile kurumunun bulunduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (Robertson, 1988; Yıldırım, 2000).

Sosyal Kulübe Üye Olup Olmama Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek

Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmamaya göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Bu sonuç Altunbaş (2002), Yamaç (2009) gibi araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Sosyal kulüplerin özellikle üniversite hayatında öğrencilerin sosyalleşme ve sağlıklı ilişkiler geliştirebilmelerine katkı sağladığını belirten Akyüz (1991), Büküşoğlu ve Bayturan (2005), Ekici, Bayrakdar ve Uğur (2009) ve Yaman (2011) gibi çalışmaların sonuçlarından yola çıkılarak algılanan sosyal desteğin artmasında sosyal kulüplerin de önemli bir yeri olması beklenirken araştırma bulgularımız beklenen yönde sonuçlanmamıştır.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik Düzeyleri

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerin SYSSBÖ toplam puanları, sosyal yeterlik puanları ile sosyal sonuç beklenti puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri ile sosyal sonuç beklentileri konusunda kendilerine güvendikleri ifade edilebilir.

İlgili alan yazın incelendiğinde; sosyal yeterlik çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Torres ve Solberg'e (2001) göre algılanan aile desteği yüksek olan öğrenciler daha yüksek yetkinlik beklentisine sahiptir. Innes ve Thomas (1989) yaptıkları çalışmada gençlerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasını engelleyen birtakım faktörlerin (utangaçlık, sosyal kaçınma gibi) aynı zamanda gençlerin sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerini de düşürdüğünü tespit etmişlerdir.

Bir genç için üniversite yılları, ergenliğin son evresine rastlayan, biyolojik ve toplumsal açıdan oldukça karmaşık bir dönemdir (İnanç, Savaş, Tutkun, Herken ve Savaş,

2004). Büyüme ve değişme fırsatları elde eden gençler, üniversiteye geçişle beraber kişisel, sosyal ve akademik pek çok sorunla yüz yüze gelirler. Üniversite hayatı, öğrencilerin ailelerinden ve önceki sosyal ortamlarından ayrılıp yeni bir kimlik ve sosyal ilişkiler geliştirdikleri bir dönemdir. Bu dönemin getirdiği zorluklarla baş etmesi gereken gencin hem psikolojik ve sosyal yönden uyum sağlaması hem de akademik ve kariyer hedeflerinde başarı göstermesi gerekmektedir. Sosyal ilişkilerden mahrum olan veya yetersizlik yaşayan genç, kendini yalnız hissetmekte ve uyum sağlayamamaktadır (Duru, 2008). Bu açıdan değerlendirildiğinde araştırma sonuçlarında sosyal yeterlik düzeylerinin yüksek çıkması, eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal olarak kendilerine güvenen ve kendilerini yeterli bulan bireyler oldukları yorumu yapılabilir.

Cinsiyete Göre Sosyal Yeterlik

Araştırma bulgularına göre, sosyal yeterlik toplam puan ve sosyal yeterlik alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen, sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda erkeklerin puanları kadınlarınkinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Alan yazın incelendiğinde Çubukçu ve Girmen (2007), Öztürk ve Şahin (2007) gibi araştırmacılar da öğrencilerin sosyal yetkinlik beklenti puanlarının cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan bir çalışmada Aktürk ve Aylaz (2013), kızların erkeklere göre daha yüksek kişilerarası öz yeterliğe sahip olduğunu bulmuşlar ve bunun sebebi olarak kızların arkadaşlık ilişkileri, sosyal ilişkiler konularında erkeklere oranla daha başarılı olmaları, daha fazla sosyal destek ve sosyokültürel aktivitelerde daha fazla yer almalarını ifade etmişlerdir. Ayrıca alan yazında bulunan bazı çalışmalarda sosyal öz yeterlik ile cinsiyet arasında kızların lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir (Telef ve Karaca, 2011). Alan yazında sınırlı sayıda bulunan sosyal yeterlik ve sonuç beklentileri ile ilgili araştırmaların sonuçları değerlendirildiğinde kadınların sosyal öz yeterlik konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilir.

Yaşa Göre Sosyal Yeterlik

Araştırma bulgularına göre yaş ile SYSSBÖ toplam puanı, sosyal yeterlik alt boyutu ve sosyal sonuç beklentisi boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de yükselmektedir.

Alan yazına bakıldığında Yüksekaya (1995) yaş ile kişilerarası ilişkilerde insanlara güvenme ya da tehdit algılama gibi birtakım alt ölçeklerle ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi en fazla 16-17 yaş grubunda iken yaşın artmasıyla azalmakta ve 24 yaş ve üzeri yaş grubunda en az olmaktadır.

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sosyal Yeterlik

Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar, SYSSBÖ toplam puanları ile sosyal yeterlik alt boyutu puanları okunan bölüm değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Bu testin sonucuna göre sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanların SYSSBÖ toplam puanları, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanların sosyal yeterlik alt boyutu puanları müzik öğretmenliği ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin puanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazına bakıldığında Çubukçu ve Girmen (2007) de çalışmasında devam edilen programın ve sınıfın sosyal öz yeterlik algıları bakımından etkili olduğu ve anlamlı farklılaşmaların bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Anne Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik

Diğer bir araştırma bulgusuna göre anne ve baba eğitim düzeyine göre eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik puanları anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Ancak annesi ve babası üniversite mezunu olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik toplam puan, sosyal yeterlik alt boyutu ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutu puan ortalamalarının, annesi diğer eğitim mezuniyetine sahip öğrencilerin toplam puan ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç eğitim fakültesi öğrencilerinin anne-baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin sosyal öz yeterliklerinin de arttığını göstermektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde, Aktürk ve Aylaz (2013) yaptıkları çalışmada anne eğitim seviyesi ile kişiler arası ilişki öz yeterlilikleri arasında önemli bir fark saptamıştır. Araştırma bulgularına göre annenin eğitim seviyesindeki artış ile birlikte çocukların kişilerarası ilişki alt boyutunda öz yeterliliklerinin de yükseldiği sonucunu bulmuşlardır. Vardarlı (2005) çalışmasında anne eğitim düzeyi ile genel öz yeterlilik arasında ilişki olduğu saptamıştır.

Kardeş Sayısına Göre Sosyal Yeterlik

Kardeş sayısı ile SYSSBÖ toplam ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak kardeş sayısı ile sosyal yeterlik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı çok düşük bir ilişki bulunmuştur. Ailedeki kardeş sayısı düştükçe anne babaların çocuklarıyla daha kaliteli zaman geçirebilmekte, çocuklar ise kendilerini rahatlıkla ifade edebilmektedir. Bu durumun sosyal yeterliği artıracağı düşünülmektedir.

Anne Baba Medeni Durumuna Göre Sosyal Yeterlik

Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri anne-babalarının medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Diğer bir ifade eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlikleri anne ve babalarının medeni durumlarından etkilenmemektedir. Alan yazına bakıldığında Kayhan Yardımcı (2007) çocuk ve ergenler üzerinde yaptığı araştırmasında parçalanmış ailelerde yaşayan öğrencilerin sosyal ilişkilerdeki yeterliğinin en düşük düzeyde iken geniş ailelerdeki öğrencilerin ise yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu farklılığın uygulama örnekleminin yaş seviyesi farklılığından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Literatürde eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlikleri ile ilgili az sayıda araştırma bulunması bulgunun yorumunu güçleştirmektedir.

Yaşanılan İl Sayısına Göre Sosyal Yeterlik

Şimdiye kadar yaşanan il sayısı ile SYSSBÖ toplam ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer bir ifade ile yaşanan il sayısının çok veya az olması eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Ailenin Aylık Ortalama Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik

Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre aileleri 2500 ve üstü gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri aileleri 1000-1500 arası gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin gelir ortalamaları yükseldikçe, sosyal yeterliklerinin de arttığına işaret etmektedir. Yardımcı ve

Başbakkal (2011) çalışmalarında ailelerin gelir düzeyi ile kişilerarası öz yeterlik alt boyutunda pozitif yönde bir ilişki bulmuşlardır. Vardarlı (2005) çalışmasında aile gelir düzeyleri ile öğrencilerin genel öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bilgin (2016) tarafından yapılan araştırmasında orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerin daha zorlanmalı ve sınırlı biçimde ilişkilere girdiği elde edilen bu sonucu destekler niteliktedir. Araştırma bulgumuz alan yazınla birlikte değerlendirildiğinde gelir seviyesi arttıkça bireylerin sosyal çevre imkanlarından daha fazla yararlanarak, kendilerini sosyal olarak yeterli algılamalarına neden olduğu söylenebilir.

Öğrencinin Kendisinin Aylık Ortalama Gelir Düzeyine Göre Sosyal Yeterlik

Araştırma bulgularına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de artmaktadır. Aktürk ve Aylaz (2013) çalışmasında öğrencilerin gelir seviyeleri yükseldikçe kişilerarası özyeterlik düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Aileyle Birlikte ya da Aileden Ayrı İkamet Etme Durumuna Göre Sosyal Yeterlik

Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre sosyal yeterlik düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Benzer biçimde Özdemir (2013) araştırmasında aileyle birlikte ya da aileden ayrı yaşayan öğrencilerin stresle başa çıkma tarzlarını araştırırken farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar alan yazınla tutarlılık göstermekte, yaşanan yerden bağımsız olarak kişilik özellikleri ve bireysel durumların sosyal yaşantılarda daha da önemli olduğunu düşündürmektedir. İstatistiksel olarak bu iki gurup arasından anlamlı bir farklılaşma elde edilememesine rağmen ailesinden ayrı yaşayan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik düzeyleri, ailesi ile birlikte yaşayan üniversite öğrencilerinden daha yüksektir. Bu sonuca göre bireylerin ailesinden ayrı yaşamaları ve kendi sorumluluğunu üstlenmelerinin olumlu sosyal ilişkiler kurma ve sosyal yeterliklerine katkı sağladığı söylenebilir. Aydın, Kahraman ve Hiçdurmaz'ın (2017) araştırma bulgularına göre üniversite hayatı boyunca aile ile birlikte yaşamak hayatı daha kolay hale getirmesine rağmen öğrencilerin kişisel gelişim ve olumlu sosyal ilişkileri, öz kabulü ailesinden ayrı yaşayan öğrencilere göre daha düşük ve sınırlıdır. Diğer taraftan aile yanında yaşayan öğrencilerin aile hayatlarının niteliği de öğrencinin sosyal öz yeterliğini etkilemektedir. Öğrencilerin aile yanında problemleri bir hayatlarının olması olumsuz etkiler oluşturmaktayken ailenin yanında düzenli ve sağlıklı ilişkiler öğrenci gelişimini

engellememekte, sadece kişisel iyi olma durumları ve gelişimlerine uygun bir zemin oluşturmaktadır. Öğrenciler, bu zeminin üzerine kendi gayretleriyle gelişim ve sosyal çevrelerini şekillendirmektedir.

Sosyal Kulüp Üyesi Olup Olmama Durumuna Göre Sosyal Yeterlik

Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmamaya göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmemesine rağmen herhangi bir sosyal kulübe üye olanların sosyal yeterlik puan ortalamaları bir sosyal kulübe üye olmayanlardan daha yüksektir. Yani bu sonuca göre herhangi bir sosyal kulübe üye olmanın eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterliğine katkı sağladığı söylenebilir. Konuyla ilgili alan yazında Akyüz (1991) sosyalleşmeye en büyük katkının okul ortamlarında olduğunu, eğitim dışındaki sosyalleşme amaçlarının kontrolsüz şekilde geliştiğini belirtmiştir. Büküşoğlu ve Bayturan'e (2005) göre gençlerin sosyal yeterliği aile, arkadaş ve sosyal çevredeki ilişkiler, spor, sanat, kültürel aktiviteler, müzik gibi etmenlerle gerçekleşebilir. Yaman (2011) araştırmasında gençlerin dikkat çekme ve kendini kanıtlayabilme gibi sosyal kaygılarından ötürü sosyal faaliyetlere katıldıklarını bulmuştur. Benzer biçimde Yörükoğlu'na (1990) göre de gençlerde benlik saygısının ve bununla birlikte sosyal yetkinliğin önkoşulu olarak arkadaşlar tarafından aranmak, beğeni toplamak gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Gençler sosyal kulüpler aracılığıyla sanatsal, sportif ve kültürel yetenekleri ile zekasını sergilemekte ve böylece arkadaş gruplarına dahil olarak sosyal yetkinlik kazanmaktadır. Ekici, Bayrakdar ve Uğur'un (2009) araştırmasında gençlerin sosyo-kültürel etkinliklerle birlikte daha dinamik, özgüvenli, enerjik ve sosyal yönden girişken hale geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Şahin'in (2007) yaptıkları çalışmada ise spor yapmayan, takım sporu yapan ve bireysel spor yapan ve kadın ve erkek öğrencilerin sosyal yetkinlik beklentisi puanları karşılaştırıldığında takım sporu yapan kadın öğrencilerin sosyal yetkinlik beklentisi puanlarının, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Üzerindeki Yordayıcı Rolü

Araştırmanın temel problemi olan “eğitim fakóltesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin sosyal yeterlik beceri düzeylerini yordamakta mıdır?” sorusuna yanıt aramak için ASDÖ toplam ve SYSSBÖ toplam puanları arasında basit doğrusal regresyon, ASDÖ aile, ASDÖ arkadaş ve ASDÖ özel biri alt boyutları ile SYSSBÖ toplam puanları arasında ile basit çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan sonuca göre her iki modelde toplam varyansın %11’ni açıklamıştır. Diğer bir ifade ile eğitim fakóltesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arttıkça sosyal öz yeterlik düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Ayrıca yapılan analiz sonucunda eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik düzeylerine özel bir kişiden ve arkadaştan algıladıkları sosyal destek düzeyleri, aileden algıladıkları sosyal destek düzeylerinden daha fazla katkı sağlamıştır. Bu sonuca göre, eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal yeterlik algıları üzerinde arkadaş ve özel bir kişinin varlığının daha fazla katkı sağladığı söylenebilir. Yapılan bir çalışmada (Çeçen, 2008) eğitim fakóltesi öğrencilerinin bireysel sorunlarının çözümleri için başvurdukları kişilerin en başında arkadaşlarının olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Bu sonucun araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Benzer biçimde Buhrmester’a (1990) göre, bireyler ergenliğe geçişle birlikte akranlarıyla daha yakın ilişkiler kurmaya ve fazla vakit geçirmeye başlamaktadırlar. Arkadaşlık ilişkilerinde daha yakın ve samimi olanlar, olmayanlara göre sosyal açıdan daha yeterli olmaktadır (Akt. Baytemir, 2014). Ancak bu sonucun aksine en önemli sosyal destek kaynağının aile üyeleri ve aile kurumu olduğu sonucunu açıklayan çalışmalar da bulunmaktadır (Robertson, 1988; Yıldırım, 2000) Buradan hareketle üniversite öğrencilerin algıladıkları sosyal destek kaynaklarının farklılaşabildiği ve bu durumun sosyal yeterlik algıları üzerinde farklı etkilerinin olduğu söylenebilir.

Buhrmester ve diğerlerine (1988) göre, ergenler aile ve arkadaşlarıyla da sağlıklı ilişkiler kurduğu sosyal yeterlik düzeyleri de artacaktır. Böylece öğretmen, arkadaş, aile veya bir başkasıyla nitelikli ilişkiler geliştiren kişi, hayattan daha çok zevk alacaktır (Akt. Baytemir, 2014).

BÖLÜM VI

SONUÇLAR

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar maddeler halinde aşağıda sunulmuştur:

1. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek toplam puanları ortalamanın üstündedir. Algılanan sosyal destek ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların da yüksek olduğu saptanmıştır.

2. Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri cinsiyete göre kadın katılımcıların lehine anlamlı olarak farklılaşmıştır. Diğer bir ifade ile kadın katılımcıların algıladıkları sosyal destek düzeyleri erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile yaş değişkeni arasında özel bir kişi alt boyutu dışında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. ancak algılanan sosyal desteğin özel bir kişi alt boyutunda düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe özel bir kişiden algılamış oldukları sosyal destek de yükselmektedir.

4. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri okudukları bölüme göre farklılaşmamıştır. Başka bir ifade ile eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri okudukları bölümden etkilenmemektedir.

5. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arkadaş alt boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre anne eğitim düzeyi yükseldikçe eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri de yükselmektedir. Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

6. Eğitim fakültesi öğrencilerinin kardeş sayısı arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyleri azalmaktadır.

7. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ebeveynlerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

8. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile yaşamış oldukları il sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

9. Araştırma sonuçlarına göre eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen, puan ortalamaları incelendiğinde ailenin gelir düzeyi artışının algılanan sosyal desteğe olumlu katkı sağladığı bulunmuştur.

10. Eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe algıladıkları sosyal destek düzeyleri de yükselmektedir.

11. Eğitim fakültesi öğrencilerinin aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri sadece aile alt boyutunda ailesi ile birlikte yaşamayanların lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Başka bir ifade ile ailesi ile birlikte yaşamayan eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinde algıladıkları sosyal destek düzeyleri ailesi ile birlikte yaşayanlardan daha yüksek bulunmuştur

12. Ailesinin yanında yaşamayan eğitim fakültesi öğrencilerinin ikamet ettikleri yere göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamıştır. Fakat akraba yanında ikamet eden öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur.

13. Eğitim fakültesi öğrencilerinin herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmama durumuna göre algılanan sosyal destek düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır.

14. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri her iki alt boyutta da yüksek çıkmıştır.

15. Eğitim fakültesi öğrencilerinin toplam SYSSBÖ puanları ile sosyal yeterlik alt boyutundan alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Fakat ölçeğin diğer alt boyutu olan sosyal sonuç beklentisi puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre erkeklerin sosyal sonuç beklentisi puanları kadınlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ölçeğin diğer iki boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen erkeklerin bu boyutlardaki puan ortalamalarının daha yüksek olduğu dikkat çekmiştir.

16. Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaş seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de yükselmektedir.

17. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanları okudukları bölümlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik, müzik, resim ve bilgisayar teknolojisi öğretmenliğinde okuyan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik algılarının sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

18. Eğitim fakültesi öğrencilerinin anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça sosyal yeterlik düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Eğitim fakültesi öğrencilerinin kardeş sayısı ile SYSSBÖ toplam ve sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak kardeş sayısı ile sosyal yeterlik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı çok düşük bir ilişki bulunmuştur.

20. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri ebeveynlerinin medeni durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

21. Eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları il sayısı ile SYSSBÖ toplam ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer bir ifade ile yaşanan il sayısının çok veya az olmasının eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

22. Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre aileleri 2500 TL ve üstü gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeyleri aileleri 1000-1500 TL arası gelire sahip olan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ailelerinin sahip olduğu gelir düzeyinin yüksek olması onların sosyal yeterliklerine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Eğitim fakültesi öğrencilerinin kendi gelir seviyeleri yükseldikçe sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyleri de artmaktadır.

24. Eğitim fakültesi öğrencilerinin SYSSBÖ toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar aileleri ile birlikte yaşayıp yaşama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak ailesinden ayrı yaşayanların SYSSBÖ toplam puan ile sosyal yeterlik puan daha yüksek iken, sosyal sonuç beklentisi alt boyutundan alınan puan ortalamaları ailesiyle birlikte yaşayanların lehine daha yüksektir.

25. Araştırma sonucuna göre üniversiteyi özel yurttan ikamet ederek geçiren eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanları devlet yurdundan kalan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanlarında daha yüksek olduğu saptanmıştır.

26. Eğitim fakültesi öğrencilerinin herhangi bir sosyal kulüp üyeliği ve sosyal toplulukla bir arada olması, ilişki geliştirmesi onun sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyini artırmaktadır.

27. Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal öz yeterlik düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamıştır. Diğer bir ifade ile eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arttıkça sosyal öz yeterlik düzeyleri de artmaktadır.

BÖLÜM VII

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına bağlı olarak geliştirilen öneriler, sosyal desteğin artırılmasına yönelik öneriler, sosyal yeterliğin artırılmasına yönelik öneriler ve araştırmacılara yönelik öneriler olmak üzere üç ayrı başlık altında aşağıda yer almaktadır.

Sosyal Desteğin Artırılmasına Yönelik Öneriler

1. Araştırmada erkek kız öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri erkek öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinden yüksek bulunmuştur. Erkek öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin artırılmasına yönelik olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sosyal ve kültürel, sportif faaliyetler artırılarak teşvik edilebilir.

2. Araştırmada anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin de yükseldiği sonucu bulunmuştur. Anne eğitim düzeyinin artırılması yani geleceğin anneleri olan kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması, kadınların daha çok iş hayatında yer almaları bireylerin sosyal hayatlarının sağlıklı biçimde devam edebilmesi için önemli bir faktördür. Bugünün anneleri ise örgün ve yaygın eğitim konusunda bilinçlendirilmeli, eğitim için hiçbir zaman geç olmayacağı anlatılarak teşvik edilmelidir.

3. Araştırmada bulunan kardeş sayısının artmasıyla düşen algılanan sosyal destek düzeyi sonucu, aile ilişkilerinin daha nitelikli hale getirilmesine yönelik aile eğitim programları aracılığıyla artırılabilir. Ayrıca her ailenin her yönüyle ilgilenebilecekleri nispette çocuk sahibi olmaları gerektiği konusunda toplumsal bilinç artırılmalıdır.

4. Araştırmada öğrencilerin hem aile gelir düzeyleri hem de kendi gelir düzeyleri arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeylerinin de artmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik gelir seviyesi pek çok alanda olduğu gibi bireylerin sosyal hayatlarının sağlıklı biçimde gelişebilmesi için etkili faktörlerden biridir. Öğrencilerin burs ve kredi olanaklarının daha da iyileştirilmesinin algıladıkları sosyal destek düzeylerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Araştırma bulgusuna göre aile ile birlikte yaşamayan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri aile ile birlikte yaşayanlara göre daha yüksektir. Ailesiyle birlikte yaşayan

öğrencilerin ailesiyle birlikte yaşamayan öğrencilerinki kadar sosyal destek algılamamaları, her zaman birlikte oldukları aileleriyle nitelikli zaman geçiremediklerini düşündürmüştür. Sürekli birlikteyken monotonlaşan ilişkileri daha canlı hale getirmek için aile bireylerinin daha çok etkileşim kurmasını sağlayacak aile içi aktiviteler artırılabilir.

Sosyal Yeterliğin Artırılmasına Yönelik Öneriler

1. Araştırma bulgularına göre, sosyal yeterlik toplam puan ve sosyal yeterlik alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olmamasına rağmen, sosyal sonuç beklentisi alt boyutunda erkeklerin puanları kadınlarınkinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Kadınların sosyal sonuç beklentilerinin artması daha güvenli sosyal ilişkiler kurmalarını sağlayacaktır. Buna yönelik olarak sosyal, kültürel, sportif faaliyetler ve etkileşimler artırılmalıdır.

2. Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre sosyal yeterliklerinin farklılaşması sonucu değerlendirildiğinde, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde olduğu gibi insan ilişkileri ve iletişim, yaratıcı drama ve benzeri dersler diğer bölümlerde de seçmeli ders olarak programlara eklenebilir. Ayrıca müzik ve resim bölümlerindeki sosyal faaliyetlerin fazla olmasından esinlenerek diğer bölümlerde de bu tip çalışmalar artırılabilir.

3. Anne baba eğitim düzeyi dolayısıyla toplumun eğitim düzeyi artırılmalıdır.

4. Hem ailelerin gelir seviyesi hem de öğrencilerin burs ve kredi olanaklarının daha da iyileştirilmesinin sosyal yeterlik düzeylerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Araştırma sonucuna göre üniversiteyi özel yurttan ikamet ederek geçiren eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanlarının, devlet yurtdan kalan eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlik puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre devlet yurtlarının imkânlarının daha da iyileştirilmesinin öğrencilerin sosyal yeterliğini artıracığı düşünülmektedir.

6. Eğitim fakültesi öğrencilerinin herhangi bir sosyal kulüp üyeliği ve sosyal toplulukla bir arada olması, ilişki geliştirmesi onların sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentisi düzeyini artırmaktadır. Buna yönelik olarak öğrencilerin ilgileri doğrultusunda daha fazla sayıda sosyal kulüpler, sosyal topluluklar oluşturulmalıdır.

Araştırmacılara Öneriler

1. Bu alışma, eğitim fakóltesi öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Algılanan sosyal destek ve sosyal yeterlik ile ilgili bileşenlerin farklı yaşam dönemlerinde değişebileceği gerçeğinden hareketle farklı bir yaş grubu ile de çalışılabilir.

2. Bu çalışmada eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal yeterliklerine ilişkin olarak belli bir farkındalık düzeylerinin olduğu varsayımıyla, kendilerine ilişkin değerlendirmeleri esas alınmıştır. Ancak benzer bir çalışma, kişinin kendi ifadesiyle birlikte onu yakından tanıyan birkaç kişi tarafından da bilgiler alarak sosyal yeterliğinin değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir.

3. Üniversite öğrencileri için sosyal öz yeterlik kavramının ne anlama geldiğinin incelendiği nitel desende bir çalışma gerçekleştirilebilir.

4. Sosyal beceri eğitimlerinin eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal yeterlikleri üzerindeki etkisinin incelendiği deneysel bir çalışma yapılabilir.

5. Eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik puanları herhangi bir sosyal kulübe üye olup olmamaya göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. İleride yapılacak olan çalışmalarda öğrencilerin okul dışı sosyal aktivitelere katılma düzeyleri ile sosyal öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenebilir.

6. Eğitim fakóltesi öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile sosyal öz yeterlik ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki araştırılabilir.

7. Eğitim fakóltesi öğrencilerinin sosyal öz yeterlik ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile öğretim üyelerinin tutumları arasındaki ilişki çalışılabilir.

8. Eğitim fakóltesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmamıştır. İleride farklı bir örneklem gurubu ile bu çalışma tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 24-33
- Akdoğan, S. D. (2012). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akın, A. ve Akkaya, O. (2015). Sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentileri ölçeğinin Türkçe' ye uyarlanması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 204-213.
- Akın, D. ve Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 69-88.
- Akkaya, Ç. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve öz-duyarlılık düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akkoyunlu, B. ve Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (BÖTE) bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma öz yeterlik inancı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(3), 86-93.
- Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi –anne-baba el kitabı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aktürk, Ü. ve Aylaz, R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(4).
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Albal, E. (2009). *Depresyonla başa çıkmada öz yeterlik ve sosyal destek arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Albayrak Okçin, F. ve Gerçeklioğlu, G. (2013). Examining the self- sufficiency – effectivity perceptions and social aid levels of students. *Gümüşhane University Health Sciences Journal*, 2(1),40–51.
- Alcı, B. (2007). *Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencilerinin, matematik başarıları ile algıladıkları problem çözme becerileri, özyeterlik alguları, bilişüstü özdüzenleme stratejileri ve öss sayısal puanları, arasındaki ve yordayıcı ilişkiler örüntüsü*. Yayınlanmamış doktora tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Allen, S. F. ve Stoltenberg, C. D. (1995). Psychological separation of older adolescents and young adults from their parents: An investigation of gender differences. *Journal of counseling & development*, 73(5), 542-546.
- Altay, M. (2007). *Okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- Altınoğlu-Dikmeer, D. İ. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin sosyal içe dönük ergenlerin içedönüklük düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Altunbaş, G. (2002). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı kişisel özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Anderson, S. L. ve Betz, N. E. (2001). Sources of social self-competence expectations: Their measurement and relation to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 58(1), 98-117.
- Anıl, L. (1999). *Askerlikte ruhsal bozukluk belirtisi gösteren ve göstermeyen erlerin sosyal destekler ve başaçıkma yöntemleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Annak, B. B. (2005). *Sosyal destek, sosyal ağ, yaşam kalitesi ve yaşam doyumu: Duygu-durum ve anksiyete bozukluğu tanısı alan kişiler ve düzenli hemodiyaliz tedavisi gören hastalar açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Antonucci, T. C. ve Israel, B. A. (1986). Veridicality of social support: A comparison of principal and network members' responses. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 432.
- Ardahan, M. (2006). Sosyal destek ve hemşirelik. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 9(2), 68-75.
- Arzola, G. (2007). *Social support and depression among older adults*. ProQuest.
- Asarlı, Z. (2012). *Okullarda çalışan psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma öz yeterlilik algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlilik algısı. Hacettepe Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21,1-8.
- Auley, E. ve Blissmers, B. (2000). Self-competence determinants and consequences of physical activity. *Exercise Sport Science Review*, 28(2), 85-88.
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsayđı, karar verme ve stresle başaçıkma stillerinin benlik sayđısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 85-100.
- Aydın, F. (2010). *Akademik başarının yordayıcısı olarak akademik güdülenme, öz yeterlilik ve sınav kaygısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, A., Kahraman, N. ve Hiçdurmaz, D. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve psikolojik iyi olma düzeylerinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(1), 40-47.
- Ayköse, N. (2006). *Bir özel okulda okuyan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin öğrenilmiş çaresizlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri, Ankara.

- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bakioğlu, F. ve Türküm, A. S. (2017). Psychometric Properties of Adaptation of the Social Competence and Outcome Expectations Scale to Turkish. *European Journal of Educational Research*, 6(2), 213-223.
- Balaban, J. (2000). Temel eğitimde öğretmenlerin stres kaynakları ve başa çıkma teknikleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 188-195.
- Baltaş, Z. (2000). *Sağlık psikolojisi. Halk sağlığında davranış bilimleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Banaz, M. (1992). *Lise öğrencilerinde sosyal destek kaynakları ve stres ile ruh sağlığı arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bandura, A. (1977). Self-competence: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1982). Self-competence mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-competence theory. *Journal of social and clinical psychology*, 4(3), 359-373.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-competence. *Developmental psychology*, 25(5), 729.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-competence in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (1994). Social cognitive theory and exercise of control over HIV infection. In *Preventing AIDS* (pp. 25-59). Springer, Boston, MA.
- Bandura, A. (1995). Guide for constructing self-competence scales. Available from Frank Pajares, Division of Educational Studies, Emory University, Atlanta, GA, 30322.
- Bandura, A. (1997). *Self-competence: The exercise of control*. Macmillan.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26.
- Bandura, A. ve Adams, N.E. (1977). Analysis of self-competence theory of behavioral change. *Cognitive Therapy and Research*, 1, 287-310.
- Bandura, A., Adams, N. E., Hardy, A. B. ve Howells, G. N. (1980). Tests of the generality of self-competence theory. *Cognitive therapy and research*, 4(1), 39-66.
- Barrera, M., Sandler, I. N. ve Ramsay, T. B. (1981). Preliminary development of a scale of social support: Studies on college students. *American Journal of Community Psychology*, 9(4), 435-447.
- Basım, H. N., Korkmazıyrek, H. ve Tokat, A. O. (2008). Çalışanların öz yeterlilik algılamasının yenilikçilik ve risk alma üzerine etkisi: Kamu sektöründe bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 121-130.

- Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bayram, D. (1999). *Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baytemir, K. (2014). *Ergenlikte ebeveyn ve akrana bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kişilerarası yeterliğin aracılığı*. Yayımlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Betz, N. ve Schifano, R. (2000). Evaluation of an intervention to increase Realistic self-competence in college women. *Journal of Vocational Behaviour*, 56, 35-52.
- Bıkmaz, F. H. (2004). Sınıf öğretmenlerinin fen öğretiminde öz yeterlilik inancı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 161, 172-180.
- Bilgiç, H. S. (2011). *Rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) öz yeterlilikleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bilgin, M. (2016). 14-18 Yaş grubu ergenlere yönelik sosyal yetkinlik beklentisi ölçeği geliştirilme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 7-15.
- Bowen, M. (1993). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bozgeyikli, H., Doğan, H. ve Işıklar, A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 133-149.
- Brody, G. H. (1998) Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual review of psychology*, 49 (1), 1-24.
- Budak, B. (1999). *Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A. F. (2005). Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin psiko-sosyal durumlarına ilişkin algısı üzerindeki rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44(3), 173-177.
- Büyükkız, K. K. (2011). *Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazma becerileri ile öz yeterlilik alguları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Caplan, G. (1974). Support systems and community mental health. New York: Behavioral Publications.
- Caprara, G. V., Steca, P., Cervone, D. ve Artistico, D. (2003). The contribution of self competence beliefs to dispositional shyness: On social cognitive systems and the development of personality dispositions. *Journal of Personality*, 71(6), 943-970.
- Cassel, J. (1974). Psychosocial processes and "stress": Theoretical formulation. *International Journal of Health Services*, 4(3), 471-482.
- Cassel, J. (1976). The contribution of the social environment to host resistance: the Fourth Wade Hampton Frost Lecture. *American Journal of Epidemiology*, 104(2), 107-123.
- Cemaloğlu, N. ve Şahin, D. E. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Ceran, S. (2010). *İş görende algılanan sosyal destek ile mesleki tükenmişlik ve iş doyumunu ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Cohen, S. E. ve Syme, S. L. (1985). *Social support and health*. Academic Press
- Cohen, S. ve Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310.
- Cohen, S. ve Janick-Deverts, D. (2009). Can we improve our physical health by altering our social networks? Physical health and social networks: *Perspectives on Psychological Science*, 4(4), 375-378.
- Coleman, P. K. (2003). Perceptions of parent-child attachment, social self-competence, and peer relationships in middle childhood. *Infant and Child Development*, 12(4), 351-368.
- Connolly, J. (1989). Social self-competence in adolescence: Relations with self-concept, social adjustment, and mental health. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 21(3), 258.
- Crano, D. W. ve Brewer, M. B. (2002). *Principals and methods of social research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, Y. (1993). *12-22 Yaş Grubu gençlerde çok yönlü algılanan sosyal destek ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi*, 5(1), 15-24.

- Çakır, Ö., Kan, A. ve Sünbül, Ö. (2006). The evaluation of the teaching certificate program and the masters program without thesis with respect to students' attitudes and self-competence. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 2(1), 36-47.
- Çavuş, M. F. (2009). Gençlerde algılanan sosyal desteğin öz-yeterlilik inancına etkileri. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 1-11.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve anababa tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı (ikinci baskı)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Çivilidağ, A. (2003). *Anadolu Lisesi ve özel lise öğretmenlerinin iş tatmini, iş stresi ve algılanan sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik bir analiz*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çolak, A., Vuran, S. ve Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıfındaki sosyal yeterlik özelliklerinin betimlenmesi ve iyileştirilmesi çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(02), 33-53.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterlilik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1).
- Dedeli, Ö., Fadiloğlu, Ç. ve Uslu, R. (2014). Kanseri bireylerin fonksiyonel durumları ve algıladıkları sosyal desteğin incelenmesi. *Türk Onkoloji Dergisi*, 23(3), 132-139.
- Demirtaş, A. S. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dennis, C. L. (2003). The effect of peer support on postpartum depression: a pilot randomized controlled trial. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 48(2), 115-124.
- Doğan, T. (1999). *Başkent üniversitesi öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durkheim, E. (1897). *İntihar toplumbilimsel inceleme* (çev. Ö. Ozankaya). İmge Kitabevi Yayıncılık No 47. (Eserin orijinali 1986' da yayımlandı).
- Duru, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 15-24.
- Duygun, T. ve Sezgin, N. (2003). Zihinsel engelli ve sağlıklı çocuk annelerinde stres belirtileri, stresle başa çıkma tarzları ve algılanan sosyal desteğin tükenmişlik düzeyine olan etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(52), 37-52.
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 45-55.

- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği'nin gözden geçirilmiş formu'nun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12 (1), 17-25.
- Ekici, S. , Bayraktar, A. ve Uğur, A. O. (2009). Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 430-444.
- Ekinci, H. ve Ekici, S (2003). İşletmelerde örgütsel stres yönetim stratejisi olarak sosyal desteğin rolüne ilişkin bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(1), 109-120.
- Eldeleklioğlu, J. (2006). The relationship between the perceived social support and the level of depression and anxiety in university students. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (3), 727-752.
- Elmacı, F, (2006). Parçalanmış ve bütünlüğünü koruyan aileye sahip ergenleri depresyon ve uyum düzeylerinde sosyal desteğin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 405- 423.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin, benlik saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkan, Z. (2011). *Okul psikolojik danışmanı öz-yeterliliğini yordamada eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Ertürk, B. (2009). *Entegre eğitime katılan ve katılmayan engelli çocukların kardeş ilişkilerinin anne ve kardeş algılarına göre değerlendirilmesi* (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Esmek, M. (2007). *Psikiyatri servisinde yatan şizofren hastaların yakınlarının sosyal destek ve stresle baş etme düzeylerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Eylen, B. (2001). *Bilgi verici danışmanlığın kanser hastalarının ailelerinin sosyal destek becerileri üzerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Galanaki, E.P. ve Kalantzi- Azizi, A. (1999). Loneliness and social dissatisfaction: Its relation with children's self-efficacy for peer interaction. *Child Study Journal*,29,1-22.
- Goddard, R. D., Hoy, W. K. ve Hoy, A. W. (2004). Collective competence beliefs: Theoretical developments, empirical evidence, and future directions. *Educational researcher*, 33(3), 3-13.

- Gottlieb, B. H. ve Coppard, A. E. (2009). Using social network therapy to create support systems for the chronically mentally disabled. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 6(2), 117-131.
- Goleman, D. (2007). *Sosyal Zeka* (çev. O. Ç. Deniztekin). Varlık Yayınları No 940.
- Gökler, I. (2007). Çocuk ve ergenler için sosyal destek değerlendirme ölçeği Türkçe formunun uyarlama çalışması: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 90-99.
- Görgü, E. (2005). 3-7 yaş arası otistik çocuğa sahip olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki.
- Gresham, F.M. ve Reschly, D.J. (1986). Social skill deficits and low peer acceptance of mainstreamed learning disabled children. *Learning Disability Quarterly*, 9, 23-33.
- Gresham, F. M. (1986). Conceptual and definitional issues in the assessment of children's social skills: Implications for classifications and training. *Journal of Clinical Child Psychology*, 15(1), 3-15.
- Güngör, D. (1996). *Turkish university students' relationships with their friends and families: Social support, satisfaction and loneliness*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Gürol, A., Altunbaş, S. ve Karaarslan, N. (2010). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve epistemolojik inançları üzerine bir çalışma. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 5(3), 1395-1404.
- Güven, K. (2010). *Marmara depremini yaşayan yetişkinlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile travma sonrası gelişim ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hattie, J. A. C. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Hortaçsu, N. (1997). *İnsan ilişkileri*. (2.baskı). Ankara: İmge Yayınevi.
- Hupcey, J. E. (1998). Social support: Assessing conceptual coherence. *Qualitative Health Research*, 8(3), 304-318.
- Hurdle, D. E. (2001). Social support: A critical factor in women's health and health promotion. *Health & Social Work*, 26(2), 72-79.
- Innes, J. M. ve Thomas, C. (1989). Attributional style, self-competence and socialavoidance and inhibition among secondary school students. *Personality and Individual Differences*, 10, 757- 762.

- İnanç, N. , Savaş, H. A. , Tutkun, H. , Herken, H. ve Savaş, E. (2004). Gaziantep üniversitesi mediko-sosyal merkezinde psikiyatrik açıdan incelenen öğrencilerin klinik ve sosyodemografik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(4), 222-230.
- Johnson, J. H. ve Sarason, I. G. (1979). *Moderator Variables in Life Stress Research* (No. SCS-LS-007). Washington Universty -Seattle dept of psychology.
- Kahrıman, İ. ve Polat, S. (2003). Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 13-24.
- Kahrıman, İ. ve Yeşilçiçek, K. (2007). Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 10-21.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. (10. Baskı) İstanbul: Evrim Basın Yayın Dağıtım.
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Karademir, T. (2012). *Öğretmenlerin öğrenme nesnesi öz-yeterlilik algularının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakoyun, F. (2016). Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterli algularının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim araştırmaları Dergisi*, 5(4), 362-365.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayhan Yardımcı, F. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile öz-yeterlilik ilişkisi ve etkileyen değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaymakçıoğlu, Ç. (2001). *Effect of perceived stress, social support, expectancies and coping style on depression and anxiety*. Unpublished Master's Thesis. Boğaziçi University, İstanbul.
- Kesgin, E. (2006). *Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeyleri ile problem çözme yaklaşımlarını kullanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Keskin, G. Ü. ve Orgun, F. (2006). Öğrencilerin öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile basa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7(2), 92.
- Kılınç, H. (2005). Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri ve Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Knapczyk, D.R. ve Rodes, P.G. (1996). *Teaching social competence-a practical approach for improving social skills in students at risk*. Pasifle Grove: Brooks/Cole Publishing Company.

- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Krespi, M. (1993). *An investigation of the relationship of life events and social support with depression in dialysis patients*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Lambert, V. A., Lambert Jr, C. E., Klipple, G. L. ve Mewshaw, E. A. (1989). Social support, hardiness and psychological wellbeing in women with arthritis. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, 21(3), 128-131.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- McFall, R.M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment*, 4, 1-33.
- Merrell, K. W. (1999). *Behavioural, social, and emotional assessment of children and adolescents*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Milner, H. R. ve Hoy, A. W. (2003). A case study of an African American teacher's self-competence, stereotype threat, and persistence. *Teaching and Teacher Education*, 19(2), 263-276.
- Mulholland, J. ve Wallace, J. (2001). Teacher induction and elementary science teaching: Enhancing self-competence. *Teaching and Teacher Education*, 17(2), 243-261.
- Mutlu-Tagay, Ö. (2010). *Gestalt Temas Engelleri Ölçeği'nin geliştirilmesi ve üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Okanlı, A. (1999). *Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinin ergenlerdeki öfkenin gelişimine etkisi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 183-192.
- Okyayuz Ü.H. (1999). *Sağlık psikolojisi*. (1. baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Önalın, F. A. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Özbay, Y. , Palancı, M., Kandemir, M. ve Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz-yeterlik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 10(2), 325-345.
- Özbesler, C. (2001). *Çocukluk çağı lösemileri ve sosyal destek sistemlerinin aile işlevlerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Özdemir, A. ve Yapıcı, E. (2010). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve ilgi düzeylerinin karşılaştırılması. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(1), 48-56.

- Özdemir, İ. (2013). *Aile yanında yaşayan ve ailesinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek, stresle başa çıkma tarzları, kaygı düzeyleri ve psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özer, İ. (2001). *Ergenlerin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejilerinin benlik imajı ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özgün, M. S. (2007). *Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özgür, G. (1993). Sosyal destek ve sağlık. *Türk Hemşireler Dergisi*, 43(2), 25-27.
- Özkan, S. (2002). Zihinsel engelli ve normal çocuğa sahip annelerin algıladıkları sosyal destek ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkaptan, E. (2007). *Okullardaki sosyal kulüp etkinliklerinin rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özteke, H. İ. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sosyal karşılaştırma ve öz-bilinç düzeyleri ile psikolojik danışman öz-yeterlik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, F. ve Şahin, Ş. K. (2007). Spor yapan ve yapmayan 9-13 yaş grubu bireylerin sosyal yetkinlik beklentisi puanlarının karşılaştırılması (Bursa örneği). *İlköğretim Online*, 6(3), 469-479.
- Pajares, F. (2002). Self-competence beliefs in academic contexts: An outline. <http://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/efftalk.html> (15.01.2019 tarihinde ulaşılmıştır.)
- Pajares, F. ve Schunk, D. (2001). The development of academic self-competence. Development of achievement motivation. *United States*, 7, 1-27.
- Palancı, M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı problemlerini açıklama ve gidermeye yönelik gerçeklik terapisi oryantasyonlu bir yardım modelinin geliştirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Park, K. O. (2007). Social support for stress prevention in hospital settings. *The journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 127(6), 260-264.
- Pearson, R. E. (1990). *Counseling and social support: Perspectives and practice*. Sage Publications, Inc.
- Pender, N.J. (1996). *Health promotion nursing practice*. (3rd edn.) Appleton & Lange, Norwalk, CT.
- Robertson, S. E. (1988). Social support: implication for counselling. *International Journal For the Advancement of Counselling*, 11, 313-321

- Ryff, C. D. ve Singer, B. (2000). Interpersonal flourishing: A positive health agenda for the new millennium. *Personality and Social Psychology Review*, 4(1), 30-44.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Schunk, D. H. (1991). Self-competence and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26, 207–231.
- Schunk, D.H. (2001). Social cognitive theory and selfregulated learning. In B.J. Zimmerman & D.H Schunk (Eds.), *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives (2nd Edition)* (pp. 125-152). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Senemoğlu, N. (1989). Öğrenci giriş nitelikleri ile öğretme-öğrenme süreci özelliklerinin matematik derslerindeki öğrenme düzeyini yordama gücü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 259-270.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sertbaş, G., Çuhadar, D. ve Demirli, F. (2004). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 8, 42.
- Shorey, H. S. (2009). Attachment theory. S. J. Lopez (Eds.). The encyclopedia of positive psychology içinde 64- 67. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Smith, H. M. ve Betz, N. E. (2000). Development and validation of a scale of perceived social self-competence. *Journal of Career Assessment*, 8(3), 283-301.
- Sorias, O. (1986). Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Psikoloji Dergisi*, 5(20), 24-29.
- Sorias, O. (1988). Sosyal destek kavramı. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(1), 353-357.
- Sukerman, T. (2000). The problems of the socialization of the upper-grade students of special schools for children with hearing disabilities. *Russian Education and Society*, 42 (5), 56-66.
- Şahin, C. (2001). Sosyal beceri ve sosyal yeterlik. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 9-19.
- Şahin, D. (1999). Sosyal destek ve sağlık. (1. Baskı, 79). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, G. N. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması*. Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics. (6th edn)*. Boston: Ma Pearson.
- Tan, D. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile denetim odaklarının aile destek düzeyleri ve özlük nitelikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Tarhan, S. (2012). *Umudun özyeterlik, algılanan sosyal destek ve kişilik özelliklerinden yordanması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taşkın, D., Aydın, F., Akşan, E., ve Güven, B. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin problem çözmeye yönelik inanç ve öz-yeterlilik algıları ile rutin ve rutin olmayan problemlerdeki başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Education Sciences*, 7(1), 50-61.
- Taysi, E. (2000). *Benlik saygısı, arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Telef, B. ve Karaca, R. (2011). Ergenlerin öz-yeterliliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-518.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Temiz, M. (2009). *Halk eğitimi merkezlerinde görevli mesleki-teknik ve sosyal-kültürel kursları öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Thoits, P. A. (1982). Conceptual, methodological, and theoretical problems in studying social support as a buffer against life stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 145-159.
- Thoits, P. A. (1986). Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 416.
- Torres, J. B. ve Solberg, V. C. (2001). Role of self-competence, stress, social integration, and family support in Latino college student persistence and health. *Journal of Vocational Behavior*, 59, 53-63.
- Tıraş, Z. ve Arslan, E. (2013). Ergenlerde sosyal yetkinliğin, algılanan sosyal destek açısından incelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*, 12(4), 1133-1140.
- Türkmen, E. (2009). *İş karakteristikleri ve algılanan örgütsel destek kavramlarının öz-yeterlilik inancı ile ilişkisi ve öz-yeterlilik inancının çalışan performansı üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türkmen, M. (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve ana baba tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Ulutaş, A. (2016). Ergenlerde sosyal öz-yeterlilik algısı ve duygusal öz-yeterlilik arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi: bir model önerisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 831-841.
- Uyan, A. (2014). *Ergenlerde algılanan stres ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünsal, P. (1996). *Bir iş ortamında algılanan sosyal desteğin öğlelerine, kaynaklarına, cinsiyet ve mesleğe göre incelendiği*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinde problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Wallace, S. T. ve Alden, L. E. (1997). Social phobia and positive social events: The price of success. *Journal of Abnormal Psychology*, 106(3), 416.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin genel özyeterlik düzeylerinin yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yadav, S. (2010). Perceived social support, hope, and quality of life of persons living with HIV/AIDS: a case study from Nepal. *Quality of Life Research*, 19(2), 157-166.
- Yamaç, Ö. (2009). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişki*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yaman, E. (2011). Rekreasyon bağlamında öğrenci algılarına göre sosyal kulüplerin işlevselliği. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, (3), 35-48.
- Yardımcı, F. ve Başbakkal, Z. (2011). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile özyeterlik ilişkisi ve etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27(2).
- Yavuzer, Y. ve Koç, M. (2002). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen yetkinlikleri üzerinde bir değerlendirme. *Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 35-43.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenirliği ve geçerliği. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 147-157.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9, 33-34.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarıyı yordayıcısı olarak yalnızlık sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 167-176.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 224-234.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 258-267.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı* (7. Basım). Ankara: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk ruh sağlığı* (22. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksekkaya, S. (1995). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zimet, G.D. , Dahlem, S. ve Farley, G. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.

Zimmerman, B. J. (2000). Self-competence: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82-91.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu aracın amacı, eğitim fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile sosyal yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Araçta yer alan her madde rakamlarla derecelendirilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar uygun olduğunu veya olmadığını belirtmek için, ilgili yerlere çarpı işareti (X) koyunuz. Vereceğiniz cevaplar, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Verilerin çözümlenmesi toplu halde yapılacağı için, ankette isim belirtmenize gerek yoktur. Cevaplarınızı içtenlikle belirtmeniz, araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Psk. Dan. Asuman ZORLU YAM

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-mail: asupdr@hotmail.com

BÖLÜM I - KİŞİSEL BİLGİLER

Açıklama: Lütfen, kişisel bilgilerinizle ilgili seçeneklerden sizin için uygun olanı, seçeneklerin önünde yer alan boşluğa çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın

2. Yaşınız:

3. Öğrenim Görmekte Olduğunuz Bölüm:

4. Annenizin Eğitim Düzeyi:

5. Babanızın Eğitim Düzeyi:

6. Kardeş Sayısı:.....

7. Anne-Babanın Medeni Hali: () Birlikte () Ayrı yaşıyor () Boşanmış

8. Şu anda bulunduğunuz il dahil şimdiye Kadar Yaşadığınız İl Sayısı:

9. Ailenizin Aylık Ortalama Geliri:

10. Sizin Aylık Ortalama Geliriniz (Kredi/Burs/Harçlık dahil):

11. Aileniz ile birlikte mi yaşıyorsunuz?: () Evet () Hayır

12. Aileniz ile birlikte yaşamıyor iseniz kaldığınız yer:

() Ev () Devlet yurdu () Özel yurt () Misafirhane/Konukevi vb. () Akraba yanı () Diğer.....

13. Üniversitede öğrenci kulübü/öğrenci topluluğu üyeliğiniz var mı?: () Evet () Hayır

EK 2. Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentisi Ölçeği Örnek Maddeler

SOSYAL YETERLİK VE SOSYAL SONUÇ BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELER		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
1	Sosyal ilişkilerde başarılı olabilecek yeterliliğe sahip olduğuma eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Sosyal ilişkilerdeki becerime güveniyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Sosyal ilişki kurmamı sağlayacak yeterliliklere sahip olduğuma eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Sosyal ilişkilerde etkileşim kurmak için gerekli becerilerimden eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Sosyal ilişkilerde karşıt görüşte olduğumda, bunu söyleme yeteneğime güveniyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Başarılı sosyal ilişkiler kurmak için gerekli becerilere sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Sosyal ilişkileri geliştirmek için gerekli becerilere sahip olduğumdan eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Olumlu davranışlar sergilemek başarılı ilişkilere yol açar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Diğer insanlara ilgi göstermek olumlu sosyal ilişkilere yol açar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Diğerleriyle (üstünlük taslamadan) eşit düzeyde paylaşımda bulunmak sosyal ilişkilerimi geliştirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Örnek Maddeler

ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Hayır					Kesinlikle Evet	
1	İhtiyacım olduğunda yanımda olan özel bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
3	Ailem bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
4	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
5	Beni gerçekten rahatlatan özel bir insan var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
6	Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
7	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
8	Sorunlarımı ailemle konuşabilirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
9	Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
10	Yaşamımda duygularıma önem veren özel bir insan var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

EK 4. Ölçek Uygulama İzinleri

Sayın Prof.dr. Haluk ARKAR,

Çok teşekkür ederim, iyi çalışmalar, Saygılar...

Gönderen: haluk arkar <haluk.arkar@ege.edu.tr>

Gönderildi: 27 Aralık 2017 Çarşamba 12:20

Kime: asu pdr

Konu: Re: ÖLÇEK UYGULAMA İZİNİ

Sayın Asuman Zorlu Yam,

Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğini çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynakta bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Haluk Arkar

Eker, D., H. Arkar ve H. Yıldız, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği", Türk Psikiyatri Dergisi, [12, 17-25 \(2001\)](#).

Kimden: "asu pdr" <asupdr@hotmail.com>

Kime: "haluk arkar" <haluk.arkar@ege.edu.tr>

Gönderilenler: 20 Aralık Çarşamba 2017 14:10:16

Konu: ÖLÇEK UYGULAMA İZİNİ

Sayın Prof.Dr. Haluk ARKAR,

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda Tokat Karşiyaka İlkokulu'nda psikolojik danışman olarak görev yapmaktayım. Yrd. Doç. Dr. Emel TÜZEL danışmanlığında yürüteceğim "Eğitim fakültesi Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlikleri Arasındaki İlişki" konulu tez çalışmamda, Türk dili ve kültürüne adaptasyon ve incelemeleri siz ve arkadaşlarınız tarafınca yapılan Çok Boyutlu Algılan Sosyal Destek Ölçeği'ni kullanmak için izninizi istiyorum.

Saygılarımla,
Asuman ZORLU YAM

Gönderen: fuadpdr@hotmail.com

Gönderildi: 12 Mart 2018 Pazartesi 14.00

Asuman Hanım Merhaba,

Türkçeye uyarlamasını gerçekleştirdiğimiz Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği'ni Tezinizde kullanabilirsiniz.

Adı geçen ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek iki boyutludur. Ölçeğin ilk 15 maddesi sosyal yeterlik beklentisi, son 4 madde sosyal sonuç beklentisi boyutundan oluşmaktadır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek 5'li Likert derecelendirmesine sahiptir. Ölçekten toplam puan alınmaktadır. Tüm maddelerin toplanması sonucu elde edilen puanın yükselmesi sosyal yeterlik ve sonuç beklentisi düzeyinin yükselmesini ifade etmektedir.

Ölçek Makalesi ektedir. Makalenin sonunda ölçeğin maddelerine ulaşabilirsiniz.

Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Dr. Fuad Bakioğlu

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Gönderen: asu pdr <asupdr@hotmail.com>

Gönderildi: 7 Mart 2018 Çarşamba 11:59:15

Kime: FUAD BAKİOĞLU

Konu: ölçek kullanım izin

Sayın Uzm. Psik.Dan. Fuad BAKİOĞLU,

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda Tokat Karşiyaka İlkokulu'nda psikolojik danışman olarak görev yapmaktayım. Yrd. Doç. Dr. Emel TÜZEL danışmanlığında yürüteceğim "Eğitim fakültesi öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Yeterlikleri Arasındaki İlişki" konulu tez çalışmamda, Türk dili ve kültürüne adaptasyonu tarafınızca yapılan Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği 'ni kullanmak için izninizi istiyorum.

Saygılarımla,
Asuman ZORLU YAM

EK-5. Veri Toplama İzinleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 02/01/2018-E.266

T.C.
UNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı :23845617-044/
Konu :Anket İzni isteği (Asuman ZORLU
YAM)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Enstitü Sekreterliği; 25/12/2017 Tarihli, 62818 sayılı yazı.

İlgi yazınıza istinaden Eğitim Fakültesi Dekanlığının 02.01.2018 tarih ve 90 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Rektor Yardımcısı

Tarih ve Sayısı: 02/01/2018-E.90

T.C.
ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı :46052777-044/
Konu :Anket İzni

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Genel Sekreterlik)

İlgi : Yazı İşleri Şube Müdürlüğü, 26/12/2017 Tarihli, 63041 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Asuman ZORLU YAM'ın, ilgi yazıda sözü edilen tez çalışmasını, Fakültemiz lisans programı 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulama isteği uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır

Dekan V.

EK 6. Özgemiş**ÖZGEÇMİŐ**

Adı Soyadı	Asuman ZORLU YAM
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 28.05.1989/Sivas
İletişim Bilgileri	Tel: 0555 189 5860 E-posta: asupdr@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2003-2007 Sivas Cumhuriyet Anadolu Lisesi Lisans: 2007-2011 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Yüksek Lisans: 2011-2019 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
İş Deneyimi	2011-2012: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğu Artova Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Rehber Öğretmen 2012-2016: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğu Tokat Anadolu İmam Hatip Lisesi Rehber Öğretmen 2016-halen: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğu Karşyaka İlkokulu Rehber Öğretmen